

T.C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİMDALI

**ŞANLIURFA'DA GELİR VE KURUMLAR VERGİSİ:
2000-2013 DÖNEMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kübra GÖR

ŞANLIURFA -2017

T.C.

**HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİMDALI**

**ŞANLIURFA'DA GELİR VE KURUMLAR VERGİSİ:
2000-2013 DÖNEMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kübra GÖR

**Danışman:
Prof. Dr. Esra SİVEREKLİ**

ŞANLIURFA -2017

T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Maliye Anabilim Dalı 125218009 numaralı Kübra GÖR'ün hazırladığı "Şanlıurfa'da Gelir ve Kurumlar Vergisi: 2000- 2013 Dönemi Üzerine Bir İnceleme" konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunması, 03/10/ 2017 tarihinde, saat 13:00'de yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABUL (başarılı) olduğuna oybirliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.

03/10/ 2017

(Danışman)
Prof. Dr. Esra SİVEREKLİ

Üye
Yrd. Doç. Dr. Sabri Sami TAN

Üye
Yrd. Doç. Dr. Mehmet KÜÇÜKKAYA

Bu tezin Maliye Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

02.10.2017
Prof. Dr. Abdullah ÇELİK
Müdür

Not: a) Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntıların, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

b) Tez, HÜBAK'tan Bilimsel Araştırma Projesi mali destek Almıştır Almamıştır.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı-Soyadı Kübra GÖR
Öğrenci Numarası 125218009
Enstitü Anabilim Dalı Maliye
Programı Maliye
Başlık (Türkçe) Şanlıurfa'da Gelir
ve Kurumlar Vergisi: 2000- 2013
Dönemi Üzerine Bir İnceleme

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen Şanlıurfa'da Gelir ve Kurumlar Vergisi: 2000-2013 Dönemi Üzerine Bir İnceleme çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 106 sayfalık kısmına ilişkin, 28/09/2017 tarihinde şahsım/ danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, benzerlik oranı % 23'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 6 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen tezli/tezsiz lisansüstü programlarda seminer, dönem projesi, tez vb Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen lisansüstü orijinallik raporu alınması uygulama esasları ile belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı, blok şeklinde alıntılar yapmadığımı ve tüm alıntıların bilimsel atıf kuralları çerçevesinde kaynağını gösterdiğimi, Yükseköğretim kurulu bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesi ile Harran Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesinin 8. maddesinde yer alan etik ihlallerden her hangi birisinin yer almadığını, etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

02/10/2017
Hazırlayan Öğrencinin
İmzası

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım. 02/10/2017

Prof. Dr. Esra ŞİVEREKLİ
Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
(İmzası)

şanlıurfa'da gelir ve kurumlar

ORIJINALLIK RAPORU

% 23	% 19	% 12	% 15
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	www.gib.gov.tr İnternet Kaynağı	% 4
2	Submitted to Beykent Üniversitesi Öğrenci Ödevi	% 2
3	eprints.sdu.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
4	Submitted to Istanbul Gelisim University Öğrenci Ödevi	% 1
5	acikerisim.deu.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
6	Submitted to Kocaeli Üniversitesi Öğrenci Ödevi	% 1
7	www.kalkinma.gov.tr İnternet Kaynağı	% 1
8	www.geliruzmani.com İnternet Kaynağı	% 1
9	www.ivedikosb.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1

123

GÜLÇİÇEK, Bayram. "Örneklerle gelirin toplanması ve beyanı", Vergi Müfettişleri Derneği, 2015.
Yayın

<% 1

124

ÖNER, Cihan. "DAR MÜKELLEFIYETTE TİCARİ KAZANCIN TÜRKİYE DE ELDE EDİLMİŞ SAYILMADIĞI HALLER ÜZERİNE", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2014.
Yayın

<% 1

125

AKÇAKIN, Mete, ŞİMŞEK, İsa and ÇİFTÇİLER, Abdulvahap. "TÜRKİYE DE TAM ve DAR MÜKELLEF İŞLETMELERİN YURT DIŞINDA ÇALIŞTIRDIKLARI İŞÇİLERİN ÜCRETLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİNDE ÖZELLİKLI DURUMLAR", Vergi Müfettişleri Derneği, 2015.
Yayın

<% 1

126

AKYAZAN, Ahmet Emrah. "Vergilendirme yetkisinin Türkiye'deki gelişimi", Türkiye Barolar Birliği, 2009.
Yayın

<% 1

Alıntıları çıkart

Kapat

Eşleşmeleri çıkar

Kapat

Bibliyografayı Çıkart

Kapat

ÖNSÖZ

Kurumlar vergisi, kurum kazançları üzerinden alınan vergilerdir. Kurumlar vergisi hesaplaması yapılırken mükelleflerin bir hesap döneminde elde ettikleri safi kurum kazançları dikkate alınmaktadır. Gelir vergisi, gerçek kişilerin gelirlerinden alınan vergilerdir. Bu tez çalışmasında gelir ve kurumlar vergisi, mükellef sayısı tahakkuk ve tahsili açısından analiz edilmiştir. Tez çalışmam da bu konuyu seçmemin nedeni Şanlıurfa'daki mükellef sayılarının yıllar itibariyle nasıl değiştiğini incelemektir.

Gelir ve Kurumlar vergisinin mükellef sayılarını, tahakkuk ve tahsilat tutarlarını incelemiş olduğum bu çalışmayı gelir idaresi başkanlığı ve muhasebat genel müdürlüğünden almış olduğum istatistiklerle yaptım. Çalışma yaptığım süreç boyunca bana destek olan beni yönlendiren danışmanım Prof. Dr. Esra Siverekli 'ye teşekkürü borç bilirim.

Ekim/2017

Kübra GÖR

ÖZET

ŞANLIURFA'DA GELİR VE KURUMLAR VERGİSİ: 2000-2013 DÖNEMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Bu çalışmada Şanlıurfa ilinin gelir ve kurumlar vergisi yapısı Türkiye ile karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu çalışmanın amacı Şanlıurfa'daki mükellef sayılarının, tahakkuk ve tahsil edilen vergi tutarlarının Türkiye genelindeki ortalamasının ne kadarını oluşturduğunu ortaya koymak ve böylece ekonomide gelişmenin sağlanması açısından büyük öneme sahip olan gelir ve kurumlar vergisi yapısını değerlendirmektir.

Çalışma, istatistik veriler kullanılarak Şanlıurfa'da gelir ve kurumlar vergisinin yeri ve konumunu ortaya koymuştur. Şanlıurfa'da gelir ve kurumlar vergisi yapısının incelemesinin yapıldığı dönem itibariyle mükellef sayısı, tahakkuk ve tahsilat tutarlarının değişkenlik gösterdiğini, bu durumun da Şanlıurfa ilinin istihdam ve üretim hacmi kapasitesinde değişkenlik gösterdiğini ortaya koymuştur.

Anahtar kelimeler; Vergi, Mükellef, Tahsilat, Tahakkuk

ABSTRACT

INCOME AND CORPORATE TAX IN ŞANLIURFA: RESEARCH ON 2000-2013 PERIOD

In this study, the structure of income and corporate tax of the district Şanlıurfa is examined comparatively with Turkey. The aim of the study is to evaluate how much the number of taxpayer and assessment and collection of tax quantity in Şanlıurfa constitutes the average of Turkey, and so to evaluate income and corporate tax that has a great significance in terms of providing development in economy.

The study shows the location and position of income and corporate tax in Şanlıurfa by employing statistical data. By the period of examining of the structure of income and corporate tax in Şanlıurfa, the number of taxpayer and the amount of assessment and collection shows consistency, and hence it reveals variability in the capacity of production volume and employment in the district Şanlıurfa.

Key Words : Tax, Taxpayer, Collection, Assessment

GİRİŞ

Devlet toplum için vazgeçilmez olan ve başka bir kurum ya da kuruluş tarafından karşılanamayacak hizmetleri karşılamakla yükümlüdür. Bu hizmetlerin başında savunma ve adalet gelmektedir. Savunma ve düzen gibi hizmetler toplum için vazgeçilmezdir. Devlet bu hizmetleri sunmak için gerekli çalışmalar yaptığı zaman bu hizmetlerin maliyetleri ile karşı karşıya kalmaktadır. İşte tam bu noktada devlet maliyetleri karşılamak için vatandaşlardan vergi alır.

Vergi, devletin kamu harcamalarını karşılamak amacıyla almış oldukları zorunlu ve karşılıksız ödemelerdir. Devlet tarafından alınan bu vergilerin büyük bir kısmı ödeme gücüne göre alınmaktadır. Vergi kamu gelirleri içerisinde önemli bir yere sahiptir. Gelişmekte olan ülkelerde kamu gelirlerinin ve bütçe gelirlerinin önemli bir bölümünü vergiler oluşturmaktadır. Gelir ve kurumlar vergisi ise dolaysız vergiler içinde önemli bir paya sahiptir.

Vergi, devletin görevlerini gerçekleştirmesi için önemli bir finansman kaynağı olmasının yanında bazı amaçların gerçekleştirmesinde araç olarak kullanılmaktadır. Bu amaçlara ekonomik istikrarın sağlanması ve gelir dağılımının düzenlenmesini örnek verebiliriz. Devlet egemenliği altında bulunan bütün kişilerin gelir, harcama ve servetlerinden vergi almaktadır. Verginin bir maliyet unsuru olması doğal olarak vergiye karşı bir tepki doğurmaktadır.

Bu çalışmada Şanlıurfa kurumlar ve gelir vergisinin mükellef sayıları, tahakkuk eden tutar, tahsil eden tutar ve tahakkuk eden tutarın ne kadarının tahsil edildiği oran olarak gösterilmiştir. Tezin Birinci bölümünde verginin tanımı, ilkeleri, prensipleri, fonksiyonları değerlendirilmektedir. İkinci bölümde gelir ve kurumlar vergisi, mükellef türleri, vergi politikası incelenmiştir. Son olarak üçüncü bölümde ise Şanlıurfa'daki ve Türkiye'deki mükellef sayıları, tahakkuk tutarları, tahsil tutarları ve tahakkuk eden tutarın ne kadarının tahsil edildiği oran olarak tablolar halinde gösterilmiş ve karşılaştırılmıştır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iv
ÖZET	ix
ABSTRACT.....	x
GİRİŞ	xi
İÇİNDEKİLER.....	xii
GRAFİK LİSTESİ.....	xvi
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xviii
1. KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE İLE VERGİ VE VERGİ SİSTEMLERİ.....	1
1.1.Vergi ve Vergileme İlkeleri	1
1.1.1.Verginin Tanımı.....	2
1.1.2.Verginin Konusu.....	3
1.1.3.Vergileme İlkeleri	4
1.1.3.1. Verginin Klasik İlkeleri	4
1.1.3.2.Modern Vergileme İlkeleri	6
1.2. Vergilemenin Fonksiyonları.....	10
1.2.1. Mali Fonksiyon	10
1.2.2. Ekonomik Fonksiyon	10
1.2.3. Sosyal Fonksiyon.....	10
1.3. Verginin Sınıflandırılması.....	11
1.3.1. Dolaylı Vergiler	11

1.3.2. Dolaysız Vergiler	12
1.4. Genel Olarak Dünyada Vergi Sistemleri	12
1.4.1. Dünyada Verginin Tarihçesi	12
1.4.2. Gelişmiş Ekonomilerde Vergi Sistemleri	13
1.4.3. Gelişmekte Olan Ekonomilerde Vergi Sistemleri	14
1.5. Genel Olarak Türkiye’de Vergi Sistemleri	15
1.5.1. Türkiye’de Uygulanan Dolaysız Vergiler.....	16
1.5.1.1. Gelir Vergisi	16
1.5.1.2. Kurumlar Vergisi	16
1.5.1.3. Emlak Vergisi	17
1.5.1.4. Motorlu Taşıtlar Vergisi	17
1.5.1.5. Veraset ve İntikal Vergisi	18
1.5.2. Türkiye’de Uygulanan Dolaylı Vergiler.....	19
1.5.2.1. Katma Değer Vergisi	19
1.5.2.2. Gümrük Vergisi	20
1.5.2.3. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi.....	20
1.5.2.4. Özel Tüketim Vergisi.....	21
1.5.2.5. Özel İletişim Vergisi.....	22
1.5.2.6. Şans Oyunları Vergisi.....	22
1.6. 1980-2000 Yıllarında Türkiye’de Uygulanan Vergi Politikaları.....	24
1.7. 2000 Yılından Günümüze Türkiye’de Uygulanan Vergi Politikası	27
1.8. Türk Vergi Sisteminin Güçlü ve Zayıf Yönleri.....	29
1.8.1. Türk Vergi Sisteminin Güçlü Yönleri	29
1.8.2. Türk Vergi Sisteminin Zayıf yönleri	30
2. GELİR VE KURUMLAR VERGİSİNİN TÜRKİYEDE’Kİ UYGULAMALARI	33
2.1. Gelir vergisi	33
2.1.1. Gelir vergisinin Tarihçesi	33
2.1.2. Kavramsal Çerçeve İle Gelir Vergisi.....	34
2.1.3. Gelir ’in Tanımı	35
2.1.4. Gelir Vergisinin Konusu.....	35
2.1.5. Gelir Vergisinin Mükellef türleri.....	35

2.1.5.1. Tam Mükellef	35
2.1.5.2. Dar Mükellef.....	36
2.1.6. Türkiye’de Gelir Vergisi Uygulaması	37
2.2. Kurumlar Vergisi.....	39
2.2.1. Kurumlar Vergisinin Tarihçesi	39
2.2.2. Kavramsal Çerçeve İle Kurumlar Vergisi	39
2.2.3. Kurumlar Vergisinin Tanımı	40
2.2.4. Kurumlar Vergisinin Konusu.....	40
2.2.5. Kurumlar Vergisinde Mükellef Türleri.....	42
2.2.5.1. Tam Mükellefiyet	42
2.2.5.2. Dar Mükellefiyet.....	44
2.2.6. Türkiye’de Kurumlar Vergisi Uygulaması	47
3. ŞANLIURFA’DA GELİR VE KURUMLAR VERGİSİ: 2000-2013 DÖNEMİ	
AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME	50
3.1. Şanlıurfa İlinin Yapı ve Konumu	50
3.1.1. Şanlıurfa’nın Tarihi.....	50
3.1.2. Şanlıurfa’nın Coğrafi Konumu	51
3.1.3. Şanlıurfa da Sosyo- Ekonomik Yapı	51
3.2. Türkiye’de Gelir ve Kurumlar Vergisi Yapısı	52
3.2.1. Türkiye’de Kurumlar Vergisi Mükellef Sayıları	52
3.2.2. Türkiye’de Kurumlar Vergisi Tahakkuku	53
3.2.3. Türkiye’de Kurumlar Vergisi Tahsilatı	55
3.2.4. Türkiye’de Kurumlar Vergisi Tahsilat Oranları	56
3.2.5. Türkiye’de Gelir Vergisi Mükellef Sayıları.....	57
3.2.6. Türkiye’de Gelir Vergisi Tahakkuku.....	58
3.2.7. Türkiye’de Gelir Vergisi Tahsilatı.....	60
3.2.8. Türkiye’de Gelir Vergisi Tahsilat Oranları	61
3.3. Şanlıurfa’da Gelir ve Kurumlar Vergisi Yapısı.....	62
3.3.1. Şanlıurfa’da Kurumlar Vergisi Mükellef Sayıları	62
3.3.2. Şanlıurfa’da Kurumlar Vergisi Tahakkuku	63
3.3.3. Şanlıurfa’da Kurumlar Vergisi Tahsilatı	64
3.3.4. Şanlıurfa’da Kurumlar Vergisi Tahsilat Oranları	66

3.3.5. Şanlıurfa’da Gelir Vergisi Mükellef Sayıları.....	66
3.3.6. Şanlıurfa’da Gelir Vergisi Tahakkuku.....	68
3.3.7. Şanlıurfa’da Gelir Vergisi Tahsilatı.....	69
3.3.8. Şanlıurfa’da Gelir Vergisi Tahsilat Oranları	70
3.4. Türkiye’de ve Şanlıurfa’da Gelir ve Kurumlar Vergisi Yapısı.....	71
3.4.1. Türkiye’de ve Şanlıurfa’da Kurumlar Vergisi Mükellef Sayıları.....	71
3.4.2. Türkiye’de ve Şanlıurfa’da Kurumlar Vergisi Tahakkuku.....	73
3.4.3. Türkiye’de ve Şanlıurfa’da Kurumlar Vergisi Tahsilatı.....	75
3.4.4. Türkiye’de ve Şanlıurfa’da Kurumlar Vergisi Tahsilat Oranları.....	77
3.4.5. Türkiye’de ve Şanlıurfa’da Gelir Vergisi Mükellef Sayıları	79
3.4.6. Türkiye’de ve Şanlıurfa’da Gelir Vergisi Tahakkuku	81
3.4.7. Türkiye’de ve Şanlıurfa’da Gelir Vergisi Tahsilatı	83
3.4.8. Türkiye ‘de ve Şanlıurfa’da Gelir Vergisi Tahsilat Oranları.....	84
SONUÇ	87
KAYNAKÇA.....	90

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1.1. Yıllara göre Dolaysız Vergiler	19
Grafik 1.2. Yıllara göre Dolaylı Vergiler	23
Grafik 2.1. Yıllara göre Kurumlar vergisi oranları	47
Grafik 3.1. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Mükellef Sayıları	52
Grafik 3.2. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahakkuk Tutarları	54
Grafik 3.3. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahsilat Tutarları	55
Grafik 3.4. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahsilat Oranları (%)	56
Grafik 3.5. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Gelir vergisi Mükellef Sayıları	57
Grafik 3.6. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahakkuk Tutarları	59
Grafik 3.7. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahsilat Tutarları	60
Grafik 3.8. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahsilat Oranları (%)	61
Grafik 3.9. Şanlıurfa’da Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Mükellef Sayıları	62
Grafik 3.10. Şanlıurfa’da Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahakkuk Tutarları	63
Grafik 3.11. Şanlıurfa’da Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahsilat Tutarları	65
Grafik 3.12. Şanlıurfa’da Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahsilat Oranları (%)	66
Grafik 3.13. Şanlıurfa’da Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Mükellef Sayıları	67
Grafik 3.14. Şanlıurfa’da Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahakkuk Tutarları	68
Grafik 3.15. Şanlıurfa’da Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahsilat Tutarları	69
Grafik 3.16. Şanlıurfa’da Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahsilat Oranları (%)	71
Grafik 3.17. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Mükellef Sayıları (Karşılaştırma)	72
Grafik 3.18. Şanlıurfa’da Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Mükellef Sayıları (Karşılaştırma)	73
Grafik 3.19 Türkiye’de Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahakkuk Tutarları (Karşılaştırma)	74
Grafik 3.20. Şanlıurfa’da Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahakkuk Tutarları (Karşılaştırma)	75
Grafik 3.21. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahsilat Tutarları (Karşılaştırma)	76

Grafik 3.22. Şanlıurfa’da Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahsilat Tutarları (Karşılaştırma).....	77
Grafik 3.23. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahsilat Oranları (Karşılaştırma %)	78
Grafik 3.24. Şanlıurfa’da Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahsilat Oranları (Karşılaştırma %)	79
Grafik 3.25. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Mükellef Sayıları (Karşılaştırma)	80
Grafik 3.26. Şanlıurfa’da Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Mükellef Sayıları (Karşılaştırma)	81
Grafik 3.27. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahakkuk Tutarları (Karşılaştırma)	82
Grafik 3.28. Şanlıurfa’da Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahakkuk Tutarları (Karşılaştırma)	82
Grafik 3.29. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahsilat Tutarları (Karşılaştırma)	83
Grafik 3.30. Şanlıurfa’da Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahsilat Tutarları (Karşılaştırma)	84
Grafik 3.31. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahsilat Oranları (Karşılaştırma %)	85
Grafik 3.32. Şanlıurfa’da Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahsilat Oranları (Karşılaştırma %)	86

SİMGELER VE KISALTMALAR

OECD	: Organisation For Economic Co-operation And Development (Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü)
KDV	: Katma Değer Vergisi
IMF	: İnternational Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
TÜRMOB	: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
MTV	: Motorlu Taşıtlar Vergisi
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsleri
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
GSMH	: Gayri Safi Milli Hâsıla
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi

1. BÖLÜM

1. KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE İLE VERGİ VE VERGİ SİSTEMLERİ

Toplumun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kişi ve kuruluşlardan toplanan vergi devletin önemli bir gelir kaynağını oluşturmaktadır. Bu başlık altında kavramsal çerçeve ile vergi, verginin fonksiyonları, verginin sınıflandırılması, genel olarak dünyadaki ve Türkiye'deki vergi sistemleri, Türk vergi sisteminin güçlü ve zayıf yönleri incelenmiştir.

1.1.Vergi ve Vergileme İlkeleri

Toplumun vazgeçilmez ihtiyaçları olan savunma ve adalet hizmetleri gibi tam kamusal mal ve hizmetler devlet dışında hiç bir kurum yerine getiremez. Toplumun bu ihtiyaçları piyasa tarafından ya eksik üretilir ya da hiç üretilmez. Devlet tam olarak bu durumda toplumun refahını arttırmak için devreye girerek piyasanın eksik kaldığı yönleri tamamlama rolü üstlenir. Devlet eksik kalınan tarafları tamamlamak için bazı mal ve hizmetler sunar ve bu mal hizmetlerin maliyetini vatandaşlardan vergi olarak karşılar.

Devlet vergiyi milli gelirden cebri icra yoluyla almaktadır. Vergi özel ekonomiden kamu ekonomisine parasal bir geçiş şeklinde olmaktadır. Vergilerin büyük bir kısmı toplumu oluşturan bireylerden karşılıksız ve ödeme gücüne göre alınır. Devletin vergi toplamadaki asıl amacı kamu giderlerini karşılamak iken, bunun yanında iktisadi ve sosyal hedeflere ulaşmayı da amaçlar¹.

---

¹ Esra Siverekli Demircan, "Türkiye'de Vergi Politikaların Siyasi Analizi: Siyasi Değişimin Vergi Kayıp ve Kaçaklarına etkisi üzerine bir inceleme", 19. Maliye Sempozyumu, 10-14 Mayıs 2004, Belek/Antalya, s. 533.

1.1.1.Verginin Tanımı

Vergi Türkçe bir terimdir. Köken itibariyle verginin anlamı; Karşılıksız verilen, hediye edilen bir değeri ifade etmektedir². Vergi zaman içinde gelişmiş bir kavramdır. Vergi, gerçek kişi, tüzel kişi ve kişiliği olmayanlardan ve kuruluşlardan kamu hizmetlerini karşılamak için, kanun yoluyla toplanan paralardır. Vergiyi klasik ve modern maliyeciler birbirinden farklı şekillerde tanımlanmışlardır. Klasik maliyenin kurucularından olan Gaston Jeze vergiyi şu şekilde tanımlamıştır; “ Vergi, kişilerden kamu giderlerini karşılamak üzere, cebri, nihai ve karşılıksız olarak istenen parasal bir yükümlülüktür³”.

Modern maliyeciler ise vergiyi şu şekilde tanımlamıştır; “ vergi, kişilerden kamu harcamalarını karşılamak veya devletin ekonomik ve sosyal hayata müdahalesini sağlamak üzere, cebri, nihai ve karşılıksız olarak, doğrudan doğruya istenen, parasal bir yükümlülüktür⁴”. Modern maliyeciler verginin tanımına bazı yenilikler getirmiştir. Bu yenilikleri şu şekilde sıralayabiliriz; Vergi kamu harcamalarını karşılamaya yanı sıra ekonomik ve sosyal hayata müdahalede bulunmak için alınır. Diğer bir yenilik ise verginin mükelleflerden doğrudan doğruya alınmasıdır.

Verginin günümüzdeki anlamını yansıtan bazı tanımlarını aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz;

Orhan Dikmen vergiyi şu şekilde tanımlamıştır; “ Devlet veya devretmiş vergilendirme yetkisine sahip diğer kamu tüzel kişilerince, fert ve kurumlardan, hukuki cebir altında muayyen kaidelere göre ve karşılıksız olarak alınan para tutarındır⁵.”

Nihad Sayar vergiyi şu şekilde tanımlamıştır; “ Kamu tüzel kişilerinin, masraflarını yapmak için, özel bir karşılık bahis konusu olmaksızın fertlerden aldıkları cebri bir hissedir⁶”.

Halil Nadaroğlu vergiyi şu şekilde tanımlamıştır; “ Vergi, devletin veya devletten aldığı yetkiye dayanan kamu tüzel kişilerin geniş anlamdaki kamusal faaliyetlerinin gerektirdiği harcamaları karşılamak ya da kamusal görevlerinin

---

² Abdurrahman Akdoğan, *Kamu Maliyesi*, 14. Baskı, Ankara, Gazi Kitapevi Tic. Ltd. Şti., 2011, s.121.

³ İsmail Türk, *Kamu Maliyesi*, 9. Baskı, Ankara, Turhan Kitapevi, 2011, s.111.

⁴ Türk, a.g.e., s.111.

⁵ Orhan dikmen, *Maliye Dersleri, Giriş ve Genel Vergi Teorisi*, Fakülteler Matbaası, 1973, s.11'den Abdurrahman Akdoğan, “*Kamu Maliyesi*”, s.121.

⁶ Nihad S. Sayar, *Kamu Maliyesi, Kamu Gider ve Gelirleri Prensipleri*, Sermet Matbaası, 1975, s.2'den Abdurrahman Akdoğan, “*Kamu Maliyesi*”, s.121.

gereklerini yerine getirmek amacıyla yasal esaslara uymak kaydıyla ve hukuki cebir altında, özel bir karşılık vaadi olmaksızın geri vermemek üzere gerçek kişilerle gerçek olmayan kişilerden aldıkları para tutarıdır⁷”.

Abdurrahman Akdoğan vergiyi şu şekilde tanımlamıştır; “ Kamusal hizmetlerin gerektirdiği giderler ile kamu borçları dolayısıyla ortaya çıkan yükleri karşılamak amacıyla, egemenlik gücüne göre, karşılıksız olarak, gerçek ve tüzel kişilerden alınan ve cebri niteliğe sahip para şeklindeki ödemelerdir⁸.”

Mehmet Cavit vergiyi şu şekilde tanımlamıştır; “milletin umumi masraflarını ve ortak taahhütlerini karşılayabilmek için her şahsın hissesine isabet eden kısımdır⁹.”

Güneri Akalın vergiyi şu şekilde tanımlamıştır; “kollektif mal ve hizmetleri üretmeyi ve sadece statik piyasa başarısızlıklarını çözmeyi hedefleyen bir minimal devletin giderlerini karşılamak için kalkınmayı en az olumsuz etkileyen ve piyasa ekonomisi mantalitesine uygun, siyasi örgütlenme biçimi ile çatışmadan alınan mali değerler olarak tanımlamaktadır¹⁰.”

1.1.2.Verginin Konusu

Verginin konusu; üzerinden vergi alınan her şey verginin konusunu oluşturur. Vergi borcunun oluşmasına neden olan ekonomik unsurların tümü verginin konusunu oluştururlar. Verginin kanuniliği ilkesi gereğince verginin konusunun bildirilmesi şarttır. Konusu belli olmayan verginin konulması da alınması da mümkün değildir.

“Vergi yasaları ile vergi düzenlemeleri yapılırken önce verginin konusunun ne olduğu yani bu vergi ile neyin vergiye tabi tutulduğu belirtilir. Türkiye’de uygulanan bazı vergilerin konusu örnek olarak verilebilir. Örneğin, gelir vergisinin konusu, gerçek kişilerin gelirleridir. Kurumlar vergisinin konusu kurum kazançlarıdır. Emlak vergisinin konusu, Türkiye sınırları içindeki arsa, arazi ve binalardır. Katma değer vergisinin konusu, sürekli olarak gerçekleştirilen ticari, zirai ve mesleki faaliyetten doğan mal ve

⁷ Halil Nadaroğlu, *Kamu Maliyesi Teorisi*, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. , 1975, s.11’den Abdurrahman Akdoğan, “*Kamu Maliyesi*” , s.121.

⁸ Akdoğan, a.g.e., s.119.

⁹ Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Abdullah Mutlu, “ Tazminattan Günümüze Türkiye’de Vergileme Zihniyetinin Gelişimi”, www.sgb.gov.tr , 18 Eylül 2017.

¹⁰ Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Abdullah Mutlu, “ Tazminattan Günümüze Türkiye’de Vergileme Zihniyetinin Gelişimi”, www.sgb.gov.tr , 18 Eylül 2017.

hizmetler ile ithal edilen mal ve hizmetlerdir. Motorlu taşıtlar vergisinin konusu, motorlu, kara, hava ve deniz taşıtlarıdır”¹¹.

Literatürde verginin konusunun anlaşılması için birçok tanım yapılmıştır. Bunlardan birkaçını burada göstermek yararlı olacaktır. Neumark’a göre, “ Verginin konusunda amaç, varlığını kanuni mükellefiyetin doğmasını gerektiren şey, fiil, olay ve para birimleri ile belirtilen ekonomik değerlerdir”¹².

Nihad Sayar’a göre vergi konusu; “ verginin uygulandığı, yani üzerine konulduğu bir madde, bir olay, bir iş veya bir işlem olarak tanımlamıştır”¹³.

1.1.3.Vergileme İlkeleri

Vergileme ilkeleri vergiciliğin anayasası olarak ifade edilmektedir. Vergileme ilkeleri, vergileme tekniğinde ve uygulamasında göz önünde tutulması gereken hususları incelemektedir¹⁴. Vergileme ilkeleri olanı değil olması gerekeni ifade eder. “Vergileme ilkeleri, ayrı ayrı vergilerden veya bir vergi sisteminden beklenen ekonomik, sosyal ve mali fonksiyonların gerçekleştirilmesi için vergi bileşiminin oluşturulmasında, tekniğinde ve uygulanmasında dikkat edilmesi gereken, uzun yılların deneyimi sonucu ortaya çıkmış ve iktisadi mali düşünce sistemi içinde önerilmiş temel unsurlar ve kurallardır”¹⁵. Vergi ilkeleri kendi aralarında sıkı bir ilişki içindedirler. Bu sebepten dolayı değerlendirme yapılırken prensipler birlikte ele alınır ve değerlendirirler.

1.1.3.1. Verginin Klasik İlkeleri

Verginin klasik ilkeleri, Adam Smith tarafından ortaya konulan ve günümüzde geçerliliğini koruyan ilkelere dir. Adam Smith vergileme prensiplerini “Milletlerin Zenginliği” adlı kitabında incelemiştir. Bu ilkeler; adalet, belirlilik (kesinlik), uygunluk ve iktisadilik olmak üzere dört tanedir.

---

¹¹ Gülay Akgül Yılmaz, *Kamu Maliyesi*, 2. Baskı, İstanbul, Arıkan Basım Yayım Ltd. Şti., 2007, s. 125-126.

¹² F. Neumark, *Maliyeye Dair Tetkikler*, Akgül Matbaası, 1948, s.45’den Abdurrahman Akdoğan, “*Kamu Maliyesi*”, s.142.

¹³ Nihad S. Sayar, *Kamu Maliyesi, Kamu Gider ve Gelirleri Prensipleri*, Sermet Matbaası, 1975, s.89’dan Abdurrahman Akdoğan, “*Kamu Maliyesi*”, s.142.

¹⁴ Selçuk Buyrukoğlu, Davut Buzkıran “Klasik ve Modern Vergileme İlkeleri Çerçevesinde Uzlaşma Müessesesi”, *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, s.7,2016, s.2078.

¹⁵ Ali Rıza Gökbunar, “Vergileme İlkeleri ve Küreselleşme”, *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi dergisi*, s.4.,1998, S.2.

Adalet İlkesi; Devlet tarafından konulan vergiler hem hazırlanma hem de uygulanma aşamasında adalet ilkesine ters düşmeyecek nitelikte olmalıdır¹⁶. Vergi sisteminde vergi yükünün adaletli dağıtılması hedeflenmiştir

Adalet prensibine eşitlik prensibi de denilmektedir. Adam Smith Adalet Prensibini kitabın ikinci bölümünde şu şekilde ifade etmiştir. “Her devletin vatandaşları, devlet harcamalarına mümkün olduğu kadar, vergi ödeme güçleri göz önünde tutularak, yani devletin koruması altında elde ettikleri gelirle orantılı olarak katkıda bulunmalıdır”¹⁷.

Adalet prensibinde vergi mükellefleri ödeme güçleriyle orantılı olarak vergi öderler. Burada devletin amacı ödeme gücü zayıf olan vatandaşları koruyarak hayat şartlarını iyileştirmektir¹⁸. Vergilemede adalet ilkesi; dikey adalet ve yatay adalet olmak üzere iki şekilde karşımıza çıkar. Dikey adalet, farklı ödeme gücüne sahip olan kişilerin farklı miktarda vergi ödemesi iken yatay adalet, aynı ödeme gücüne sahip kişilerin aynı miktarda vergi ödemesidir¹⁹.

Belirlilik (Kesinlik) İlkesi; Adam Smith’e göre belirlilik ilkesi eşitlik ilkesinden daha önemlidir. Belirlilik ilkesine uyulmaması durumunda kötü sonuçlar doğabilir. Ödenmesi gereken verginin belirli olmaması vergi yükümlülerini belirsizlik içinde bırakır. Böyle bir durumda vergi yükümlüleri toplanacak olan vergiye karşı tepki duyarlar²⁰. Adam Smith’in belirlilik ilkesine bu kadar önem vermesinin sebebi XVIII yüzyılın sahip olduğu koşullardır. XVIII yüzyılda vergi dairesi örgütlenmediğinden vergiler iltizam usulü ile toplanmaktadır. Ahlaktan yoksun olan vergi mültezimleri her türlü rüşvete açık olduklarından mükellefin çıkarlarına ters düşerler²¹.

Bu prensibe göre vergi açık, net, kesin ve belirli olmalıdır. Daha kapsamlı bir ifade ile vatandaşın ödeyeceği vergi şu özellikleri taşımalıdır²²;

- ✓ Vergi belirli olmalıdır,
- ✓ Vergi keyfi olmamalıdır,

---

¹⁶ Ahmet Burçin Yereli, Ahmet Yılmaz Ata, “Vergi Adaletine Ulaşma Yöntemleri Çerçevesinde Fayda İlkesinin Teorik Açısından Değerlendirilmesi”, *Maliye Dergisi*, s.111, 2011 s.22, www.sgb.gov.tr. 1 Mayıs 2017.

¹⁷ Türk, a.g.e., s.137.

¹⁸ Osman Pehlivan, *Kamu Maliyesi*, 1. Baskı, Trabzon, Cepheler Matbaacılık, 2015, s.144.

¹⁹ Yılmaz, a.g.e., s.178.

²⁰ Nihat Edizdoğan, Özhan Çetinkaya ve Erhan Gümüş, *Kamu Maliyesi*, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2015, s.237.

²¹ Salih Turhan, *Vergi Teorisi ve Politikası*, 6. Baskı, Ankara, Filiz Kitapevi, 1998, s.192.

²² Türk, a.g.e., s.137.

- ✓ Verginin ödeme zamanı belirli olmalıdır,
- ✓ Verginin ödeme şekli belirli olmalıdır,
- ✓ Ödenecek olan verginin nispeti bilinmelidir.

Uygunluk İlkesi; Uygunluk ilkesi hem devlet hem de mükellef açısından tanımlanmıştır. Devlet açısından uygunluk ilkesi, iyi bir idare-mükellef ilişkisi ve etkin bir vergi dairesini ifade eder. Mükellef açısından ise en uygun koşullarda, en uygun zamanda verginin alınmasını ifade eder²³.

Uygunluk prensibi dikkate alındığı zaman vergi gelirleri artar, vergi yükümlülerinin vergi kaçırma eğilimi azalır. Bu ilkeye kolaylık ilkesi adı da verilmektedir. Verginin yükümlü tarafından kolayca ödenmesi için bazı uygulamalar yapılmalıdır. Bu uygulamalara örnek olarak toplanacak olan verginin taksitlere bölünerek ödenmesi gösterilebilir. Devlet ve vatandaş arasındaki ilişkinin kötü, vergi ahlakının zayıf olduğu ülkelerde bu ilke oldukça önemlidir²⁴.

İktisadilik Prensibi; Bu ilke yazarlar arasında görüş ayrılıklarına sebebiyet vermiştir. İktisadilik ilkesini bazı yazarlar , “verginin neden olduğu tarh ve tahsil masraflarının mümkün olduğu kadar az olması gerektiği şeklinde yorumlarken; diğer bazı yazarlar, bu anlayışı çok dar bulmakta ve bu ilkeyle aynı zamanda, verginin, etkileri bakımından iktisadi faaliyete mümkün olduğu kadar az zarar vermesinin de kastedilmiş olduğunu iddia etmektedirler”²⁵.

1.1.3.2.Modern Vergileme İlkeleri

Modern vergileme ilkeleri mali ilkeler, iktisadi ilkeler ve adaletle ilgili ilkeler olmak üzere üç başlık altında incelenecektir.

Mali İlkeler; Mali ilkeler; verimlilik ilkesi ve esneklik ilkesini kapsamaktadır.

Verimlilik ilkesi; “ Vergilerin devlet tarafından yapılacak harcamalarının finansman kaynağının büyük bir kısmını karşılayacak düzeyde olmasını ifade eder²⁶.” Verimlilik ilkesi günümüzde oldukça önemlidir. Vergi ilkesinde amaç optimum vergi hasılatını sağlamaktır. Devlet bir bütçe yılında vergiden beklediği geliri elde edemez ise kamu hizmetlerinin aksamasına sebep olabilir. Böyle bir durumda verginin

²³ Asuman Altay, *Kamu Maliyesi Teorisi Gelişimi Kapsamı*, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015, s.141.

²⁴ Edizdoğan, Çetinkaya, Gümüş, a.g.e., s.237.

²⁵ Turhan, a.g.e., s.194.

²⁶ Pehlivan, a.g.e., s.145.

verimliliğinden söz edilemez. Bir verginin verimli olabilmesi için beklenen tahmini hasılatın sağlanması gerekir²⁷.

Vergi kaynağı sağlanırken bazı hususlara dikkat edilmelidir. Bu hususları şu şekilde sıralayabiliriz²⁸;

✓ Vergi tabanı geniş tutulmalıdır.

✓ Devlet tarafından koyulmuş olan vergiler için vergi istisnası ve muafiyetinden kaçınılmalıdır. Çünkü istisna ve muafiyetler vergi tabanını daraltır.

✓ Vergi oranları mükellefleri vergi kaçırmaya itmeyecek şekilde belirlenmelidir. Vergi oranlarının yüksek olması durumunda vergi hasılatının yüksek olacağı düşünülse de, belli bir noktadan sonra bu durumun tersi de meydana gelebilmektedir. Yüksek vergi oranları ekonomik kararları olumsuz yönde etkileyebilir. Bu yüzden optimal bir vergi oranı belirlenmelidir.

✓ Vergi tahsil edilirken vergiye karşı tepkileri minimum seviyeye getirilmeye çalışılmalıdır. Vergiler toplanırken hissettirilmeden toplanmalıdır. Bu toplama tekniğine mali anestezi denilmektedir. Mali anestezi tekniğinde vergiye karşı direnç azalacağından verginin verimi artacaktır.

Esneklik İlkesi; “ Vergi ilkelerinin değişen şartlara göre çoğalıp azalma özelliğine sahip olmasını ifade eder²⁹.” Esneklik ilkesiyle anlatılmak istenen vergilerin dalgalanmalara karşı duyarlılığıdır. Vergi esnekliği, milli gelirden meydana gelen değişim sonucunda ortaya çıkar. Yani milli gelir artarken vergi hasılatı artıyorsa ya da milli gelir azalırken vergi hasılatı azalıyorsa burada esneklikten bahsedilebilir.

Verginin gelir esnekliği, vergi hasılatında ki nispi değişikliğin milli gelirdeki nispi değişikliğe oranlanmasıyla ölçülür. Bu oranlama sonucunda üç durumla karşı karşıya kalabiliriz³⁰;

Birinci durum; Esnekliğin bire eşit olması durumudur. Burada milli gelirden meydana gelen değişim kadar vergi miktarında değişim olmuştur. Bu durumda esneklik yüksektir.

---

²⁷ Pehlivan, a.g.e., s.145

²⁸ Yılmaz, a.g.e., s.173.

²⁹ Pehlivan, a.g.e., s.146.

³⁰ Yılmaz, a.g.e., s.174.

İkinci durum; Esnekliğin birden düşük olmasıdır. Burada milli gelirde meydana gelen değişim kadar vergi gelirinde değişim olmamıştır. Bu durumda esneklik düşüktür.

Üçüncü durum; Esnekliğin birden büyük olması durumudur. Burada vergi gelirinde meydana gelen değişim milli gelirde meydana gelen değişimden daha fazladır. Bu durumda esneklik düşüktür.

İktisadi İlkeler; İktisadi ilkeleri, tarafsızlık ilkesi ve iktisadi etkinlik ilkesi kapsamaktadır.

Tarafsızlık ilkesi; devlet tarafından toplanan vergiler vergi mükelleflerinin karar ve tercihlerini etkilemeyecek düzeyde olmalı, etkiliyorsa da minimum seviyede etkilemelidir. Tarafsızlık ilkesi, “ devlet tarafından alınan vergilerin miktarının, piyasanın işleyişini bozmayacak bir düzeyde olmasını ifade eder. Bu nedenle vergiler ne kadar az olursa o kadar tarafsız olur. Vergilemede tarafsızlık ilkesi, vergi yoluyla rekabete verilebilecek zararların istenmeyen sonuçlarından kaçınma olarak ele alınabilir”³¹.

Tarafsızlık ilkesine göre, “devlet ekonomide serbest piyasa mekanizmasına göre oluşan karar ve tercihleri etkilemek amacıyla müdahaleci bir vergi politikası izlenmemelidir”³²,

İktisadi etkinlik ilkesi, vergilemenin; adil gelir dağılımı, iktisadi büyüme, istikrar gibi devletin temel iktisadi amaçlarını gerçekleştirecek bir yapıda olmasını ifade etmektedir³³.

Adaletle İlgili İlkeler, ödeme gücü (İktidar) ilkesi ve istifade (fayda) ilkesidir.

Ödeme gücü ilkesi, Devletin topladığı vergileri ödeyen mükelleflerin gelir ve servet düzeyleri aynı değildir. Bunun aynı olması da imkânsızdır. Bu yüzden vergi toplanırken bu durumun göz ardı edilmesi adalet ilkesine ters düşer. Ödeme gücüne göre vergi ilkesi mükelleften alınan vergi yükünün mükellefi zor duruma düşürmeyecek şekilde olması gerektiğini ifade eder. Anayasamızın 73. Maddesinde belirtildiği gibi “ Herkes kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi vermekle

---

³¹ Edizdoğan, Çetinkaya, Gümü, a.g.e. , s.260.

³² Pehlivan, a.g.e., s.147.

³³ Pehlivan, a.g.e., s.147.

yükümlüdür³⁴ . Anayasamızda belirtilen bu hüküm herkesin mali gücüne göre vergi ödemesi gerektiğini açıkça belirtmiştir.

Ödeme gücü ilkesi, dinamik bir kavramdır. Vergi ödeme gücü mutlak fakirlik düzeyinin geride bırakıldığı noktada ortaya çıkan bir durumdur. Mutlak fakirlik düzeyiyle anlatılmak istenen vergi ödemekle yükümlü olan mükelleflerin yeme, barınma ve giyinme gibi en temel ihtiyaçların karşılandığı durumu ifade etmektedir³⁵ . Vergi ödeme gücüne ulaşmak için bazı teknikler kullanılır. Bu teknikler en az geçim indirimi, artan oranlılık ve ayırma ilkesidir. En az geçim indirimi uygulamasında vergi borcu hesaplanırken bireylerin asgari ihtiyaçlarını karşılayacak matrah vergi dışı tutulur³⁶ . Artan oranlılık uygulamasında herkesten eşit oranda vergi alınması adalet ilkesine uymaz. Bu sebepten matrah arttıkça uygulanacak olan vergi oranı da artmaktadır. Ayırma ilkesini ise şu şekilde tanımlayabiliriz; “ emek gelirinden, sermaye ve servet gelirine kıyasla daha düşük oranda vergi alınmasına ayırma ilkesi denilmektedir³⁷.” Bu ilkeye göre; ekonomik güçler eşit olsa bile vergilendirme açısından farklı tutulmalıdır.

İstifade (fayda) İlkesi: Bu ilkeye göre vergilemede adaletin sağlanması için kamu hizmetlerinden faydalanma ile ödenen vergi arasında bağlantı olmalıdır. Aksi halde, bir kişinin faydalandığı hizmetin bedelini başka bir kesim ödeyecek ve mali sömürü söz konusu olacaktır. Diğer taraftan bedelini ödemediği halde kamu hizmetinden fayda elde edenler mali rant elde edecektir³⁸ . Fayda ilkesine göre adalet, kişilerin faydalandığı mal hizmetlerin bedelini ödemeleriyle sağlanır. Bu ilkenin amacı birinin faydalandığı mal ve hizmetin bedelinin başkasına yüklenmesini engellemektir³⁹ .

Fayda ilkesi kamu maliyesinin ilkel olduğu dönemlerde kısmen uygulama alanı bulmuştur⁴⁰ . Fayda ilkesi günümüzde verginin bazı niteliklerine aykırı bir görünüm taşır. Vergilemede fayda ilkesi vergi gelirlerini arttırma açısından çok cazip görünmektedir. Fakat adaletli bir gelir dağılımı ve ekonomik istikrar sağlama açısından etkisiz bir vergileme ilkesidir.

---

³⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi, ”Anayasanın Maddeleri”, “www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa73.htm, 1 Ekim 2015.

³⁵ Türk, a.g.e., s.141.

³⁶ Pehlivan, a.g.e., s.152.

³⁷ Akdoğan, a.g.e., s.252.

³⁸ Hülya Kırmancıoğlu, *Kamu Ekonomisi Analizi*, 3. Baskı, İstanbul, Beta Basım Dağıtım A.Ş. ,2011, s.266.

³⁹ Edizdoğan, Çetinkaya, Gümüş, a.g.e. , s.242.

⁴⁰ Gökbnar, a.g.e. ,s.12.

1.2. Vergilemenin Fonksiyonları

Verginin fonksiyonları mali fonksiyon, ekonomik fonksiyon ve sosyal fonksiyon olmak üzere üç başlık adı altında toplanabilir.

1.2.1. Mali Fonksiyon

Verginin mali fonksiyonu, devletin görevlerini yerine getirebilmesi için ihtiyaç duyduğu finansman kaynağını sağlamaktır. Devlet toplum hayatı bakımından zorunlu bir kurumdur. Bu kurumun varlığını sürdürebilmesi için asgari bazı ihtiyaçları vardır. Devletin bu ihtiyaçlarına örnek olarak, dış güvenliği sağlamak için ordu, iç güvenliği sağlamak için jandarma, polis yargı teşkilatı örnek gösterilebilir. İşte verginin mali fonksiyonu, devletin sahip olduğu bu çeşit kurumların finansmanını sağlamaktır⁴¹.

1.2.2. Ekonomik Fonksiyon

Vergiler, belirlenen ekonomik hedeflere ulaşmada etkin bir rol oynar. Ekonomik fonksiyon vergilerin ekonomik istikrarın sağlanması, makul derecede ekonomik büyümenin sağlanması, bölgelerarası arası gelişmişlik farklarının giderilmesi gibi sorunların çözümünde kullanılmasını ifade eder. Bu hedeflerin kapsamında birçok yan hedeften söz edilebilir. Bu çok yönlü hedeflere ulaşmada vergilerin etkin kullanılması, yine ülkelerin gelişme düzeyleri ile yakından ilgilidir. Bir ekonomide, kamu sektörünün, piyasa güçlerinin ilişkileri ve dengesi üzerinde değişiklikler meydana getirmek amacıyla yapacağı düzenlemeler ve müdahaleler için vergilerin uygun bir araç olduğu söylenebilir⁴².

1.2.3. Sosyal Fonksiyon

Verginin sosyal fonksiyonu, verginin gelir dağılımında adaletin sağlanmasında bir araç olarak kullanılmasını ifade etmektedir⁴³. Gelir dağılımında adaletin sağlanması için devletin kullanacağı en önemli araç vergilerdir. Devlet toplumun yüksek gelirli kişilerden vergi yoluyla elde ettiği gelirleri, transfer harcamaları yoluyla toplumun fakir

---

⁴¹ Pehlivan, a.g.e. , s.96.

⁴² Altay, a.g.e. , s.146

⁴³ Pehlivan, a.g.e. , s.97.

kesimine aktarır⁴⁴. Bunun dışında sosyal fonksiyonu sağlamak amacıyla artan oranlı vergi tarifesi kullanılabilir. Devlet artan oranlı vergi tarifesinin kullanılmasıyla vergide adaleti ve yeniden dağılımı sağlamayı amaçlar. Artan oranlı vergi tarifesiyle amaç yüksek gelirlilerden daha fazla, düşük gelirlilerden daha az vergi almaktır⁴⁵. Bu şekilde devlet gelir dağılımında adaleti sağlamaya çalışır.

1.3. Verginin Sınıflandırılması

Verginin sınıflandırılmasında en çok kullanılan ayırım dolaylı- dolaysız vergi ayırımıdır. Dolaylı-dolaysız vergi ayırımı genel bir nitelik taşır⁴⁶. Dolaylı- dolaysız vergiler ayırımı için 1900 yılların başlarında C.J. Bullock tarafından yapılan araştırmalar göstermiştir ki, bu vergiler arasındaki ayırımın, 16. Yüzyıla kadar uzanmaktadır⁴⁷.

1.3.1. Dolaylı Vergiler

Dolaylı vergi, “Bir mal ve hizmetlerin fiyatına dâhil edilmek suretiyle tahsil edilen vergilerdir⁴⁸”.

Dolaylı vergilerin özellikleri şu şekilde sıralanabilir⁴⁹;

- ✓ Dolaylı vergiler yansıtılması kolay vergilerdir,
- ✓ Dolaylı vergilerin yükümlüsü önceden belli değildir,
- ✓ Dolaylı vergilerde ne zaman ve ne kadar tahsil edileceği önceden kestirilemez,
- ✓ Dolaylı vergiler toplanırken mükellefin kişisel ve ailevi durumu göz önünde bulundurmamak pek mümkün değildir,
- ✓ Dolaylı vergiler objektif oldukları için adil değildirler,
- ✓ Dolaylı vergiler mali anesteziye uygundur,

⁴⁴ Pehlivan, a.g.e. , s.97.

⁴⁵ Altay, a.g.e. , s.146.

⁴⁶ Harun Terzi, Süleyman Yurtkuran, “Türkiye’de Dolaylı/Dolaysız Vergi Gelirleri ve GSYH İlişkisi”, *Maliye Dergisi*, s.171, 2016, s.20, www.sgb.gov.tr. E.T.01 Mayıs 2017.

⁴⁷ Edizdoğan, Çetinkaya, Gümüş, a.g.e. , s.270.

⁴⁸ Yılmaz, a.g.e. , s.186.

⁴⁹ Akdoğan, a.g.e. , s.300-302.

Dolaylı vergiler harcama üzerinden alınan vergiler olup en önemli örneği KDV'dir. Bunun dışında dolaylı vergilere örnek olarak, özel tüketim vergisi, gümrük vergisi, banka ve sigorta muameleleri vergisi, özel iletişim vergisi ve şans oyunları vergisi örnek gösterilebilir.

1.3.2. Dolaysız Vergiler

Dolaysız (vasitasız) vergiler; “Bir mal veya hizmetin fiyatına dâhil edilmeksizin tahsil edilen vergilerdir⁵⁰.”

Dolaysız vergilerin özellikleri⁵¹;

- ✓ Dolaysız vergilerin yansıtılması kolay değildir,
- ✓ Dolaysız vergilerin yükümlüsü önceden bellidir,
- ✓ Dolaysız vergilerin tahsil zamanı önceden bellidir,
- ✓ Dolaysız vergiler toplanırken mükellefin kişisel ve ailevi durumu göz önünde bulundurulabilir,
- ✓ Dolaylı vergiler mali anestezije uygun değildir,

Dolaysız vergilere örnek olarak, gelir vergisi, kurumlar vergisi, emlak vergisi, motorlu taşıtlar vergisi, veraset ve intikal vergisi örnek gösterilebilir.

1.4. Genel Olarak Dünyada Vergi Sistemleri

Dünyada vergi sistemlerinin bilinmesi verginin geçmişten günümüze nasıl bir değişim geçirdiğini görmek açısından önemlidir. Bu başlık altında dünyada verginin tarihçesi, gelişmiş ekonomilerde vergi sistemi, az gelişmiş ekonomilerde vergi sistemi incelenmiştir.

1.4.1. Dünyada Verginin Tarihçesi

Vergi tarihi ve sosyal bir olaydır. Vergi zaman olarak çok eskilere dayanır. Verginin nerede, ne zaman ve nasıl meydana geldiğinin ilk zamanları bilinmemektedir. İlk çağlarda Yunan ve Mısır krallıklarında ve Roma imparatorluğunda vergi türlerine rastlanmaktadır. Roma imparatorluğu o dönemlerde dolaylı ve dolaysız vergiler uygulamıştır. Ortaçağda vergi hükümdarlara verilen bir hediye niteliğindedir. Bu

⁵⁰ Yılmaz, a.g.e. , s.186.

⁵¹ Akdoğan, a.g.e. , s. 296.

durumda verilen vergi tutarı tamamen veren kişinin isteği doğrultusunda belirlenir. Zamanla hükümdarlar, sosyal sınıflardan mali yardımda bulunmalarını istemişlerdir. Bu durum uygulamanın ilk başlarında isteğe bağlı iken daha sonra zorunlu hale gelmiştir⁵².

Ortaçağda Romanın son zamanlarında kurulmuş olan mali sistem çok ciddi bir şekilde bozulmuştur. Bu dönemlerde Kral Romalılardan geçen vergi koyma ve vergi tahsil etme yetkisini kaybetmiştir. Bununla beraber ortaçağda tamamen vergi yoktur denilemez. O dönemlerde de olağanüstü ihtiyaçlar için vergiler toplanmaktaydı⁵³.

Vergi, yeniçağda özellikle 17. ve 18. Yüzyıllardan itibaren kanunen zorunlu olmuştur. Bu dönemden sonra verginin şeklinde ve tekniğinde bazı gelişmeler meydana gelmiştir. Bu değişimlerden birincisi, vergi önceden olağanüstü durumlarda toplanırken şimdi olağan durumlarda toplanmaktadır. İkincisi, önceden vergi zaman zaman alınırken şimdi devamlı bir şekilde alınmaktadır. Üçüncüsü, önceden vergide tahsis ilkesi uygulandığından, bir vergi ancak belirli bir amaç için kullanılıyordu. Günümüzde ise Âdemi tahsis ilkesi uygulanmaktadır⁵⁴.

1.4.2. Gelişmiş Ekonomilerde Vergi Sistemleri

Gelişmiş ekonomileri vergi sistemini iki grup altında toplamak mümkündür. Birinci grup ileri derecede sanayileşmiş ekonomileri içerirken ikinci grup ise sanayileşmiş ülkelerdir. Bu iki grubun yaşam düzeyleri, ekonomik yapıları ve vergi sistemleri birbirinden farklıdır. Şimdi bu iki grubun özelliklerini inceleyelim⁵⁵;

Birinci grup;

- ✓ Genel olarak gelir vergilerinin hakimiyeti vardır,
- ✓ İleri derecede sanayileşmiş bu ekonomilerde gelir vergisinin toplam vergi gelirleri içerisindeki payı %68 ile %53 arasında değişmektedir. Verginin geri kalan kısmını da harcamalar üzerinden alınan dolaylı vergilerden oluşturur,
- ✓ Bu ülkelerde gelir vergisinin büyük bir kısmını şahsi gelir vergilerinden oluşur,
- ✓ Bu ülkelerde vergi beyanları samimidir,
- ✓ Bu ülkelerde vergi kaçakçılığı yok denecek kadar azdır,

⁵² Edizdoğan, Çetinkaya, Gümüş, a.g.e., s.133.

⁵³ M. Kamil Mutluer, Erdoğan Öner ve Ahmet Kesik, *Teoride ve Uygulamada Kamu Maliyesi*, 3. Baskı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi yayınları, 2013, s.254.

⁵⁴ Edizdoğan, Çetinkaya, Gümüş, a.g.e., s.134.

⁵⁵ Türk, a.g.e., s.236-239.

- ✓ Bu ülkelerde vergi ağırlıklı olarak kaynakta kesme usulüne göre tahsil edilir, İkinci grup;
- ✓ Bu ülkelerde, ileri derecede sanayileşmiş ülkelerde olduğu gibi gelir vergisinin toplam vergi içindeki payı çok yüksek olmamakla birlikte, az gelişmiş ülkelerde olduğu gibi gelir vergisinin toplam vergi içindeki payı çok zayıf değildir,
- ✓ Bu ülkelerin vergi sistemi çeşitli ve karma bir yapıya sahiptir,
- ✓ Bu ülkelerin bazılarında toplu üniter gelir vergisi uygulanmakta iken, diğer taraftan bu gibi ülkelerde sedüler gelir vergisi uygulanır. Sedüler gelir vergisi uygulanırken her sedülün matrahı ve bu matraha uygulanacak olan vergi oranı ayrı ayrı belirlenir. Sedüler gelir vergisi reel, aynı vergilerdir. Çeşitli sedüllerden elde edilen gelirler belirli bir miktarı aşarsa bu vergi aynı değil subjektif bir vergidir,
- ✓ Sedüler gelir vergisinde artan oranlılık, en az geçim indirimi ve ayırma ilkesi uygulanmaz,
- ✓ Sanayi ve hizmet sektöründe bireysel işletmelerle beraber, şirketleşmede oldukça gelişmiştir,
- ✓ Harcama vergilerinden olan KDV, dolaylı vergilerin büyük bir kısmını oluşturur.

1.4.3. Gelişmekte Olan Ekonomilerde Vergi Sistemleri

Gelişmiş ekonomiler ile gelişmekte olan ekonomiler birbirinden tamamen ayrı bir ekonomik yapıya sahiptirler. Gelişmekte olan ekonomilerde üretim, milli gelir ve harcama düzeyleri düşüktür. Gelişmekte olan ekonomilerde üretim potansiyeli azdır. Bireylerin yapmış olduğu harcamalar içinde lüks harcamaların payı oldukça azdır. Gelişmekte olan ekonomilerde milli gelirin dağılımı sektörler, bireyler ve bölgeler arasında dengesiz bir biçimde dağılmıştır⁵⁶.

Gelişmekte olan ülkelerde vergi sisteminin en önemli yapısal özelliği kamu gelirlerinin GSMH içindeki payının düşük olmasıdır. Gelişmekte olan ülkelerde milli gelirden düşüktür. Bu ülkelerde milli gelirin düşük olması yeterli miktarda vergi toplanamamasına sebep olmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde vergi yönetiminin etkinliğinin düşük olması, vergi idaresinin zayıf olması ve vergi yasalarının ekonomik

---

⁵⁶ Türk, a.g.e., s.244.

koşullara uygun olmaması vergi kapasitesinin tam anlamıyla kullanılamamasına sebebiyet verir⁵⁷.

Gelişmekte olan ülkelerde vergi sisteminin temel özelliklerinden biri vergi yükünün zayıf oluşudur. Bu durumun çeşitli sebepleri vardır. Birinci sebep, kişi başına düşen milli gelir az olmasıdır. Vergi düzeyi düşük olan vatandaşları vergilendirmek oldukça zordur.

İkinci sebep, gelişmekte olan ülkelerde vergi yükümlülüğünün dağılımı ve vergi yükümlülerinin sayısı zorunlu bir şekilde sınırlı kalmaktadır. Gelişmekte olan ülkelere tarım sektörünün milli ekonomi içerisindeki payı oldukça büyüktür. Diğer yandan tarım sektöründe nüfus fazladır. Tarım sektöründe çalışanlar vergilendirilseler bile çoğu zaman götürü usulü ile vergilendirilirler. Çoğu zaman esnaf, küçük çiftçi gibi muafliklardan yararlanarak gelir vergisi kapsamı dışında kalırlar. Bu durumda vergi yükümlülerinin sayısını sınırlandırır⁵⁸.

Üçüncü sebep, kamu yönetimi ve vergi dairesinin zayıflığıdır. Gelişmekte olan ülkelere kamu yönetimi de vergi idaresi de oldukça zayıftır. Gelişmekte olan ülkelere modern gelir vergisinin uygulanması için gereken teknik ve idari şartlar oldukça zayıftır. Bu yüzden gelişmekte olan ülkelere toplu gelir vergisi değil sedüler gelir vergisi uygulanır. Diğer yandan gelişmekte olan ülkelere, sınai, ticari, tarımsal işletmelerin kayıt sistemleri ve muhasebe düzenleri yetersizdir. Gelişmekte olan ülkelere belge sistemi de gelişmemiştir. Bu durumlar gelişmekte olan ülkelere güçlü bir vergi sisteminin kurulmasının önündeki engellerdir⁵⁹.

1.5. Genel Olarak Türkiye’de Vergi Sistemleri

Türkiye’de vergi sisteminin gelişimi gelişmekte olan ülkelere benzerlik gösteren bir gelişme göstermiştir. Bu başlık altında Türkiye’de uygulanan dolaysız vergi sistemleri ve dolaylı vergi sistemleri incelenecektir. Dolaysız vergi sistemi başlığı altında, gelir vergisi, kurumlar vergisi, emlak vergisi, motorlu taşıtlar vergisi, veraset ve intikal vergisi incelenecektir. Dolaylı vergi sistemi başlığı altında, katma değer vergisi,

---

⁵⁷ Esra Siverekli, “ Vergilendirmenin Ekonomik Büyümeye ve Kalkınmaya Etkisi”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S.21, 2003, s. 107.

⁵⁸ Türk, a.g.e., s.244.

⁵⁹ Türk, a.g.e., s.245.

gümrük vergisi, banka ve sigorta muameleleri vergisi, özel tüketim vergisi, özel iletişim vergisi ve şans oyunları vergisi incelenecektir.

1.5.1. Türkiye’de Uygulanan Dolaysız Vergiler

Türkiye’de dolaysız vergiler gelir ve servet üzerinden alınan vergilerden oluşmaktadır. Bu başlık altında gelir vergisi, kurumlar vergisi, emlak vergisi, motorlu taşıtlar vergisi, veraset ve intikal vergisi incelenecektir.

1.5.1.1. Gelir Vergisi

Gelir vergisi, gerçek kişilerin gelirlerini vergilendirmeye yönelik bir vergidir. Herkesin mali gücüne göre vergi ödemesi anayasal bir görevdir. Vergi ilkeleri çerçevesinde etkin bir vergilendirme yapılarak belirlenen amaçlara ulaşılması temel felsefedir. Bireyin kendisinin ve ailesinin yaşamını ancak sürdürmeye yetecek düzeyde gelirin vergi dışı bırakılması, karşılaşılması olası sosyal sorunlara yol açılmaması açısından büyük önem taşımaktadır⁶⁰.

Vergiye tabi tutulacak gelirin, hangi zaman diliminde elde edilmiş olacağı konusunda, gerek teoride gerek uygulamada birlik vardır. Gelir vergisi bir yıllık dönemi esas alır ve yıllık gelir üzerinden tarh olunur. Bu durum gelirin toplamından gerekli indirimler yapıldıktan sonra artan oranlı vergi tarifesi uygulamasına imkan sağlar⁶¹. Türk vergi sisteminde uygulanan gelir vergisi artan oranlı bir tarife yapısına sahiptir. Matrah arttıkça uygulanacak oranda artmaktadır. Gelir vergisinde artan oranlı tarife yapısının benimsenmesinin sebebi dikey adaletin gerçekleştirilmeye çalışılmasıdır⁶². Gelir vergisi konusu ikinci bölümde detaylı bir şekilde incelenecektir.

1.5.1.2. Kurumlar Vergisi

Verginin taraflarından birisi olan mükellefler gerçek kişiler ve tüzel kişiler olduğu gibi bir kısım kişi toplulukları da olabilir. Kurumlar vergisi uygulaması ile kural olarak gerçek kişiler dışında kalan bir kısım kurum veya ortaklıkların vergilendirilmesi amaçlanmaktadır⁶³.

---

⁶⁰ Akdoğan, a.g.e., s.262.

⁶¹ Akdoğan, a.g.e., s.262.

⁶² Ramazan Armağan, “Türkiye’de Gelir ve Kurumlar Vergisi Oranlarında İndirimin Vergi Gelirleri Üzerine Etkisi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, s.3, 2007, s.229.

⁶³ Akdoğan, a.g.e., s.265.

Kurumlar vergisi, gelir vergisinin kapsamına giren gelir unsurlarının, ilgili yasada belirtilmiş olan kurumlar tarafından elde edilmesi halinde, bu kurumların aynı hukuki kişilikleri sonucu safi kazançları üzerinden alınır. Kurumlar vergisi ülkemizde tek oranlı tarife üzerinden alınmakta olup bu oran % 20'dir⁶⁴.

1.5.1.3. Emlak Vergisi

Emlak vergisi, yerel düzeyde alınan ve salınan ve servet üzerinden alınan bir vergidir. Emlak vergisi bina, arazi ve arsaları vergilendirmeye yönelik bir vergi türüdür. Bina, arazi ve arsalar değer veya irada göre vergilendirilmektedir. Emlak vergisi uygulanırken ister değer üzerinden isterse irat üzerinden uygulansın uygulama esnasında önemli güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bu sebepten dolayı toplanacak olan vergiden beklenen hasılat elde edilemez. Beklenen hasılat elde edilmemesiyle beraber vergi toplanırken karşılaşılan maliyetleri karşılamak durumundadır⁶⁵.

Yerel yönetim kuruluşları finansal ihtiyacı karşılamak amacıyla birçok ülkede emlak vergisini uygulamaktadır. Son yarım yüzyıllık dönemde emlak vergisinden elde edilen verim düşmüştür. Bu sebepten dolayı modern devletler daha bol ve daha rahat bir şekilde hasılat sağlayabilecekleri vergiler araştırmışlardır. Bu araştırmalar bina, arazi ve arsa vergilerini daha geri planda bırakmıştır⁶⁶. Ülkemizde de emlak vergisi uygulanmaktadır. Ülkemizde uygulanan emlak vergisi, bina ve arazi vergisi olmak üzere iki çeşittir. Ülkemizin sınırları içerisinde olan binalar, bina vergisinin arazi ve arsalar ise arazi vergisinin kapsamına girmektedir.

1.5.1.4. Motorlu Taşıtlar Vergisi

Servet üzerinden alınan bir diğer vergide motorlu taşıtlar vergisidir. İlk olarak 1957 yılında 6936 sayılı “ hususi otomobil vergisi kanunu ” adı ile getirilmiştir⁶⁷. 1963 yılında 197 sayılı kanunla yeniden düzenlenmiştir. İsmi “motorlu kara taşıtları vergisi” olarak değiştirilmiştir. Verginin kapsamına 1980 yılında yapılan düzenlemelerle, kara taşıtların yanı sıra hava ve deniz taşıtları da eklenmiştir. Son düzenlemeler sonucunda motorlu taşıtlar vergisi adını almıştır⁶⁸. Servet vergisinin mantığına göre bir motorlu araca sahipseniz bu sizin vergi ödeme gücünüzün göstergesidir. MTV’de izlenen strateji

⁶⁴ Akdoğan, a.g.e., s.265.

⁶⁵ Akdoğan, a.g.e., s.267.

⁶⁶ Akdoğan, a.g.e. , s.270.

⁶⁷ İbrahim Halil Süzgülü, Hüseyin Yıldırım, Halil İbrahim Aydın, “Vergi Adaleti Açısından Motorlu Taşıtlar Vergisinin Analizi” , *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 32, 2014, s.117.

⁶⁸ Bilici, Bilici, a.g.e. , s.187.

ülkeden ülkeye değişmektedir. Uygulanacak strateji ülkenin gelişmişlik düzeyine devletin fon ihtiyacına bağlı olarak belirlenmektedir.

Motorlu taşıtların önemli bir servet unsuru olması devletin vergi kapsamına almasına yol açmıştır. Motorlu taşıtlardan vergi alınırken bazı nitelikler dikkate alınmaktadır. Bu nitelikleri şu şekilde sıralayabiliriz; Motor silindir hacmi, güç, yaş, ağırlık, vb. Aracın yaşı ile alınacak vergi arasında ters orantı vardır. Araç ne kadar yaşlı ise alınacak vergide o kadar azalır. Diğer taraftan motorun iç hacmi, ağırlığı ve gücü yükseldikçe alınacak olan vergi o kadar artar⁶⁹.

1.5.1.5. Veraset ve İntikal Vergisi

Veraset ve intikal vergisi, modern vergi sistemlerinde servet dağılımını düzenlemenin bir aracı olarak önemli bir yere sahiptir. Veraset ve intikal vergisi tek bir vergi olmasına karşın, yapısı içinde iki vergiyi barındırmaktadır. Bunlardan biri ölüme bağlı servet geçişini, diğeri ise sağlar arasındaki bedelsiz olarak gerçekleştiren devretme intikallerini vergilendirmeye yöneliktir⁷⁰. Veraset ve intikal vergisi servet transferi dolayısıyla ortaya çıkmaktadır.

Veraset ve intikal vergisinin konulmasında olumlu ve olumsuz görüşler mevcuttur. Olumlu görüşe göre; veraset ve intikal vergisi konulmalı ve uygulanmalıdır. Bir servet ve iradın oluşmasında bireyin olduğu kadar toplumun emeği de söz konusudur. Bireyin elde ettiği servet devletin sağlamış olduğu güvenlik sayesinde olmuştur. Veraset vergileri gelir üzerinden alınan vergilere kıyasla daha az olumsuz etkisi vardır. Çünkü veraset vergileri bireyin ölümünden sonra alındığından tasarruf ve yatırımla ilgili kararları daha az etkilemektedir. Veraset vergisi üzerinde olumsuz görüşlerde söz konusudur. A.Smith'e göre; “ veraset vergileri emeğin verimliliğini devam ettirecek sermayeyi azaltmak sonucunu yaratır”⁷¹. Diğer yandan veraset vergisi bireyin tasarruf kararlarını olumsuz etkileyebilir. Bireyler yaşamları sona erdiğinde servetlerinin önemli bir miktarının devlete vergi olarak intikal ettirileceğini düşündüğü zaman yatırım ve tasarruf yapma kararlarını olumsuz yönde etkileyebilir.

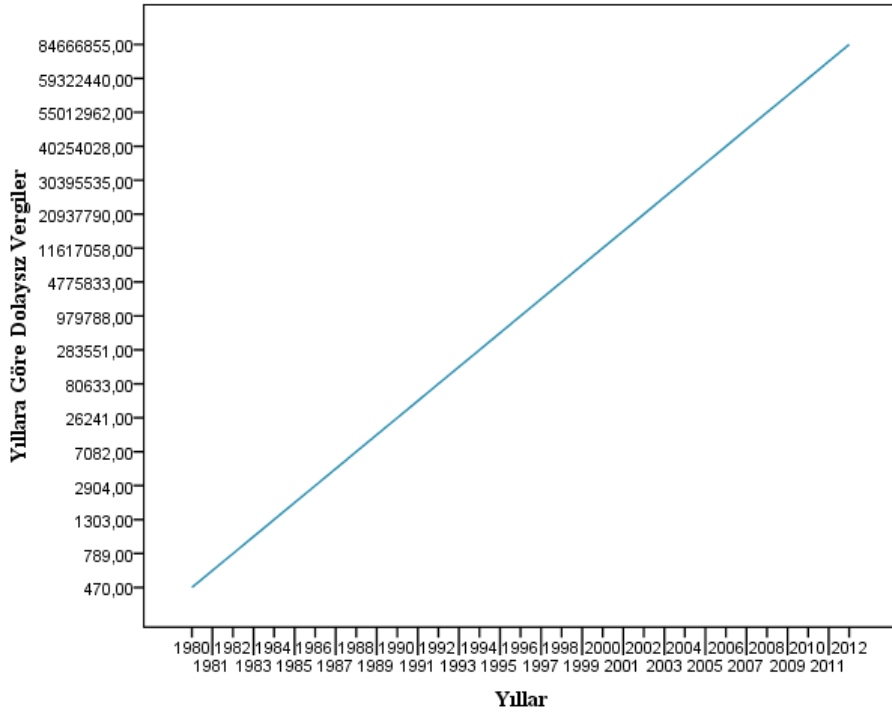
⁶⁹ Akdoğan, a.g.e. , s.271.

⁷⁰ Edizdoğan, Çetinkaya, Gümüş, a.g.e. , s.297.

⁷¹ İ. Fazıl Pelin, *Finans İlmî ve Finans Kanunlar*, İsmail Akgün Matbaası, 1945, s.1'dn Abdurrahman Akdoğan, “*Kamu Maliyesi*”, s.273.

Aşağıdaki tabloda Türkiye’de cari fiyatlarla 1980 yılı ile 2012 yılı arasında toplanan dolaysız vergi tutarları gösterilmiştir.

Grafik 1.1. Yıllara göre Dolaysız Vergiler

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki Tabloda Türkiye’deki 1980 ve 2012 yılları arasında ki dolaysız vergiler gösterilmiştir. Tablodan da anlaşacağı üzere dolaysız vergiler 1980 yılından 2012 yılına kadar herhangi bir azalış göstermeden sürekli olarak artmıştır.

1.5.2. Türkiye’de Uygulanan Dolaylı Vergiler

Dolaylı vergiler, Türkiye’de vergi gelirlerinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bu başlık altında katma değer vergisi, gümrük vergisi, banka ve sigorta muameleleri vergisi, özel tüketim vergisi, özel iletişim vergisi ve şans oyunları vergisi incelenecektir.

1.5.2.1. Katma Değer Vergisi

Katma değeri, “ en basit anlamıyla mal veya hizmetin satış değeri ile maliyet değeri arasındaki farktır”⁷². Katma değer vergisi ilk kez Almanya’da 1919 yılında Dr.

⁷² Metin Erdem, Doğan Şenyüz ve İsmail Tatlıoğlu, *Kamu Maliyesi*, 12. Baskı, Bursa, Ekin Basım Dağıtım, 2015, s.250.

Wilhelm Von Siemens tarafından savunulduğundan dolayı “ Siemens Yöntemi” olarak ifade edilmiştir. Uygulama alanına ise ilk kez 10 Mayıs 1953 yılında Amerika Birleşik Devletlerinin Michigan eyaletinde, Adams’ın önerdiği katma değer vergilemesi esaslarını kapsamına alan “ İşletme Faaliyetleri Vergisi” adıyla konulmuştur⁷³.

Türkiye’de, katma değer vergisine geçiş ile ilgili çalışmalar 1971 yılında başlamıştır. Uygulamasına kadar geçen süre içinde başlıca 8 kanun tasarısı taslakları hazırlanmıştır. Bunlar üzerine teori ve uygulama açısından yapılan tartışmalar sonunda gerekli düzeltilmeler yapılarak 25 Ekim 1984 tarihinde kabul edilen ve 2 Kasım 1984 tarih 18563 sayılı resmi gazetede yayınlanan ve toplam 63 asıl, 5 geçici maddeden oluşan 3065 sayılı katma değer vergisi kanunu ile 1 Ocak 1985 tarihinden itibaren uygulamaya konulmuştur⁷⁴.

1.5.2.2. Gümrük Vergisi

Devlet için önemli bir gelir kaynağı olan gümrük vergisi, ithal ya da ihraç edilen mallar üzerinden alınan bir vergidir. 4458 sayılı gümrük kanununun 1. Maddesine göre, gümrük vergisinin konusu, Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesine giren ve çıkan eşya ve taşıt araçlardır⁷⁵. Gümrük kanununun 2. Maddesine göre, “ Türkiye Cumhuriyeti Gümrük bölgesi, Türkiye Cumhuriyeti topraklarını kapsar. Türkiye kara suları, iç suları ve hava sahası gümrük bölgesine dahildir⁷⁶” .

“İthalattan alınan gümrük vergisi ile birlikte bir taraftan devlete gelir sağlamak amaçlanırken, diğer taraftan ithalatın kısılması suretiyle ülke içindeki üretim faaliyetlerinin özendirilmesi amaçlanabilir⁷⁷”.

1.5.2.3. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi

Banka ve sigorta muameleleri vergisi, banka, banker ve sigorta şirketlerinin yapmış oldukları işlemler sonucu ortaya çıkan bir vergi türüdür⁷⁸. Banka ve sigorta muameleleri vergisi, mükelleflerin beyanı üzerine tarh ve tahsil edilir. Mükellefler bir ay içinde vergiye konu olan işlemlerini, beyanname ile takip eden ayın 15. günü akşamına kadar, işlemlerin gerçekleştiği vergi dairesine bildirmelidirler. Banka ve

⁷³ Edizdoğan, Çetinkaya, Gümüş, a.g.e., s.317.

⁷⁴ Edizdoğan, Çetinkaya, Gümüş, a.g.e., s.318.

⁷⁵ Osman Pehlivan, *Vergi Hukuku*, 1.Baskı, Trabzon, Celebler Matbaacılık, 2013, s388.

⁷⁶ Gelir İdaresi Başkanlığı, “Kanunlar”, www.mevzuat.gov.tr, 1 Eylül 2017.

⁷⁷ Pehlivan, a.g.e. , s.388.

⁷⁸ Pehlivan, a.g.e. , s.379.

sigorta muameleleri vergisinin kanunda belirlenen oranı %15 iken, kambiyo işlemlerinde bu oran %1'dir. Fakat Bakanlar Kurulu %15 olan bu oranı % 1'e kadar indirmeye yetkilidir⁷⁹.

1.5.2.4. Özel Tüketim Vergisi

Genel tüketim (gider) vergileri ekonomide tüm mal ve hizmetleri kapsarken, özel tüketim (gider) vergileri ekonomide üretilen bazı malları kapsar⁸⁰. Özel tüketim vergileri, kanunla belirtilen bazı mal ve hizmetlerin genellikle yurt içi üretimi ya da satışı üzerinden alınır. Özel tüketim vergisi konu ülkeden ülkeye değişmekle beraber, alışkanlık verici maddeler (sigara, çay, kahve, vb.), lüks maddeler (mücevher, kürk, vb.) , sürümü çok yüksek olan bazı ilk maddeler (çimento, gaz, benzin, vb.) üzerinden toplanmaktadır⁸¹.

Özel tüketim vergileri, vergileme tekniği bakımından iki esasa dayanmaktadır. Bu teknikler advolerem ve spesifik tekniklerdir. Advolerem tekniğine göre özel tüketim vergisi, bir mal yada hizmet için harcanan bedelin belirli bir yüzdesi kadar alınır. Spesifik teknikte ise, satılan malın ya da hizmetin bir birimi üzerine sabit miktarda konulmaktadır⁸².

Türkiye'de özel tüketim vergisinin üçüncü maddesine göre vergiyi doğuran olay aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır⁸³;

- ✓ Mal teslimi veya ilk iktisap hallerinde malın teslimi veya ilk iktisabı,
- ✓ Malın tesliminden önce fatura veya benzeri belgeler verilmesi hallerinde, bu belgelerde gösterilen miktarla sınırlı olmak üzere fatura veya benzeri belgelerin düzenlenmesi,
- ✓ Kısım kısım mal teslim edilmesi mutad olan veya bu hususlarda mutabık kalınan hallerde, her bir kısmın teslimi,
- ✓ Komisyoncular vasıtasıyla veya konsinyasyon suretiyle yapılan satışlarda malların alıcıya teslimi,
- ✓ İthalatta, 4458 sayılı Gümrük Kanununa göre gümrük yükümlülüğünün doğması, ithalat vergilerine tâbi olmayan işlemlerde ise gümrük beyannamesinin tescilidir.

⁷⁹ Pehlivan, a.g.e. , s.380.

⁸⁰ Erdem, Şenyüz, Tatlıoğlu, a.g.e. , s.256.

⁸¹ Edizdoğan, Çetinkaya, Gümüş, a.g.e., s.331.

⁸² Edizdoğan, Çetinkaya, Gümüş, a.g.e., s.331.

⁸³ Gelir İdaresi Başkanlığı, "Kanunlar", www.mevzuat.gov.tr, 10 Eylül 2017.

(5479 sayılı Kanununun 8' inci maddesiyle eklenen fıkra Yürürlük; 08.04.2006) Bu Kanuna ekli (I) sayılı listede yer alan malların 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu uyarınca el konulan veya 4458 sayılı Gümrük Kanunu uyarınca tasfiyelik hale gelenlerinden Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu tarafından belirlenen zorunlu standartlara uymayanlarının rafinerilere teslim edilmesi halinde vergiyi doğuran olay, bu malların rafineriler tarafından tesliminde gerçekleşir ve verginin mükellefi bu teslimi gerçekleştirenlerdir.

1.5.2.5. Özel İletişim Vergisi

Gider vergileri kanununun 39. Maddesine göre; Telekomünikasyon kurumuyla görev veya imtiyaz sözleşmesi imzalayarak veya bu kurumdan ruhsat veya genel izin almak şartıyla telekomünikasyon alt yapısı kurup işleten ya da telekomünikasyon hizmeti veren işletmecilerin⁸⁴;

- ✓ Her nevi mobil telekomünikasyon işletmeciliği kapsamındaki tesis, devir, nakil ve haberleşme hizmetleri için %25 oranında vergilendirilir,
- ✓ Radyo ve televizyon yayınlarının uydu platformu ve kablo ortamından iletilmesi için verilen hizmetler %15 oranında vergilendirilir,
- ✓ Kablolulu, kablosuz ve mobil internet servis aracılığı hizmeti için %5 oranında vergilendirilir,
- ✓ Yukarıdaki maddelerde belirtilen dışındaki diğer telekomünikasyon hizmetleri de %15 oranında vergilendirilir.

1.5.2.6. Şans Oyunları Vergisi

Gider vergileri kanununun 40. Maddesine göre; aşağıda maddeler halinde sıralanan müşterek bahis ve şans oyunlarını, belirtilen tutar ve oranda Şans Oyunları vergisine tabidir⁸⁵:

- ✓ Spor-Toto, Skor- Toto, Süper-Toto ve benzeri oyunlarda her bir kolon için 3 kuruş olarak,
- ✓ Şans topu, On Numara veya benzeri oyunlarda her bir kolon için 6 kuruş, Sayısal- Loto oyununda her bir kolon için 12 kuruş,
- ✓ At yarışlarında oynanan her bilet için 8 kuruştan az olamamak üzere bilet bedelinin %10'u,

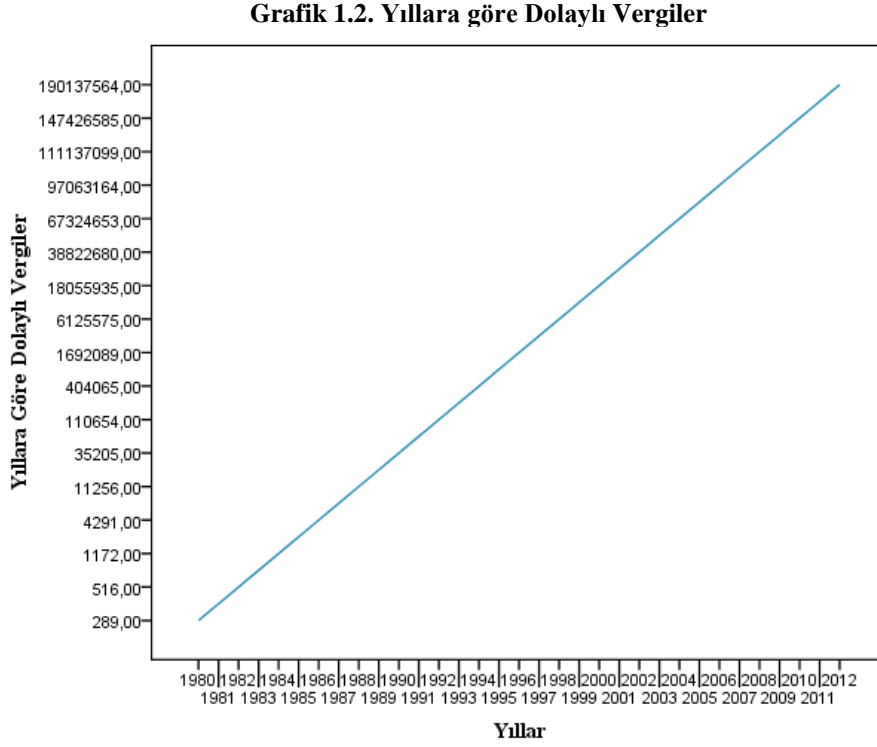
---

⁸⁴ Pehlivan, a.g.e. , s.380.

⁸⁵ Pehlivan, a.g.e. , s.381.

✓ Her türlü müşterek bahislerde katılma bedelinin % 10'u vergilendirilmektedir.

Aşağıdaki tabloda Türkiye’de cari fiyatlarla 1980 yılı ile 2012 yılı arasında toplanan dolaylı vergi tutarları gösterilmiştir.

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Tabloda Türkiye’de 1980 sonrası toplanan dolaylı vergiler gösterilmiştir. Türkiye’de 1980 yılı sonrasında vergi politikasında önemli sayılabilecek gelişmeler yaşanmıştır. Bu dönemde dolaylı vergilerin payı önemli bir derecede artmıştır. Bu durum o dönemde dünyada yaşanan küresel eğilimlerin bir sonucudur. Dolaylı vergilerin yansıtılması kolaydır. Dolaylı vergiler bir işlem sırasında mal ve hizmetlerin fiyatına dâhil edilmek suretiyle tahsil edilen vergiler olduğundan dolayı mal ve hizmete olan talep arttıkça dolaylı vergilerde artmaktadır. Son olarak mal ve hizmet satışı artarsa dolaylı vergilerden elde edilen gelirlerde mutlak bir şekilde artmaktadır.

1.6. 1980-2000 Yıllarında Türkiye’de Uygulanan Vergi Politikaları

1980 yılında Türkiye önemli ve ciddi sıkıntılar yaşamıştır. Yaşanan bu sıkıntılar ekonomiyi olumsuz etkilemiştir. 12 Eylül 1980 askeri darbesi ve akabinde yaşanan terör olayları ülke ekonomisinin bozulmasına neden olmuştur. Bozulan ekonomiyi düzeltmek amacıyla 24 Ocak kararları ile ekonomi iyileştirilme yoluna gidilmiştir. 24 Ocak kararları ile yatırım ve tasarrufların artırılması yönünde bir maliye politikası izlenmiştir. Bunun dışında teşvik edici vergi politikaları uygulanmaya çalışılmıştır. Bu vergi politikaları ile bir yandan vergi sisteminin yeniden yapılandırılması için düzenlemeler yapılmış, diğer taraftan enflasyonun önlenmesi için vergi gelirlerini arttırmayı hedeflemiştir⁸⁶.

1980 yılında vergi kanunlarında önemli değişikliklere başlanmış, bu değişiklikler günümüze kadar devam etmiştir. Bu değişimler bir yandan TBMM kabul etmiş olduğu kanunlar ile diğer yandan Bakanlar kurulunun çıkarmış olduğu kararnameler ile yapılmıştır. 1980 sonrasında gelir, harcama ve servet üzerinden alınan vergilere önemli değişiklikler getirilmiştir. İlk olarak vergi tarifeleri gözden geçirilerek yeniden düzenlenmiştir. Gelir, kurumlar ve gider vergilerinin oranları düşürülmüştür. Vergi ve para cezaları, gelir vergisi beyan sınırı, maktu vergiler yükseltilmiştir. Bakanlar kuruluna muaflık, istisna, indirimler ve oranlar konusunda değişiklik yapma yetkisine tüm vergi kanunların da yer verilmiştir. Bakanlar kurulu kendisine verilen bu yetkiyi 1982 yılından bu yana kullanmaktadır. 1982 yılında servet üzerinden alınan vergilerin matrahı, idarece tarh olunan arsa ve inşaat maliyetinden oluşan asgari beyana bağlanmıştır. Servet üzerinden alınan motorlu kara taşıtları vergisi genişletilmiş deniz ve hava taşıtlarını da içine alarak motorlu taşıtlar vergisi adını almıştır. Perakende satış yapan mükelleflere yazar kasa kullanma zorunlu hale getirildi. Banka ve sigorta muameleleri vergisi dışında kalan tüm vergiler ile işletme vergisi kaldırıldı⁸⁷.

Bu dönemin en önemli gelişmelerinden biride 1985 yılında KDV kanununun uygulamaya konulmasıdır. KDV kanununun kabulü ile Türk vergi sistemiyle Avrupa Vergi Sistemi arasındaki uyum artmıştır⁸⁸. KDV uygulanması ile vergi gelirlerinde önemli bir artış meydana gelmiştir. Bunun dışında 29 Temmuz 1998 tarihinde Resmi

⁸⁶ Meliha Ener, Esra Siverekli Demircan “Müdahaleci Devlet Anlayışının Erozyonu: İktisat ve Maliye Politikalarında Değişim - Türkiye Örneği”, *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve ekonomik araştırmalar Dergisi*, 2007, s.224, www.dergi.kmu.edu.tr. 1 Mayıs 2017.

⁸⁷ Mutluer, Öner, Kesik, a.g.e. , s.82.

⁸⁸ Gonca Güngör, Aykut Aydın, “Küreselleşmenin Türk Vergi, Politikalarının Üzerine Etkisinin 1980 Sonrası Analizi”, *Ekonomi Bilimler Dergisi*, s.3, 2011, s.71.

Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 4569 sayılı kanun ile 15 ayrı vergi kanunda değişiklikler yapılmıştır. Bu yapılan değişikliklerle vergi sisteminde önemli sayılabilecek birçok düzenleme yapılmıştır. Vergi reformu olarak adlandırılan bu kanunun bazı hedefleri bulunmaktadır. Bu hedefler vergi tabanının genişletilmesi, vergi adaletinin sağlanması, kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması, vergi sistemine basitlik ve açıklık getirilmesi şeklinde sıralanabilir⁸⁹. “Öte yandan çeşitli kanunlarla kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluş ve gerçek kişilere verilmiş bulunan ve sayıları yüzlere ulaşan ithalde alınan vergi resim ve harç muafiyetlerinin tamamı 1986 yılında kaldırıldı. Bunun yerine söz konusu kuruluşlar için gümrük vergisi ile ithalde alınan diğer vergi resim ve harçlardan muafiyet tanımaya bakanlar kurulu yetkili kılındı”⁹⁰. Türk vergi sisteminde göze çarpan diğer bir husus ise kurumlar vergisi oranlarındaki azalış ile kurumlara tanınan teşviklerde meydana gelen artışlardır. KDV ile getirilen ihracatta vergi iadesi sistemi ve 1988 sonrası dönemde oluşturulan çok sayıda kamu özel fonu da dışa açılmaya ve rant aktarmaya yönelik vergi politikaları sonucunda kurumlar ve gelir vergisine geniş teşvikler verilmesini sağlamıştır⁹¹. 1992 yılında ithalde alınan tüm vergileri gümrük vergisi adı altında topladı.

Gelir üzerinden alınan vergilere kesinti usulü yaygınlaştırıldı. Gelirinde kesinti yapılamayan ticaret ve serbest meslek erbabı ile kurumlar yıl sonunda beyan edecekleri vergiye mahsuben yıl içinde peşin ödeme yapmaları esası getirilmiştir. Gelir vergisi mükelleflerine güvenlik amacıyla uygulanan ortalama kar hadi, gider esası ve servet beyanı kaldırıldı. Mükelleflerin düşük beyanda bulunma risklerine karşılık ticari, zirai ve kazanç sahiplerinin beyan edecekleri tutarın hayat standartlarından düşük olamayacağı şartı konulmuştur. Mükellefleri enflasyona karşı korumak için bilançolarındaki kıymetleri yeniden değerlendirme imkânı sunuldu. 1989 yılında serbest muhasebecilik, serbest muhasebeci mali müşavirlik kanunu kabul edildi. Meslek mensuplarının üye olabileceği TÜRMOB isimli bir birlik kuruldu. 1988 yılında vergi, noter, banka, trafik gibi işlemlerde kullanılmak için gerçek ve tüzel kişilere vergi kimlik numarası alma zorunluluğu getirildi⁹².

---

⁸⁹ Sadettin Paksoy, Sumru Bakan, “ Türkiye’de uygulanan vergi politikaları ve Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri (1980 sonrası)”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, S.32, 2010,s.159.

⁹⁰ Mutluer, Öner, Kesik, a.g.e. , s.83.

⁹¹ Güngör, Aydın a.g.e. s.72.

⁹² Mutluer, Öner, Kesik, a.g.e. , s.83-84.

1980-2000 yılları arasında ek vergiler konulmuştur. Bu dönemde ek vergilere başvurulmasının sebebi ilk on yıl için kamu yatırım ve hizmetleri yerine getirmek üzere konulan bütçe dışı fonlara gelir sağlamak iken, ikinci on yılda meydana gelen ekonomik ve mali sıkıntıların tabii afetlerin gerekli kıldığı giderleri karşılamak amacıyla. İlk olarak 1985 yılında savunma sanayi fonu için alkollü içkiler ve tütün mamulleri ile gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine ek mükellefiyet getirilmiştir. Daha sonra 1988 genel ve katma bütçeli bazı idarelerin ödeneklerini arttırmak amacıyla alkollü içki ve tütün mamullerinden ek olarak eğitim, gençlik, spor ve sağlık hizmetleri vergisi alınmaya başlanmıştır. 1990'dan sonra üç ayrı zaman da ek vergi alınmıştır. Bu vergilerin birincisi, 5 Nisan 1994 yılında yaşana kriz sonrasında uygulamaya konulan ekonomik program için tek seferlik, ekonomik denge ve net aktif vergileri ile ek motorlu taşıtlar ve gayrimenkul vergisi tahsil edilmiştir. İkincisi, 1997 yılından sekiz yıllık kesintisiz ilköğretime geçilmesinin gerektirdiği giderleri karşılamak amacıyla başlatıldı. Bu amaçla 2010 yılına kadar çeşitli işlemlerden 'eğitime katkı payı' alınması kararlaştırıldı. Dönemin son ek vergisi 1999 yılında Marmara bölgesi ve Düzce'de meydana gelen depremin yol açtığı kayıpları gidermek için başvuruldu. Yapılan düzenleme ile emlak, gelir, kurumlar ve motorlu taşıtlar mükelleflerinden bir defaya mahsus olmak üzere ek vergi alınmıştır. 2003 yılına kadar uygulanmak üzere iletişim vergisi ve özel işlem vergisi adında iki adet geçici vergi konuldu. Daha sonra bu vergilerden olan özel iletişim vergisi devamlı hale getirildi⁹³.

Vergi sistemindeki en önemli değişiklik, 1998 yılında 4369 sayılı kanunla gerçekleştirildi. Değişikliklerin en önemli olanı gelir vergisi için yapılan değişiklikti. Sınırlı sayıda mükellef üzerine yüklenmiş olan verginin kayıt dışında kalmış olanlar dâhil tüm kesime adil bir şekilde dağıtılması için düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeyi desteklemek amacıyla dar anlamda gelir geniş anlamda gelir kavramlarına geçildi. Götürü usul gibi kazanılmayan gelir üzerinden alınan vergiler kaldırıldı. Veraset ve intikal vergisinde hısımlık esasından vazgeçilerek ölüme bağlı intikaller, sağlar arası ivazsız intikallere göre daha düşük oranlarla vergiye tabii tutuldular. Emlak, gelir ve kurumlar vergileri ile gayrimenkul alım satım sırasında ödenen tapu harçlarının oranları düşürüldü. Kanunun gelir sağlayacak ve disiplini, düzene sokacak hükümleri,

---

⁹³ Mutluer, Öner, Kesik, a.g.e. , s.83.

ekonomide daralma olduğu için uygulamaya konulamadan 2002 yılına kadar ertelendi. Daha sonra tamamen kaldırılarak gelirin tanımı eski haline döndü⁹⁴.

1.7. 2000 Yılından Günümüze Türkiye’de Uygulanan Vergi Politikası

Türkiye ekonomisinde 1980 den sonra yaşanan istikrarsızlıklar 2000 yılının başında giderek artmıştır. 1990 yılının sonlarında bütçe açıkları, yüksek enflasyon gibi birçok mali sorunla karşı karşıya kalınmıştır. Bu mali sorunların yanı sıra Asya ülkelerinde meydana gelen istikrarsızlık sonucunda Türkiye kriz ortamına sürüklenmiştir. Türkiye’yi bu kriz ortamından kurtarmak ve istikrarı sağlamak için döviz kuruna dayalı enflasyonla mücadele programı adında 2000-2002 yılını kapsayan bir istikrar programı yürürlüğe girmiştir. Bu programın 1999 Marmara depreminden sonra yürürlüğe girmiş olması programda olumsuz etkiler ortaya çıkarmıştır. Bu olumsuz etkiler ileride yaşanacak olan 16 Kasım 2000 krizinin oluşumunun altında yatan en önemli etkenlerden biridir. 16 Kasım 2000 krizinden sonra vergi mevzuatında birçok düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemeler 4065 sayılı kanunla yürürlüğe girmiştir. 4065 sayılı kanunla Motorlu Taşıtlar Vergisi, Taşıt Alım Vergisi, Ek taşıt alım vergisi, Eğitime katkı payı, özel iletişim vergisi ve özel işlem vergisi, gelir ve kurumlar vergisinde düzenlemeler yapılmıştır⁹⁵.

16 Kasım 2000 krizini gidermek amacıyla alınan tüm tedbirlere rağmen 19 Şubat 2001 tarihinde yeni bir kriz ortaya çıkmıştır⁹⁶. 2001 krizinden kurtulmak için bazı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların başında güçlü ekonomiye geçiş programı gelmektedir. Bu programın amacı istikrarın yanında yeniden yapılandırılmayı sağlamaktır. Güçlü ekonomiye geçiş programında daha çok maliye politikası ve enflasyonla mücadele politikası üzerinde yoğunlaşmıştır. Vergi politikalarına ilişkin düzenlemeler şöyledir⁹⁷;

✓ 2000 yılının sonunda vergi gelirlerini arttırmak için yapılan tedbirlere devam edilecektir,

✓ Vergi tabanını yaygınlaştırmak için vergi kimlik numaralarının kullanımı genişletilecektir,

⁹⁴ Mutluer, Öner, Kesik, a.g.e. , s.83-84.

⁹⁵ Paksoy, Bakan, a.g.e. , s.161.

⁹⁶ Hayal Ayça Şimşek, “ Türkiye’de 2000 sonrasında uygulanan İstikrar Programının Kamu Maliyesine Etkileri”, Finansal Politik ve Ekonomik Yorumlar, *Cilt:44, Sayı.512, s.57*.

⁹⁷ İsmail Can, “ Ekonomik Krizlere Karşı Uyulması gereken Vergi Politikası”, *Maliye Dergisi*, s.142, s.77.

✓ Vergi kayıp ve kaçaklarının minimize edilebilmesi için vergi denetimleri arttırılacaktır,

✓ Vergi tahsilatını arttırmak için vergi gecikme faizleri ve cezaları arttırılacaktır. Bu işlem enflasyonla uyumlu bir şekilde yapılacaktır,

2000 yılı sonrasında IMF ile kararlaştırılan yapısal değişiklikleri gerçekleştirmek için başta anayasa ve temel kanunlarda düzenleme yapılırken vergi kanunlarında da değişiklik yapılmıştır. 2002 yılında emlak vergisinin 1972 yılından beri uygulanan beyan esası terk edildi. Bunun yerine arazi ve arsalar için vergi değeri takdir komisyonlarınca belirlenirken, binaların vergi değeri bina metrekare normal inşaat maliyetleri ile arsa payı değeri esas alınarak hesaplama ve gayrimenkulün bulunduğu belediye tarafından idarece tarh edilmesi esası benimsendi. Motorlu taşıtlar vergisi hesabında taşıtların ağırlığı ile hesaplanırken 2004 yılından itibaren motor silindir hacimleri esas alınmıştır⁹⁸.

Türkiye’de 2002 yılından sonrada yeni ekonomik programlar uygulanmıştır. Uygulanan bu programların önerileri geçmiş programlarla aynı olsa da bu dönemde ekonomi üzerinde olumlu etkiler meydana getirmiştir. Meydana gelen etkilerin olumlu olmasının önemli sebebi krizin sona ermiş olmasıdır. 2002 yılında acil eylem planı yapılmıştır. Acil eylem planında birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler IMF programını destekler niteliktedir. Acil eylem planının mali alandaki tedbirleri vergi ve harcama politikalarıyla ilgilidir. Bu planın vergi ile ilgili hedeflerini şu şekilde sıralanmıştır⁹⁹;

- ✓ Mali Miladın kaldırılması,
- ✓ Vergi yükünün tabana yayılması,
- ✓ Vergi mevzuatının basitleştirilmesi,
- ✓ Vergi barışı projesinin uygulanması,

Vergi sisteminde yapılan diğer bir değişiklik ise 2002 yılında KDV’den ayrı olarak harcamalardan çeşitli isimlerle alınıyor olan on altı adet vergi, ek vergi ve pay, özel tüketim vergisi adı altında tek bir vergi olarak birleştirilmiş, o şekilde uygulamaya konulmuştur. 2003 yılında gider vergisi kapsamı genişletilerek şans topu, loto, spor toto, at yarışı ve diğer bahis ve şans oyunları vergisine tabi tutulmuştur. 2003 yılında motorlu taşıtlar ve emlak vergisi mükelleflerinden iki defa tahsili ön görüldü. Fakat

⁹⁸ Mutluer, Öner, Kesik, a.g.e. , s.85.

⁹⁹ Şimşek, a.g.e. s.61.

motorlu taşıtlarla ilgili olan ek vergi anayasa mahkemesi tarafından iptal edildi¹⁰⁰. 1950 yılından itibaren uygulanan kurumlar vergisi kanunu kaldırılarak yeni kurumlar vergisi kanunu 2006 yılının başında yürürlüğe konuldu. Yeni kanunla oranı % 30 olan kurumlar vergisi kanunu % 20 ye indirildi. Gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine tanınmış olan yatırım indirimi uygulaması kaldırıldı. 2007 yılının ilk yarısında ücretlilere topladıkları fiş ve diğer belgeler karşılığında yapılan vergi iadesi kaldırıldı. 2008 yılının başında ücretlilerin kendisi, eşi ve çocukları için asgari ücretin belirli bir kısmının asgari geçim indirimi olarak indirilmesi kabul edildi¹⁰¹.

1.8. Türk Vergi Sisteminin Güçlü ve Zayıf Yönleri

Türk vergi sisteminin kendine göre bazı olumlu ve güçlü yanları olduğu gibi uygulamada zorluk yaratan bazı güçlükleri de vardır. Türk vergi sisteminin genel yapısını ortaya koymak açısından güçlü ve zayıf yönlerin değerlendirilmesi önemlidir.

1.8.1. Türk Vergi Sisteminin Güçlü Yönleri

Türk vergi sisteminin güçlü yönlerini maddeler halinde şu şekilde sıralayabiliriz¹⁰²;

- ✓ Türk vergi sisteminin vergi yapısı gelişmiş ülkelerle benzerlik göstermektedir.

Türkiye’de uygulanmakta olana gelir vergisi, kurumlar vergisi, katma değer vergisi, özel tüketim vergisi ve emlak vergisi gibi vergiler gelişmiş ülkelerle önemli ölçüde benzerlik göstermektedir.

- ✓ Mevcut vergilere uygulanan oranlar gelişmiş ülkelere göre düşüktür.

Örneğin; Ağırlıksız OECD ortalama en yüksek gelir vergisi oranı 2010 yılında yüzde 41, 5 iken Türkiye’de bu oran yüzde 35’tir. Türkiye’de uygulanmakta olan kurumlar vergisi oranı da OECD ortalamasının altındadır. 2011 yılı itibariyle OECD ortalama kurumlar vergisi oranı yüzde 25,4 iken Türkiye’de bu oran yüzde 20’dir.

- ✓ Vergi mevzuatı günümüz kurallarına göre yenilenmektedir.

Vergi mevzuatı günümüzün ihtiyaçları ve şartlarına göre düzenlenmektedir. Günümüz ihtiyaçlarına cevap veren bir vergi mevzuatı güçlü bir vergi yapısının göstergesidir.

¹⁰⁰ Mutluer, Öner, Kesik, a.g.e. , s.85.

¹⁰¹ Mutluer, Öner, Kesik, a.g.e. , s.86.

¹⁰² Kalkınma Bakanlığı, “Onuncu kalkınma planı”, www.dap.gov.tr , 9 Ocak 2016.

- ✓ Gereken durumlarda hızlı ve etkin bir şekilde vergisel tedbirler alınabilir.

Ekonomik kriz dönemlerinde gerekli düzenlemelerin hızla yapılıp yürürlüğe konulması ülke açısından oldukça önemlidir.

- ✓ Gelişen teknoloji vergi sistemini geliştirip, etkinliği arttırmaktadır.

Gelişen teknoloji sayesinde mükellefin hayatı oldukça kolaylaşmış ve vergi idaresinin etkinliği önemli ölçüde artmıştır. Gelişen teknolojinin getirdiği yeniliklere örnek olarak, internet vergi dairesi, e- beyanname, e-fatura, e-haciz, e-imza, e-defter, e-tebligat gösterilebilir.

- ✓ Vergisel deneyimi yüksek personel yapısına sahip bir vergi idaresi bulunmaktadır.

Vergi idaresinde bulunan personeller gerekli eğitim ve donanıma sahiplerdir. Personellere düzenli bir şekilde vergi mevzuatı ve mesleki diğer eğitim seminerleri verilmektedir.

1.8.2. Türk Vergi Sisteminin Zayıf yönleri

Türk vergi sisteminin zayıf yönlerini maddeler halinde şu şekilde sıralayabiliriz¹⁰³;

- ✓ Vergi mevzuatında sürekli değişiklikler yapılmaktadır.

Vergi mevzuatında günün şartlarına uyum sağlamak için sürekli değişiklik yapılmaktadır. Sürekli yapılan bu değişimler mükellef tarafından takip edilmesi oldukça zordur. Bu durum bir yandan mükellefin diğer yandan vergi dairesi çalışanlarının yükünü arttırmaktadır.

- ✓ Kayıt dışı, istisna, muafiyet ve indirimler nedeniyle vergilendirilmeyen alanlar vergi sistemini ve vergi adaletini bozmaktadır.

Kayıt dışı ekonomi; gelir dağılımı bozar, işletmenin büyümesini engeller, ülkenin kalkınmasını sekteye uğratar, vergi bilincinin zayıflamasına sebep olur, vergi adaletini bozar. Diğer yandan istisna, indirim ve muafiyet verginin geniş tabana yayılmasını engeller.

- ✓ Vergi mevzuatı karmaşık bir yapıya sahiptir.

Vergi mevzuatının kolayca anlayabileceği, uygulayabileceği bir yapıya sahip olmaması vergi sistemini zayıflatmaktadır. Vergi mevzuatının sürekli değişmesi nedeniyle anlaşılabilir ve uygulanmaz bir hal almaktadır.

¹⁰³ Kalkınma Bakanlığı, "Onuncu kalkınma planı", www.dap.gov.tr, 9 Ocak 2016.

✓ Dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içerisindeki oranının yüksek olması vergilemede adalet ilkesini bozmaktadır.

Dolaylı vergiler temel mal ve hizmetler üzerinden alınmaktadır. Dolaylı vergiler dolaysız vergilere göre daha kolay alınmaktadır. Dolaylı vergi alınırken mükellef tarafından hissedilmez. Bu gibi sebeplerden dolayı siyasi otorite tarafından daha çok tercih edilmektedir. Dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içerisinde yüksek olması vergi adaletini bozar.

✓ Vergi denetimi yeterli etkinlikte değildir.

Vergi denetimi ne kadar etkin olursa mükelleflerin vergi kaçırma riski o ölçüde azalacaktır. Ülkemizde uygulanan vergi denetimi sonuçlarına bakıldığında sonuçların hem oran olarak hem de sayısal olarak yetersiz olduğu görülmektedir.

✓ Vergi cezaları caydırıcı nitelikte değildir.

Ülkemizde uygulanan vergi cezaları nitelik olarak caydırıcı nitelikte değildir. Vergi cezaları caydırıcı nitelikte olmadığından vergi kaçırma oranı oldukça yüksektir.

✓ Vergi bilinci zayıftır.

Türk vergi sistemi ağırlıklı olarak beyan usulüne dayanmaktadır. Bundan dolayı mükellef ödeyeceği vergiyi kendisi belirler. Beyan usulü kaçakçılık riskini beraberinde getirir. Bu yüzden mükelleflerin beyanı ilgili merciler tarafından denetlenmelidir. Vergi bilincinin olmadığı ülkelerde verginin beyan dışında kalma riski vardır. Ülkemizde mükellefin beyanları ve kayıt dışı ekonominin boyutlarına bakıldığında vergi bilincimizin zayıf olduğu görülmektedir. Vergi bilinciyle doğrudan ilişkili olunan bir konu vergi aflarıdır. Vergi afları, vergisini zamanında ödeyen mükellefler için büyük bir haksızlıktır. Devlet vergi afları ile vergisini zamanında ödemeyen mükellefleri ödeyen mükelleflere göre daha avantajlı bir hale getirmektedir. Vergi afları, vergisini ödemeyen vatandaşta nasıl olsa af çıkacak düşüncesiyle sorumlu olduğu kanuni yükümlülüğü yerine getirmemesine sebep olur. Vergisini zamanında ödeyen mükellefler her yeni çıkan affı bir sonraki affın habercisi olarak görmektedirler. Bu durum vergisini zamanında ödeyen mükelleflerinde davranışların değişmesine sebebiyet verebilir.

✓ Otokontrol müesseseleri yetersizdir.

Uygulanmakta olan oto kontrol müesseseleri günümüz ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte değildir.

✓ Uzlaşma müessesesi amacını aşmış af niteliğine dönmüştür.

Uzlaşma, kanuni düzenlemeleri yeterince anlamayan veya bilgisizlik gibi nedenlerden dolayı ağır vergi cezalarına muhatap olan mükellefler için tasarlanmıştır. Fakat uzlaşma kötüye kullanılmaktadır. Vergisini bilerek ve isteyerek ödemeyen mükellefler ancak tespit edilmesi halinde vergi ve cezaların tamamı yerine bir kısmının ödeyerek kurtulması şeklinde kullanılmaktadır.

2. BÖLÜM

2. GELİR VE KURUMLAR VERGİSİNİN TÜRKİYEDE'Kİ UYGULAMALARI

Gelir ve kurumlar vergisi dolaysız vergiler içindeki önemli bir paya sahiptir. Bu bölümde gelir ve kurumlar vergisinin tarihçesi, tanımı, konusu, mükellef yapısı, Türkiye'de uygulaması detaylı bir şekilde incelenecektir.

2.1. Gelir vergisi

Gelir üzerinden alınan vergilerden biri olan gelir vergisi, devletin toplumun ihtiyaçlarını karşılamak üzere toplamış olduğu dolaysız vergiler içinde önemli bir paya sahiptir. Bu başlık altında gelir vergisinin tarihçesi, tanımı, konusu, mükellef türleri ve Türkiye'de uygulaması incelenecektir.

2.1.1. Gelir vergisinin Tarihçesi

Osmanlı imparatorluğu, modern bir gelir vergisi için gerekli olan alt yapıya sahip değildi. O dönemlerde ülkede ticaret ve sanayi gelişmemiştir. Bu dönemlerde 1863 yılında temettü vergisi uygulamaya konuldu. Fakat bu vergiden uygulamada beklenen verim alınamamıştır. 1925 yılında aşar vergisi kaldırılmıştır. Aşarın kaldırılmasıyla meydana gelen gelirin eksikliğinin giderilmesi gerekiyordu. Bu dönemde uygulamada bulunan temettü vergisinden verim alınmadığı için bu vergi kaldırıldı. Yerine 1926 yılın da kazanç vergisi adında yeni bir vergi koyulmuştur. Bu vergi ile aşarın kaldırılması sonucunda meydana gelen gelir eksikliğinin de giderilmesi bekleniyordu¹⁰⁴.

Kazanç vergisinin kapsamı içerisinde gerçek kişiler ve kurumlar bulunmaktaydı. Kazanç vergisinin uygulamasında da güçlüklerle karşılaşmıştır. Çünkü vergi mükellefleri vergileme ile ilgili ödevlerini yerine getirebilecek düzeyde değillerdi. Bu yüzden 1934 yılında da vergide önemli değişikliklere gidilmiş beyan esası kavramı daraltılmıştır. Beyan esası kavramının daraltıldığı bu dönemde karine usulü ve götürü usulü kapsamı genişletilmiştir. İkinci dünya savaşı sırasında kazanç vergisi üzerinden

¹⁰⁴ Mutluer, Öner, Kesik, a.g.e. , s.237.

birçok değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikler kazanç vergisinin çok değişik bir hal almasına sebep olmuştur. Bununla birlikte kazanç vergisi o dönemin ihtiyaçlarını karşılayamayacak bir duruma gelmiştir. Bu dönemde 3.6.1949 tarih 5421 sayılı gelir vergisi kanunu yürürlüğe koyulmuştur. Bu kanun 1950 yılında uygulanmaya başladı¹⁰⁵.

Çağdaş anlamda gelir vergisinin Türk vergi sistemine girişi 5421 sayılı kanunla 1950 yılında yürürlüğe girmiştir. 1950 yılından önce uygulanan kazanç vergisinin birçok aksaklıkları bulunmaktadır. Bu sebepten dolayı gelir vergisi kanunu hazırlanırken Alman gelir vergisi mevzuatı esas alınmış ve gelir vergisi kabul edilmiştir. Uygulamada istenilen başarıya ulaşılamamış bununla birlikte bir sürü aksaklıkla karşılaşmıştır. Bu aksaklıkları ortadan kaldırmak için 193 sayılı gelir vergisi kanunu hazırlanmış 1961 yılında yürürlüğe konulmuştur¹⁰⁶.

Bu kanun koyulurken iki temel amaç güdülmüştür. Birinci amaç toplam vergi yükünü arttırmak iken, ikinci amaç gelir vergisinin uygulama alanını genişleterek gelir grupları arasındaki vergi yükünün adaletli bir biçimde dağıtımını sağlamaktadır. 1974 ile 1980 yılları arasında yaşanan ekonomik şartlardan dolayı 193 gelir vergisi kanunu üzerinde birçok değişiklik yapılmıştır. Son olarak 4783 ve 4842 sayılı kanunlarda gelirin beyanı, tanımı ve beyan süresi başta olmak üzerinde birçok konu üzerinde değişiklik yapılmıştır. Yapılan bu değişiklikler gelir vergisini yeni çehresine kavuşturmuştur¹⁰⁷.

2.1.2. Kavramsal Çerçeve İle Gelir Vergisi

Gelir, gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır. Bu ifade ile gelir vergisinin üniter vergi sistemini benimsemiş olduğu görülmektedir. Üniter vergi sistemine göre her gelir unsuru birbirinden ayrı bir şekilde vergilendirilmez. Yani gelir unsurlarından elde edilen kazanç ve iratlar tek bir kalem halinde bir gerçek kişinin geliri olarak kabul edilir¹⁰⁸. Gelir vergisi, Türk Vergi Sisteminin temelini oluşturur. Gelir vergisinin uygulama alanı oldukça geniştir. Gelir vergisi gerçek kişilerden doğrudan doğruya alınan dolaysız vergiler arasında en hızlı

¹⁰⁵ Mutluer, Öner, Kesik, a.g.e. , s.237.

¹⁰⁶ Doğan Şenyüz, *Türk Vergi Sistemi*, 9. Baskı, Bursa, Ezgi Kitapevi Yayınları, 2003, s.3.

¹⁰⁷ Şenyüz, a.g.e. s.3.

¹⁰⁸ Şenyüz, a.g.e. s.13.

gelişen vergilerden birdir. Dinsel bir vergi olan aşar vergisi gelir vergisinin en ilkel şeklidir¹⁰⁹.

2.1.3. Gelir 'in Tanımı

193 sayılı gelir vergisi kanununun 1. Maddesine göre gelir, “bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır¹¹⁰. ”

2.1.4. Gelir Vergisinin Konusu

Gerçek kişilerin gelirleri, gelir vergisinin konusunu oluşturmaktadır. Gelir vergisi kanununda gelir vergisinin konusuna ilişkin birinci maddesinin birinci fıkrası; “ Gerçek kişilerin gelirleri gelir vergisine tabidir”. Gelirlerin gerçek kişilere ait olmasıyla birlikte, bu kişiler gelir vergisi kanunun belirtmiş olduğu nitelikte bir gelir elde etmiş olmalıdır. Gelir vergisi kanunun ikinci maddesinde gelirin nelerden oluştuğu ve hangi unsurlardan meydana geldiği açıkça ifade edilmiştir. Bu maddeye göre gelirin zirai kazanç, serbest meslek kazancı, ticari kazanç, ücretler, gayrimenkul ve menkul sermaye iradı ile diğer kazanç ve iratların gelirin unsurunu oluşturmaktadır¹¹¹.

2.1.5. Gelir Vergisinin Mükellef türleri

Gelir vergisi mükellef türleri tam mükellef ve dar mükellef olmak üzere iki tanedir.

2.1.5.1. Tam Mükellef

Bir takvim yılı içerisinde Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri kazanç ve iratların tamamı üzerinden gelir vergisine tabi tutulan kişiler tam mükellef olarak tanımlanmaktadır. Bu kişilerin yabancı ülkelerde elde etmiş oldukları kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilmiş olması bu durum için engel değildir. Ancak çifte vergilendirmeyi engellemek amacıyla yabancı ülkelerde ödenen gelir vergisi veya benzeri gelirler, Türkiye’de hesaplanan gelir vergisi tutarından mahsup edilir¹¹².

Gelir vergisi kanununun 3. Maddesine göre tam mükellef sayılan gerçek kişiler;

- ✓ Türkiye’ye yerleşmiş olanlar,

¹⁰⁹ Kenan Bulutoğlu, *Kamu Ekomisine Giriş*, 7. Baskı Ankara, Maliye ve Hukuk Yayınları, 2008,s. 389.

¹¹⁰ Gelir İdaresi Başkanlığı, “Kanunlar”, www.mevzuat.gov.tr, 1 Nisan 2017.

¹¹¹ Şenyüz, a.g.e. s.13.

¹¹² Şenyüz, a.g.e. s.15.

✓ Resmi daire ve müesseselere ya da merkezi Türkiye’de bulunan teşekkül ve teşebbüslere bağlı olup adı geçen daire, teşekkül, müessese ve teşebbüslerin işleri sebebiyle yabancı memleketlerde oturan Türk vatandaşları, gelir vergisi kanununa göre tam mükellef sayılırlar.

Türkiye’ye yerleşmiş olmak; Türkiye’ye yerleşmiş olmanın iki temel esası vardır. Bunlardan biri ikametgah esası iken diğeri ise oturma süresi esasıdır. İkametgah esası; Türkiye’ye yerleşmenin birinci ölçüsü yerleşim yerinin Türkiye’de bulunmasıdır. Medeni kanunun 19. Maddesine göre ikametgah, “ yerleşim yeri bir kişinin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir. Bir kimsenin aynı anda birden çok yerleşim yeri olamaz”¹¹³.

Oturma esası; Türkiye’ye yerleşmiş olmanın ikinci şartı oturma esasıdır. Bir takvim yılı içerisinde Türkiye’de devamlı olarak altı aydan fazla oturulması gerekmektedir. Bu süre içerisinde meydana gelen geçici ayrılmalar oturma süresini kesmez¹¹⁴.

Bazı durumlarda bir takvim yılı içerisinde 6 aydan fazla ikamet etmelerine rağmen Türkiye’ye yerleşmiş sayılmazlar. Türkiye’ye yerleşmiş sayılmayan halleri şu şekilde sıralayabiliriz¹¹⁵;

✓ Belirli bir iş veya görev için Türkiye’ye gelen fen, ilim ve iş adamları, uzmanlar, basın muhabirleri ve durumları buna benzerlik gösteren diğer kimseler veya seyahat maksadıyla gelen kişiler,

✓ Hastalık ve tutukluluk gibi elde olmayan sebeplerle Türkiye’de alıkonulmuş olan kişiler Türkiye’ye yerleşmiş sayılmazlar.

2.1.5.2. Dar Mükellef

Dar mükellef, Türkiye’de elde edilen gelirlerden dolayı vergi yükümlüsü olmayı ifade etmektedir. Türkiye’ye yerleşmiş olmayan gerçek kişiler Türkiye’den gelir elde ediyorsa dar mükellef olarak kabul edilmektedir. Türkiye’ye yerleşmiş olmaması için ya ikametgahı Türkiye’de bulunmamalı ya da Türkiye’de altı aydan az oturmalıdır. Bu kişiler sadece Türkiye’de elde ettikleri kazanç ve iratlardan gelir vergisine tabi tutulurlar¹¹⁶.

¹¹³ Pehlivan, a.g.e. , s.158.

¹¹⁴ Pehlivan, a.g.e.s.158.

¹¹⁵ Pehlivan, a.g.e.s.158.

¹¹⁶ Şenyüz, a.g.e. s.17.

Gelir vergisi kanununun 7. Maddesinde dar mükelleflerin kazanç ve iratlarının Türkiye’de elde etmeleri bazı şartlara bağlıdır. Bu şartları şu şekilde sıralayabiliriz¹¹⁷;

Ticari kazançlarda: Ticari kazançların Türkiye’de elde edilmiş sayılabilmesi için, işyerinin Türkiye’de olması gerekir veya daimi temsilcisi vasıtasıyla bu kazancı sağlamış olmalıdır. Bunun yanında bu şartları taşımasına rağmen, iş merkezi Türkiye’de bulunmayanlardan ihraç edilmek üzere, Türkiye’de imal ettikleri ya da satın aldıkları malları yabancı ülkelere gönderenler, bu işlerinden doğan kazançları Türkiye ‘de elde etmiş sayılmazlar. Bu durumda dar mükelleflerinin ihracat gelirleri vergiden istisna edilmiş olur. Kanun koyucunun buradaki asıl amacı döviz kazandırıcı işlemlerin teşvik edilmesidir.

Zirai kazançlarda: Zirai faaliyetler Türkiye’de icra edilmelidir.

Serbest Meslek kazançlarında: Serbest Meslek faaliyetleri ya Türkiye’de icra edilmeli ya da Türkiye’de değerlendirilmelidir.

Ücretlerde: Verilen hizmetin ya Türkiye’de ifa edilmeli ya da Türkiye’de değerlendirilmelidir.

Menkul sermaye İradında: Menkul sermaye iradında ki şart, sermayenin Türkiye’ye yatırılmasıdır.

Gayrimenkul sermaye İradında: Gayrimenkul sermaye iradındaki şart, Gayrimenkul Türkiye’de bulunmalı ve Türkiye’de değerlendirilmelidir.

Diğer kazanç ve iratlarda; diğer kazanç ve iratlarındaki şart, bu kazanç ve iratları doğuran işin Türkiye’de değerlendirilmesi gerekmektedir.

2.1.6. Türkiye’de Gelir Vergisi Uygulaması

Vergilendirilmesi bakımından gelirin kabul ediliş şekli, zamana ve ülkelere göre değişiklik göstermiştir. Türkiye’de de, gelirin vergilendirilmesinde kaynak teorisinin mi yoksa net artış teorisinin mi esas alınması sürekli olarak tartışma konusu olmuştur. Kaynak teorisine göre gelir; “ emek, sermaye, doğal kaynaklar ve teşebbüs olarak bilinen üretim faktörlerinin bir veya bir kaçının üretim sürecine sokulması sonucunda, sürekli olarak elde edilen değerlerdir¹¹⁸.” Net artış teorisine göre gelir ise; “ Bir

¹¹⁷ Pehlivan, a.g.e.s.159-160.

¹¹⁸ Mutluer, Öner, Kesik, a.g.e. , s.239.

kimsenin belirli bir dönem içinde yaptığı tüketim ile o dönem içinde varlığında meydana gelen artış ve azalışlar arasındaki müspet farktır¹¹⁹. ”

Gelir vergisi Kanunu, başta kaynak teorisinin görüşü doğrultusunda dar anlamda kabul etti. Daha sonra 1998 yılında, gelirin geniş anlamda olması gerektiği düşünülerek kanundaki düzenleme ona göre yapılmıştır. Fakat bu değişikliğin uygulanması 2003 yılına kadar ertelenmiştir. 2003 yılında gelindiğinde ise, tekrar 1998 yılı öncesine dönüş yapıldı. Yani Gelir vergisi Kanunundaki ayrıntılar bir tarafa bırakıldığı zaman, Türkiye’de gelirin ağırlıklı olarak kaynak teorisinin görüşü doğrultusunda gelirin dar anlamda kabul edilmiş olduğunu söyleyebiliriz¹²⁰.

Gelir Vergisi Kanununun 2. Maddesine göre; Gelirin unsurları yedi başlık altında toplanmıştır. İlk altı sırada bulunan gelir unsurları, ticari kazanç, zirai kazanç, ücret, serbest meslek kazancı, gayrimenkul sermaye iradı ve menkul sermaye iradı şeklinde adlandırılmıştır. Yukarıda sayılan unsurlara göre, elde edilmiş değerlerin gelir sayılması için, bu değerlerin, üretim faktörlerinin bir veya birkaçının etkisiyle meydana gelmiş olmalıdır. Bununla yanında elde etmenin süreklilik göstermesi şarttır. Böylece sözünü ettiğimiz ilk altı unsurda da kaynak teorisini kabul edildiği görülmektedir.

Gelirin yedinci unsuru ise, sair kazanç ve iratlar şeklinde adlandırılmıştır. Bu başlık altındaki düzenlemelere göre; elde edilen kazanç ve iratların gelir olarak sayılarak vergilendirilmesi için, süreklilik şart değildir. Fakat burada gelirin yedinci unsuru olan sair kazanç ve iratların düzenlenme şeklini, torba bir düzenleme şeklinde görmek suretiyle ilk altı gelir unsuruna girmeyen diğer tüm kazanç ve iratların bu gelir unsuru içine girdiği şeklinde anlamamak gerekir. Bu hükmün kapsamına gelirin ilk altı unsuruna girmeyen ve yalnızca maddede belirtilmiş olan gelirler girmektedir. Böylece yedinci gelir unsurunda ise, yalnızca maddede sayılanlarla sınırlı olmak şartıyla net artış teorisinin benimsenmiş olduğu söylenebilir¹²¹.

Dolaysız bir vergi olan gelir vergisi, bireylerin gelirleri üzerine konulduğundan yansıtılması oldukça zordur. Yükümlülerin kişisel, ailevi ve sosyal yapısına göre uyumlaştırılabildiğinden subjektif nitelikli bir vergidir. Gelir vergisinin artan oranlı bir tarife yapısı ile hesaplanması ödeme gücüne uygun bir vergilemeye yapılmasına olanak sağlar. Bu özellik gelir vergisinin adaletli bir yapı sergilemesine imkan vermektedir.

¹¹⁹ Mutluer, Öner, Kesik, a.g.e. , s.240.

¹²⁰ Mutluer, Öner, Kesik, a.g.e. , s.241.

¹²¹ Mutluer, Öner, Kesik, a.g.e. , s.241-242.

Gelir vergisinin olumlu yanlarının yanında olumsuz yanları da bulunmaktadır. Özellikle doğrudan gelir üzerinden alındığından tasarruflar üzerinde olumsuz etki yaratabilir. Bu durumda yatırımlara gidecek fonların azalmasına sebebiyet verebilir¹²².

2.2. Kurumlar Vergisi

Gelir üzerinden alınan vergilerden biri olan kurumlar vergisi, devletin toplumun ihtiyaçlarını karşılamak üzere toplamış olduğu dolaysız vergiler içinde önemli bir paya sahiptir. Bu başlık altında kurumlar vergisinin tarihçesi, tanımı, konusu, mükellef türleri ve Türkiye’de uygulaması incelenecektir.

2.2.1. Kurumlar Vergisinin Tarihçesi

Kurumlar vergisi Birinci Dünya Savaşını takip eden yıllarda görülmeye başlamıştır. Bu dönemde görülmesinin en önemli sebebi savaştan dolayı meydana gelen finansman ihtiyacıdır. Almanya’da 1920 yılında kurumlar vergisi dar çerçevede uygulanmaya başlanmış olup, sadece tüzel kişilere uygulanmıştır. Japonya’da ise gelir vergisi ile kurumlar vergisi 1940 yılında birbirinden ayrılmıştır¹²³.

Türkiye’deki kurumlar vergisi uygulaması dünyadaki gelişmelerle aynı doğrultuda gerçekleşmiştir. Türkiye’de kurumların gerçek kişilerden ayrı bir şekilde vergilendirilmesi 1950 yılında mümkün olmuştur. 3.6.1949. tarihli ve 5422 sayılı kurumlar vergisi kanunu kabul edilmiş ve 1.1.1950’de yürürlüğe girmiştir. Günümüze kadar bu kanunda birçok değişiklik yapılmasına rağmen kanunun ana çatısı değişmemiştir¹²⁴.

2.2.2. Kavramsal Çerçeve İle Kurumlar Vergisi

Gelir vergisinden ayrı olarak, tüzel kişiliği olan işletmelerin karlarından vergi alınması yeni bir uygulama sayılabilir. Günümüzde hem gelir vergisi hem de kurumlar vergisi oldukça gelişmiştir. Bu hızlı gelişimin altında yatan en önemli faktör toplanacak olan verginin idareye, vergi yükümlülerine uygun gelmesiyle açıklanabilir. Vergi idaresi açısından baktığımız zaman kurumlar vergisini uygulamak oldukça kolaydır. Diğer

¹²² Erdem, Şenyüz, Tatlıoğlu, a.g.e. , s.230.

¹²³ Devlet Planlama Teşkilatı, Ercan Turhan, “Türkiye deki Kurumlar Vergisi uygulamasının Firma Davranışları Üzerinde Etkisi”, www. Kalkınma.gov.tr. , 15 Mayıs 2017.

¹²⁴ Devlet Planlama Teşkilatı, Ercan Turhan, “Türkiye deki Kurumlar Vergisi uygulamasının Firma Davranışları Üzerinde Etkisi”, www. Kalkınma.gov.tr. , 15 Mayıs 2017.

tarafından kurumlar vergisi yükümlüsü olan işletmeler büyük olduğundan elde edilen verginin verimi de yüksek olmaktadır¹²⁵.

Kurumlar vergisi Türkiye’de 03.06.1949 tarihinde 5422 kanun ile kabul edilmiştir.1950 yılında uygulanmaya başlanmıştır. 1950 yılında uygulanmaya başlanan kurumlar vergisi 2006 yılında yürürlükten kaldırılmıştır. 5422 sayılı kurumlar vergisi kanunu 21.06.2006 yılında yürürlüğe giren 5520 sayılı yeni kurumlar vergisi ile yürürlükten kaldırılmıştır. Yeni kurumlar vergisi ile eski kurumlar vergisi arasında temelde büyük farklılıklar yoktur¹²⁶.

2.2.3. Kurumlar Vergisinin Tanımı

Kurumlar vergisi, “ Kurumlar vergisi kanunda kurum olarak sayılan iktisadi birimlerin gelirlerini vergilendiren dolaysız, genel, objektif karakterli bir gelir vergisidir”¹²⁷.

2.2.4. Kurumlar Vergisinin Konusu

5520 sayılı kurumlar vergisi kanunu 13.06.2006 tarihinde kabul edilmiştir. Kabul edilen kurumlar vergisi kanunu 21.06.2006 tarihinde 26205 sayılı resmi gazetede yayımlanmıştır. Kurumlar vergisinin konusunu oluşturan unsurlar 5520 sayılı kanunun birinci maddesinde şu şekilde belirtilmiştir.

Madde 1

1) Aşağıda belirtilen kuruluşlar kurumlar vergisine göre vergilendirilmektedir:

- ✓ Anonim şirketler, Limited şirketler, Komandit şirketler, kolektif Şirketler.
- ✓ Kooperatifler.
- ✓ Kamu iktisadi Teşebbüsleri (KİT).
- ✓ Ekonomik fayda güden dernekler ve iktisadi kuruluşlar.
- ✓ İş ortaklıkları.

2) Kurum kazancı, kurumun faaliyetleri sonucunda elde ettiği maddi varlıktır¹²⁸.

¹²⁵ Bulutoğlu, a.g.e., s.389.

¹²⁶ Pehlivan, a.g.e.s.257.

¹²⁷ Erdem, Şenyüz, Tatlıoğlu, a.g.e. , s.230.

¹²⁸ Gelir İdaresi Başkanlığı, “Kanunlar”, www.mevzuat.gov.tr, 10 Kasım 2015.

5520 sayılı kurumlar vergisi kanununun ikinci maddesinde kurumlar vergisi kanununun konusunu oluşturan unsurlar açıklanmıştır.

Madde 2

1) Sermaye şirketleri: 29.6.1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş olan anonim şirketler, limitet şirketler, komandit şirketler, kolektif şirketler ile benzer nitelikteki yabancı kurumlar sermaye topluluklarıdır. Bu Kanunun uygulanmasında, Sermaye Piyasası Kurulunun (SPK) düzenleme ve denetimine tâbi fonlar ile bu fonlara benzer yabancı fonlar sermaye şirketi olarak kabul edilmektedir.

2) Kooperatifler: 24.4.1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununa veya özel kanunlarına göre kurulan kooperatifler ile benzer nitelikteki yabancı kooperatifleri ifade eder.

3) İktisadî kamu Teşebbüsleri (KİT): Devlete, il özel idarelerine, belediyelere, diğer kamu idarelerine ve kuruluşlarına ait veya bağlı olup, faaliyetleri devamlı bulunan ve birinci ve ikinci fıkralar dışında kalan ticarî, sınaî ve ziraî işletmeler KİT olarak tanımlanmaktadır.

4) Yabancı devletlere, yabancı kamu idare ve kuruluşlarına ait veya bağlı olup, bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları dışında kalan ticarî, sınaî ve ziraî işletmeler, iktisadî kamu kuruluşu gibi değerlendirilir.

5) Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler: Dernek veya vakıflara ait veya bağlı olup faaliyetleri devamlı bulunan ve bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları dışında kalan ticarî, sınaî ve ziraî işletmeler ile benzer nitelikteki yabancı işletmeler, dernek veya vakıfların iktisadî işletmeleridir. Bu kanunun uygulanmasında sendikalar dernek; cemaatler ise vakıf olarak görülmektedir.

6) İktisadî kamu kuruluşları ile dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmelerin kar amacı gütmemeleri, faaliyetlerinin kanunla belirtilmiş görevler arasında olması, tüzel kişiliklerinin olmaması, bağımsız muhasebelerinin ve kendilerine ayrılmış sermayelerinin veya iş yerlerinin bulunmaması mükellefiyetliklerini değiştirmez. Ürün bedelinin sadece maliyeti karşılayacak kadar olması, kazanç güdülmemesi veya kazancın kuruluş hedeflerine harcanması bunların iktisadî niteliğine etki etmez.

7) İş ortaklıkları: Yukarıdaki fıkralarda yazılı kurumların kendi aralarında veya şahıs ortaklıkları ya da gerçek kişilerle, belli bir işin birlikte yapılmasını ortaklaşa yüklenmek ve kazancını paylaşmak amacıyla kurdukları ortaklıklardan bu şekilde

mükellefiyet tesis edilmesini talep edenler iş ortaklıklarıdır. Bunların tüzel kişiliklerinin olmaması mükellefiyetlerini etkilemez¹²⁹.

2.2.5. Kurumlar Vergisinde Mükellef Türleri

Kurumlar vergisinde tam mükellef ve dar mükellef olmak üzere iki çeşit mükellef türü incelenecektir.

2.2.5.1. Tam Mükellefiyet

Tam mükellefiyet kurumlar vergisi kanununun 3. maddesinde şu şekilde açıklanmıştır. “Kanunun birinci maddesinde sayılı kuruluşlardan kanunî veya iş merkezi Türkiye’de bulunanlar, gerek Türkiye içinde gerekse Türkiye dışında elde ettikleri kazançların tamamı üzerinden vergiye tâbidirler”¹³⁰.

Tam Mükellefiyette Beyan;

Tam mükellefiyette beyan esas 5520 sayılı kurumlar vergisi kanununun 14. maddesinde gösterilmiştir.

1) Kurumlar vergisi, mükellefin veya vergi sorumlusunun beyanı üzerine hesaplanarak meydana gelir. Beyanname, ilgili bulunduğu hesap döneminin sonuçlarını içermektedir.

2) Her mükellef vergiye tâbi kazancının tamamı için bir beyanname vermektedir. Ancak, tüzel kişiliği bulunmayan iktisadî kamu kuruluşları ile dernek ve vakıflara ait iktisadî işletmelerden her biri için, bunların bağlı olduğu kamu tüzel kişileri ile dernek ve vakıflar tarafından ayrı beyanname verilmektedir.

3) Kurumlar vergisi beyannamesi, hesap döneminin kapandığı ayı izleyen Nisan ayının birinci gününden yirmi beşinci günü akşamına kadar mükellefin bağlı olduğu vergi dairesine verilmektedir.

4) Mükelleflerin şubeleri, ajansları, alım-satım depo, büro ve mağazaları, imalâthaneleri veya kendilerine bağlı yurt içi irtibat büroları, bunların bağımsız muhasebeleri ve ayrılmış sermayeleri olsa dahi bütün kuruluşlar (merkez ve merkeze bağlı tüm birimler için) tek beyanname vermektedir.

5) Kooperatiflerin gelirlerinin vergi kesintisine tâbi tutulan taşınmaz kira gelirlerinden ibaret olması halinde, kanunda belirtilen bu gelir için kaynaktan kesinti yöntemi kullanıldığından dolayı bu gelirler için beyanname verilmemektedir.

¹²⁹ Gelir İdaresi Başkanlığı, “Kanunlar”, www.mevzuat.gov.tr, 10 Kasım 2015.

¹³⁰ Gelir İdaresi Başkanlığı, “Kanunlar”, www.mevzuat.gov.tr, 10 Kasım 2015.

6) Mükellefin bağlı olduğu vergi dairesi, kurumun kanunî veya iş merkezinin bulunduğu vergi dairesi sınırları içerisinde olduğu vergi dairesine bağlı bulunmak zorundadır.

7) Maliye Bakanlığı, mükelleflerin işyerleri adresine bakmadan vergi dairesini belirlemeye yetkili kurumdur.

8) Beyannamelerin şekil ve şartları Maliye Bakanlığınca belirtilmektedir. Mükellefler bu şekil ve şartlara uymak zorundadır¹³¹.

Tam mükellefiyette Vergi Dönemi ve Tarhiyat¹³²;

Tam mükellefiyette Vergilendirme Dönemi ve Tarhiyat 5520 sayılı kurumlar vergisi kanununun on altıncı maddesinde belirtilmiştir.

1) Kurumlar vergisinde vergilendirme dönemi, hesap dönemidir. Kendilerine özel hesap dönemi tayin edilenlerin vergilendirme dönemi ise özel hesap dönemleridir.

2) Stopaj kesintisiyle ödenen vergilerde, istihkak sahiplerince ayrıca yıllık beyanname verilmeyen hallerde, vergi kesintisinin ilgili bulunduğu dönemler vergilendirme dönemi sayılmaktadır.

3) Kurumlar vergisi, beyannamenin verildiği vergi dairesince hesaplanarak meydana getirilir.

4) Kurumlar vergisi, bu kanuna göre mükellef olanların tüzel kişiliği adına; KİT ile derneklere ve vakıflara ait iktisadî işletmelerden tüzel kişiliği haiz olmayanlar için bağlı oldukları kamu tüzel kişileri ya da dernek veya vakıf adına tarh olunur. Fonlarda fonun kurucusu adına; iş ortaklıklarında ise verginin ödenmesinden müteselsilen sorumlu olmak üzere yönetici ortak veya ortaklardan herhangi birisi adına hesaplanarak oluşturulur.

5) Kurumlar vergisi, bağlı olunan vergi dairesine beyannamenin verildiği günde, beyanname posta ile gönderilmişse, vergiyi hesap edecek daireye geldiği tarihi izleyen 3 gün içerisinde hesaplanıp meydana getirilir.

Tam Mükellefiyette Vergilerin Ödenmesi¹³³;

Tam mükellefiyette vergilerin ödenmesi 5520 sayılı kurumlar vergisi kanununun yirmi birinci maddesinde belirtilmiştir.

1) Kurumlar vergisi, beyannamenin verildiği ayın son gününe kadar ödenebilir.

¹³¹ Gelir İdaresi Başkanlığı, “Kanunlar”, www.mevzuat.gov.tr, 10 Kasım 2015.

¹³² Gelir İdaresi Başkanlığı, “Kanunlar”, www.mevzuat.gov.tr, 10 Kasım 2015.

¹³³ Gelir İdaresi Başkanlığı, “Kanunlar”, www.mevzuat.gov.tr, 10 Kasım 2015.

2) Tasfiye ve birleşme halinde, tasfiye edilen veya birleşen kurumlar adına tasfiye veya birleşme kârı üzerinden tarh olunan vergiler, tasfiye veya birleşme nedeniyle infisah eden kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesinin verilme süresi içinde ödenebilir. Tasfiye edilen veya birleşen kurumların bu kanuna göre tahakkuk etmiş olup, henüz vadeleri gelmemiş bulunan vergileri de aynı süre içinde ödenebilir.

3) Kanunun yirminci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına göre gerçekleştirilen devir ve bölünmelerde münfesi kurum adına tahakkuk eden vergilerden;

a) Bu fıkraların (a) bentlerinin (1) numaralı alt bentlerine göre münfesi veya bölünen kurum adına tahakkuk edenler, devralan veya birleşilen kurumun devir veya bölünmenin gerçekleştiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar ödenmektedir.

b) Diğer hallerde ise beyanname verme süresi içerisinde, devralan veya birleşilen kurumlarca ödenmektedir.

4) Muhtasar beyanname ile bildirilen vergiler, beyannamenin verildiği ayın yirmi altıncı günü akşamına kadar ödenmektedir.

2.2.5.2. Dar Mükellefiyet

Dar mükellefiyet kurumlar vergisi kanununun 3. maddesinde şu şekilde açıklanmıştır¹³⁴;

1) Dar mükellefiyet: Kanunun birinci maddesinde sayılı kurumlardan kanunî ve iş merkezlerinin her ikisi de Türkiye'de bulunmayanlar, sadece Türkiye'de elde ettikleri kazançları üzerinden vergilendirilmektedirler.

2) Dar mükellefiyette kurum kazancı, aşağıda sıralanmıştır:

a) 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerine uygun Türkiye'de iş yeri olan veya daimî temsilci bulunduran yabancı kurumlar tarafından bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla yapılan işlerden elde edilen ticarî kazançlar (Bu şartları taşıyabilir kurumların ihraç edilmek üzere Türkiye'de satın aldıkları malları Türkiye'de satmaksızın yabancı ülkelere göndermelerinden doğan kazançlar, Türkiye'de elde edilmiş sayılmaz. Türkiye'de satmaktan maksat, alıcı veya satıcının ya da her ikisinin Türkiye'de olması veya satış sözleşmesinin Türkiye'de yapılmasıdır.)

b) Türkiye'de bulunan ziraî işletmeden elde edilen gelirler.

c) Türkiye'de elde edilen serbest meslek gelirleri.

¹³⁴ Gelir İdaresi Başkanlığı, "Kanunlar", www.mevzuat.gov.tr, 10 Kasım 2015.

ç) Taşınır ve taşınmazlar ile hakların Türkiye'de kiralanmasından elde edilen iratlar.

d) Türkiye'de elde edilen menkul sermaye iratları.

e) Türkiye'de elde edilen diğer kazanç ve iratlar.

3) Bu maddede belirtilen kazanç veya iratlar ile gelir unsurlarının Türkiye'de elde edilmesi ve Türkiye'de daimî temsilci bulundurulması konularında, 31.12.1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun ilgili hükümleri uygulanmaktadır.

4) Kanunî merkez: Vergiye tâbi kurumların kuruluş kanunlarında, tüzüklerinde, ana statülerinde veya sözleşmelerinde gösterilen merkez yeridir.

5) İş merkezi: İş bakımından işlemlerin fiilen toplandığı ve yönetildiği merkez yeridir.

Dar Mükellefiyette Beyan¹³⁵;

Dar mükellefiyette beyan esaslı 5520 sayılı kurumlar vergisi kanununun 24. ve 25. maddelerinde belirtilmektedir.

Madde 24

1) Kurumlar vergisi, mükellefin veya vergi sorumlusunun beyanı üzerine hesaplanarak oluşturulur. Beyanname, ilgili bulunduğu hesap döneminin sonuçlarını içerir.

2) Her mükellef vergiye tâbi kazancının tamamı için bir beyanname vermektedir.

3) Mükelleflerin şubeleri, ajansları, alım-satım büro ve mağazaları, imalâthaneleri veya kendilerine bağlı diğer iş yerleri için, bunların bağımsız muhasebeleri ve ayrılmış sermayeleri olsa dahi ayrı beyanname verilmez.

Kurumlar vergisi kanununun 25. Maddesinde Beyan¹³⁶;

1) Yıllık beyan esasında vergilendirilen kurumların vergilendirme dönemi, hesap dönemidir. Ancak, kendilerine özel hesap dönemi tayin edilenlerin vergilendirme dönemi, özel hesap dönemleridir.

2) Kaynaktan kesinti suretiyle ödenen vergilerde, istihkak sahiplerince ayrıca yıllık veya özel beyanname verilmeyen hallerde, vergi kesintisinin ilgili bulunduğu dönemler, vergilendirme dönemi sayılmaktadır.

3) Kanununun 26 ncı maddesi gereğince verilen beyannameler ile bildirilen kazançların vergilendirilmesinde, vergilendirme dönemi yerine kazancın elde edilme tarihi temel alınmaktadır.

¹³⁵ Gelir İdaresi Başkanlığı, "Kanunlar", www.mevzuat.gov.tr, 10 Kasım 2015.

¹³⁶ Gelir İdaresi Başkanlığı, "Kanunlar", www.mevzuat.gov.tr, 10 Kasım 2015.

4) Yıllık kurumlar vergisi beyannamesi, kurumun Türkiye'deki iş yerinin veya daimî temsilcisinin bulunduğu yerin; Türkiye'de iş yeri veya daimî temsilcisi olmadığı takdirde yabancı kuruma kazanç sağlayanların bağlı olduğu yerin vergi dairesine verilmektedir.

5) Beyanname, hesap döneminin kapandığı ayı izleyen dördüncü ayın birinci gününden yirmi beşinci günü akşamına kadar, tarhiyatın muhatabının Türkiye'yi terk etmesi halinde ise ülkeyi terk etmesinden önceki on beş gün içinde verilmektedir.

6) Beyannamelerin şekil ve şartları Maliye Bakanlığınca belirtilmektedir. Mükellefler bu şekil ve şartlara uymak zorundadır.

Dar Mükellefiyette Vergi Tarihi¹³⁷;

Dar mükellefiyette verginin tarihi 5520 sayılı kurumlar vergisi kanununun 28. maddesinde belirtilmektedir.

1) Dar mükellefiyete tâbi yabancı kurumların vergisi, bunlar hesabına Türkiye'deki müdür veya temsilcileri; müdür veya temsilcileri mevcut değil ise kazanç ve iratları yabancı kuruma sağlayanlar adına tarh olunur.

2) Kurumlar vergisi, beyannamenin vergi dairesine verildiği günde, beyanname posta ile gönderilmişse vergiyi tarh edecek daireye geldiği tarihi izleyen üç gün içinde beyannamenin verildiği veya gönderildiği vergi dairesince tarh olunur.

Dar Mükellefiyette Verginin ödenmesi¹³⁸;

Dar mükellefiyette verginin ödenmesi 5520 sayılı kurumlar vergisi kanununun 29. maddesinde belirtilmiştir.

Dar mükellefiyette kurumlar vergisi¹³⁹;

a) Yıllık beyanname ile bildirilenlerde beyannamenin verildiği ayın sonuna kadar ödenmektedir.

b) Muhtasar beyanname ile bildirilenlerde beyannamenin verildiği ayın yirmi altıncı günü akşamına kadar ödenmektedir.

c) Özel beyannameyle bildirilenler ile tarhiyatın muhatabının Türkiye'yi terk etmesi veya tasfiye ve birleşme hallerinde verilecek beyannamelerde ise beyanname verme süresi içinde, ödenmektedir.

¹³⁷ Gelir İdaresi Başkanlığı, "Kanunlar", www.mevzuat.gov.tr, 10 Kasım 2015.

¹³⁸ Gelir İdaresi Başkanlığı, "Kanunlar", www.mevzuat.gov.tr, 10 Kasım 2015.

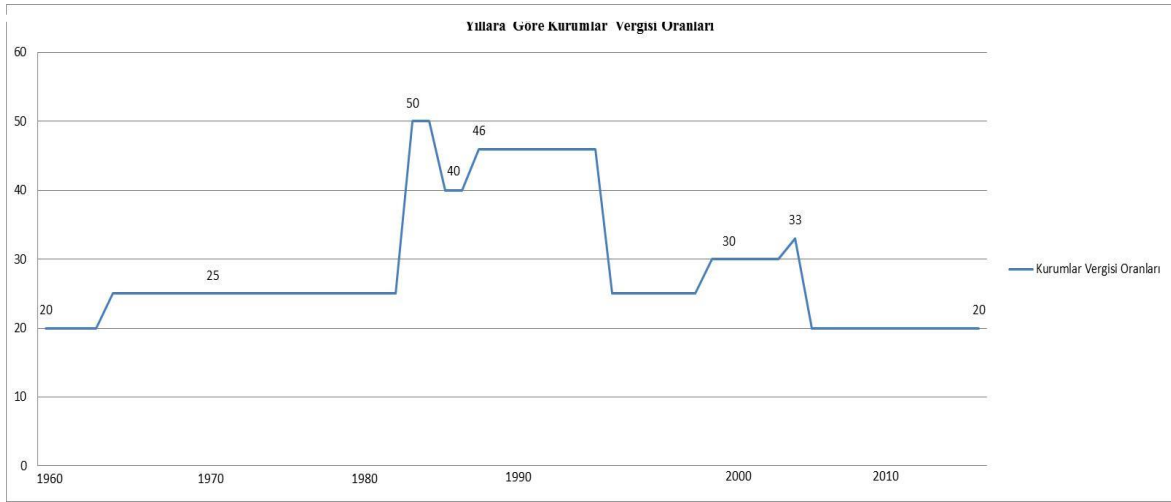
¹³⁹ Gelir İdaresi Başkanlığı, "Kanunlar", www.mevzuat.gov.tr, 10 Kasım 2015.

2.2.6. Türkiye’de Kurumlar Vergisi Uygulaması

19. yüzyıldan itibaren kurumların kurulması ve geliştirilmesinde hızlı bir gelişme söz konusu olmuştur. Bu dönemde kurumlar vergisi gelir vergisine ek olarak uygulanmaya başlamıştır¹⁴⁰.

Aşağıdaki tabloda 1980 ile 2013 yılları arasında kurumlar vergisi oranları aşağıdaki tabloda gösterildiği şekilde değişim göstermiştir.

Grafik 2.1. Yıllara göre Kurumlar vergisi oranları

Kaynak: Maliye Bakanlığı Gelirler Dairesi Başkanlığı verilerinden ve Kurumlar vergisi Kanununda yapılan değişikliklerden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 1960 yılları ile 2013 yılları arasındaki kurumlar vergisi oranları çizelge grafik halinde gösterilmiştir. Kurumlar vergisi oranı 1960 ile 1963 yılları arasında %20, 1964 ile 1980 yılları arasında %25, 1981 ile 1982 yıllarında %50, 1983 ile 1984 yıllarında % 40, 1985 ile 1993 yılları arasında %46, 1994 ile 1998 yılları arasında %25, 1999 ile 2004 yılları arasında % 30, 2005 yılında %33, 2006 ile 2013 yılları arasında ise bu oran %20’dir.

Gelir vergisi ile kurumlar vergisinin konusu aynıdır. Bu iki verginin konusu aynı olmakla birlikte mükellefleri farklıdır. Gelir vergisinin mükellefleri gerçek kişiler iken kurumlar vergisinin mükellefleri bazı tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan bazı kuruluşlardır. Öte yandan gelir vergisi ödeme gücünü esas alan artan oranlı bir vergi yapısına sahipken kurumlar vergisi oranı sabittir¹⁴¹. Kurumlar vergisinde ödeme gücü esasına göre artan oranlı bir tarife uygulamak mümkün değildir. Kurumlar vergisi tek

¹⁴⁰ Mutluer, Öner, Kesik, a.g.e. , s.247.

¹⁴¹ Pehlivan, a.g.e., s.124.

oranlı bir vergidir¹⁴². Çünkü ödeme gücü sadece gerçek bireylerde söz konusudur¹⁴³. Kurumlar vergisi dolaysız, genel, objektif bir vergidir¹⁴⁴.

Kurumlar vergisinin en yaygın mükellef grubunu sermaye şirketleri oluşturmaktadır. Sermaye şirketleri gerçek kişilerin bir araya gelmesinden meydana gelmiş birliklerdir. Şirketlerin faaliyetleri sonucu elde edilen kazançlar kurumun sahibi olan gerçek kişiler arasında bölüştürülerek gerçek kişinin geliri haline gelir. Bu durum sonucunda gelir vergisinin yanında neden kurumlar vergisi alındığı sorusunu akla getirebilir¹⁴⁵.

Birinci husus şirketlerin ortakları genellikle tüzel kişiliğe sahip gerçek kişilerden oluşmakla birlikte ortaklardan ayrı ve bağımsız bir kişilikleri vardır. İşte bu iktisadi ve hukuki bağımsızlık sermaye şirketlerini ayrıca vergi yükümlüsü olmaları sonucunu doğurur.

İkinci husus olarak, devlet sermaye şirketlerine ayrıcalık tanımıştır. Bu ayrıcalıklara örnek olarak sermaye şirketlerinde ortakların sorumluluğu koymuş oldukları sermaye ile sınırlı kalırken, gerçek kişi sermaye ve şirketlerde kişiler şirketin borçlarına karşı tüm mal varlıkları ile sınırsız sorumlu olmaktadır. Bu sebepten dolayı şirketlerin ayrı bir vergilendirmeye gitmesi normal karşılanmaktadır.

Üçüncü husus olarak, kurumların kazanç elde ettiği zaman kar dağıtımını yapmaz ise, ortakların eline gelir geçmediği halde payları artacaktır. Bu durumda kurumlar vergisi uygulanmazsa dağıtılmayan karlar nedeniyle kişilerin gelirleri olmayacaktır, kişilerin ellerine geçmeyen gelirler üzerinden vergilendirmeleri mümkün olmaz. İşte kurumlar vergisi dağıtılmayan kazançların vergi dışı bırakılmasını engeller.

Dördüncü husus olarak, Ayırma ilkesi gereği sermaye geliri emek gelirinden fazla olarak vergilendirilmesini öngörür. Sermaye şirketleri sermaye geliri elde ettiklerinden dolayı ayrıca vergilendirilmesi ayırma ilkesiyle uyumludur.

Beşinci husus olarak, Kurumlar geniş sermaye olanaklarına sahiptirler. Yani düşük maliyetle yüksek gelir sağlayabilirler. Bu durumda yüksek karlar ortaya çıkabilir. Ortaya çıkan yüksek karlar kurumlar vergisi alınmanın gerekçesi olarak ortaya çıkar.

---

¹⁴² Zeliha Bektaş, Burhan Gündoğdu “ Türkiye’de 1980 Sonrası Uygulanan Vergi Politikaları ve Gelir Dağılımı Üzerine Etkisi”, www.vergi.tc, 1 Ocak 2016.

¹⁴³ Nazım Öztürk, *Kamu Maliyesi*, 1. Baskı, Bursa, Ekin Basım Dağıtım, 2013,s.145.

¹⁴⁴ Erdem, Şenyüz, Tatlıoğlu, a.g.e. , s.230.

¹⁴⁵ Erdem, Şenyüz, Tatlıoğlu, a.g.e. , s.231-232.

Altıncı husus olarak, vergilerin konulmasının ilk amacı malidir. Devletin de paraya ihtiyacı vardır. Kurumlardan alınacak vergi ile devletin maddi ihtiyacı karşılanır.

Yedinci husus olarak, Kurumlar vergisi yükümlüleri gerçek kişiler gibi devletin sunduğu hizmetlerden (Telefon, Kanalizasyon vb) doğrudan yararlanmaktadırlar. Gerçek kişiler genel ve soyut olarak kamu hizmetlerinden yararlanmaları karşılığında vergi ödüyorlarsa kurumlarında ödemesi gerekmektedir.

Sekizinci ve son husus olarak, kurumlar vergisi yükümlülerini vergilendirmek gerçek kişileri vergilendirmekten daha kolaydır. Çünkü kurumlar vergisi mükellefleri daha az tepki verirler. Bu durumda kurumları vergilemek için önemli bir husustur.

3. BÖLÜM

3. ŞANLIURFA'DA GELİR VE KURUMLAR VERGİSİ: 2000-2013 DÖNEMİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME

Vergi gelirleri mükellef sayısı, vergi idaresinin etkinliği gibi faktörler tarafından etkilenmeleri dolayısıyla bu çerçevede gelir ve kurumlar vergisinin mükellef sayıları tahakkuk ve tahsilat miktarları açısından önem arz etmektedir. Bu başlık altında, Türkiye'de ve Şanlıurfa'da bulunan gelir ve kurumlar vergisi mükellef sayıları, tahakkuk eden vergi tutarları ve tahsil edilen vergi tutarları grafik üzerinden incelenecektir.

3.1. Şanlıurfa İlinin Yapı ve Konumu

Şanlıurfa ilinin yapı ve konuma başlığı altında Şanlıurfa'nın tarihi, Şanlıurfa'nın coğrafi konumu ve sosyo- ekonomik yapısı incelenecektir.

3.1.1. Şanlıurfa'nın Tarihi

Urfa'daki yerleşik hayat cilalı taş çağı dönemine dayanmaktadır. Urfa'da göbekli tepe höyüğü bulunmaktadır. Göbekli tepe dünyanın bilinen en eski mabedinin bulunduğu yerdir. Şanlıurfa ili İncil, Tevrat ve Kuran'da adı geçen Hz. İbrahim peygamberin doğum yeri olarak kabul edilmektedir. Burada Hz. İbrahim peygamberin anısına yapılmış bir cami bulunmaktadır. Şanlıurfa Hz. İbrahim peygamberin yanı sıra Hz. Eyüp peygamberin doğum yeri olarak bilinmektedir¹⁴⁶.

1094 yılında Urfa Selçuklu hâkimiyetine alınmıştır. 1094 yılından sonra Urfa birçok devletin sınırları içine alınmıştır. Son olarak 1516 yılında Osmanlı devletinin sınırları içine alınmıştır. Şanlıurfa I. Dünya savaşı kadar Osmanlı devletinin himayesinde kalmıştır. Daha sonra sırasıyla İngilizler ve Fransızlar tarafından işgal edilmiştir. Urfa 11 Nisan 1920 yılında düşman işgalinden kurtarılmıştır. 1924 yılında

¹⁴⁶ Türkiye İstatistik Kurumu , “Seçilmiş göstergelerle Şanlıurfa 2011, www.tuik.gov.tr, 25 Haziran 2016.

Urfa il olmuştur. Daha sonraki zamanlarda isime “ Şanlı” unvanı eklenmiş ve Şanlıurfa olmuştur¹⁴⁷.

3.1.2. Şanlıurfa'nın Coğrafi Konumu

Şanlıurfa Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer almaktadır. Şanlıurfa'nın batısında Gaziantep, Doğusunda Mardin, kuzeybatısında Adıyaman, Kuzey doğusunda Diyarbakır bulunmaktadır. Şanlıurfa ili bir ova görünümünde olup merkezi rakımı 518 m iken yüzölçümü 19451 km²'dir. Şanlıurfa ilinin 13 ilçesi bulunmaktadır. Şanlıurfa da karasal iklim hüküm sürer. Yazları sıcak ve kurak geçerken, kışın bol yağışlı ve nispeten ılımandır. Şanlıurfa da kar ve don olayı yok denilecek kadar azdır¹⁴⁸.

Şanlıurfa konum itibariyle, Güneydoğu Toroslarının orta kısmının güney eteklerinin üzerinde yer alır. İlin kuzey tarafında bulunan dağların yükseklikleri düşüktür. Dağlar arasında geniş ovalar görmek mümkündür. İlde susuz, tek tek, takur tukur, Germüş, Arat, Karaca dağ ve Şelale dağları bulunmaktadır. Şanlıurfa ilinde göl olarak nitelendirilen Halil'ür Rahman ve Ayn-Zeliha olarak isimlendirilen iki göl bulunmaktadır. Bu göller Hz. İbrahim'in ateşe düştüğü rivayet edilen yerde bulunmakta olup şehrin güney batısındadır. Nemrut'un kızı Zeliha Hz. İbrahim'e inandığından kendini onun peşinden ateşe atmıştır. Zeliha'nın düştüğü yerde Ayn- Zeliha gölü olarak bilinmektedir¹⁴⁹.

3.1.3. Şanlıurfa da Sosyo- Ekonomik Yapı

Şanlıurfa'da 13 ilçe ve belediye bulunmaktadır. Bu ilçeleri Eyyubiye, Haliliye, Viranşehir, Suruç, Kara köprü, Hilvan, Harran, Birecik Bozova, Halfeti, Akçakale, Ceylanpınar ve Siverek'tir¹⁵⁰.

Sürdürülebilir bir kalkınmayı amaçlayan GAP'ın merkezi Şanlıurfa'dır. GAP'ın proje alanı Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Şanlıurfa, Siirt, Şırnak ve Adıyaman illerini kapsamaktadır. 1980 yılında GAP çok sektörlü bir kalkınma programına dönüştürülmüş olup kapsadığı sektörler; sulama, enerji, tarım, hidroelektrik, kırsal ve kentsel altyapı, ormancılık, eğitim ve sağlık sektörleridir. GAP projesiyle

¹⁴⁷ Türkiye İstatistik Kurumu , “Seçilmiş göstergelerle Şanlıurfa 2013, www.tuik.gov.tr, 25 Haziran 2016.

¹⁴⁸ Türkiye İstatistik Kurumu , “Seçilmiş göstergelerle Şanlıurfa 2013, www.tuik.gov.tr, 25 Haziran 2016.

¹⁴⁹ Türkiye İstatistik Kurumu , “Seçilmiş göstergelerle Şanlıurfa 2013, www.tuik.gov.tr, 25 Haziran 2016.

¹⁵⁰ Türkiye İstatistik Kurumu , “Seçilmiş göstergelerle Şanlıurfa 2013, www.tuik.gov.tr, 25 Haziran 2016.

beraber Şanlıurfa'daki verimli ve geniş tarım arazilerinin önemi bir kat daha artmıştır¹⁵¹.

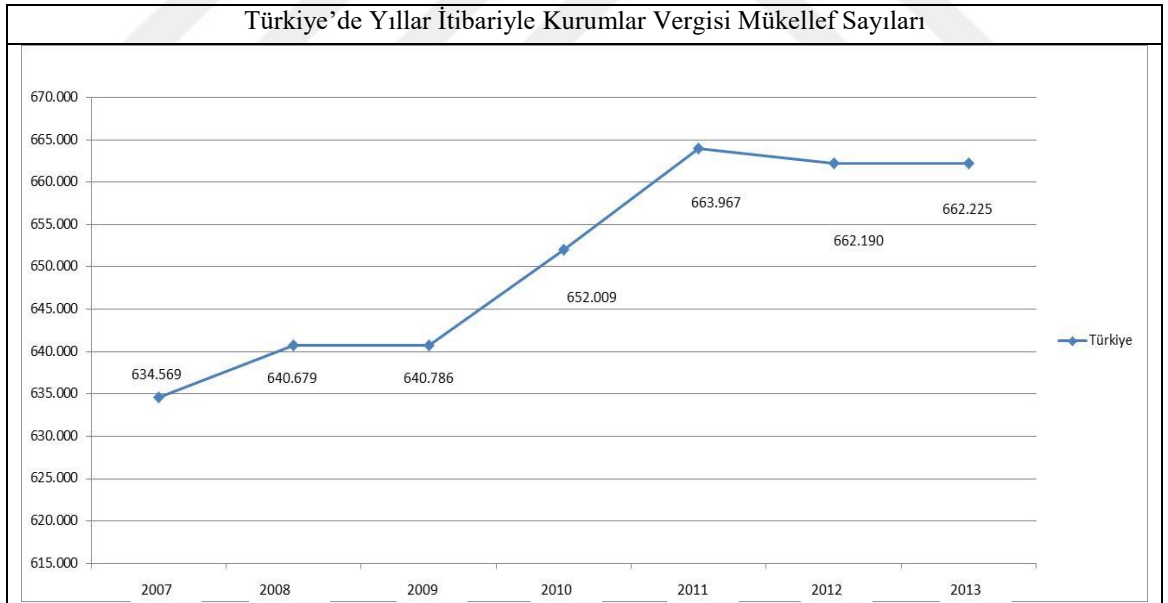
3.2. Türkiye’de Gelir ve Kurumlar Vergisi Yapısı

Türkiye’de toplam vergi gelirlerinin içinde gelir ve kurumlar vergisi önemli bir paya sahiptir. Bu başlık altında Türkiye’de gelir ve kurumlar vergisi mükellef sayıları, gelir ve kurumlar vergisi tahakkuku, gelir ve kurumlar vergisi tahsilatı ve gelir ve kurumlar vergisinin tahakkuk eden tutarın yüzde kaçının tahsil edildiği incelenmiştir.

3.2.1. Türkiye’de Kurumlar Vergisi Mükellef Sayıları

Kurumlar vergisi mükellef sayıları yıllar itibariyle değişmektedir. Bu değişim bazı dönemlerde artış şeklinde olurken bazı dönemlerde azalış şeklinde olmaktadır. Bu başlık altında Türkiye’de kurumlar vergisi mükellef sayılarının yıllar itibariyle nasıl bir değişim gösterdiği grafik üzerinden incelenecektir.

Grafik 3.1. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Mükellef Sayıları

Kaynak: Gelirler Dairesi Başkanlığı verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Türkiye’de kurumlar vergisi mükellef sayıları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. 2007 yılında kurumlar

¹⁵¹ Türkiye İstatistik Kurumu , “Seçilmiş göstergelerle Şanlıurfa 2013, www.tuik.gov.tr, 25 Haziran 2016.

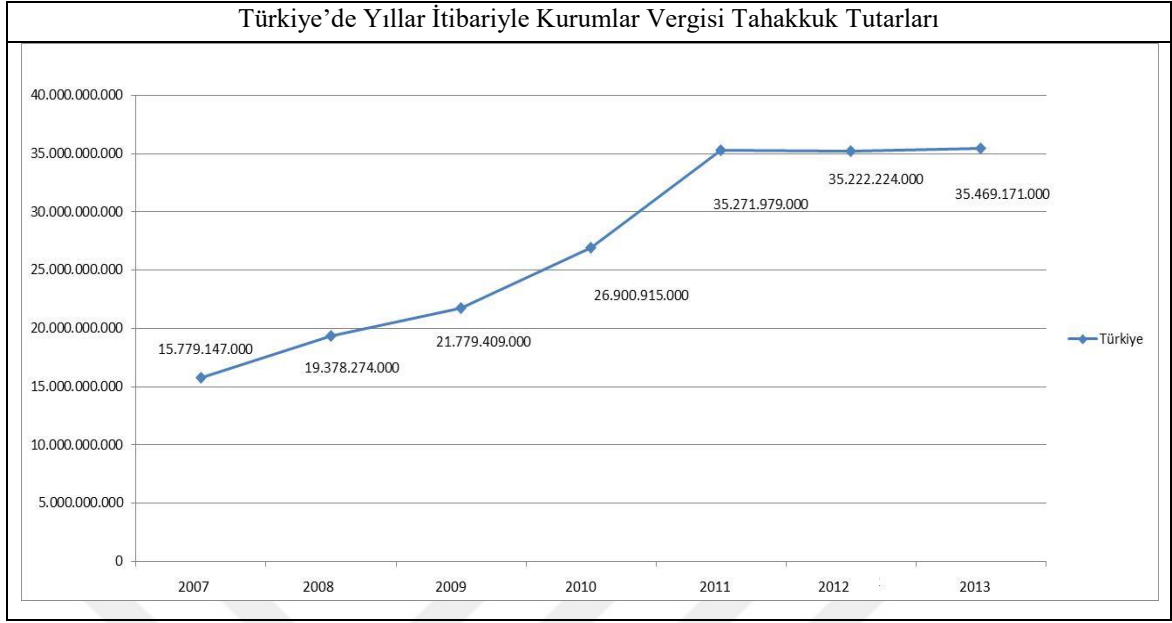
vergisini mükellef sayısı 634.569 olduğu görölmektedir. 2008 yılında kurumlar vergisi mükellef sayısı % 0,962 oranında artarak 640.679 mükellef olduğu görölmektedir. 2009 yılındaki Türkiye'deki kurumlar vergisi mükellef sayısı 640.786 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında gerçekleşen mükellef sayısı artış oranı %0,016 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında Türkiye'deki kurumlar vergisi mükellef sayısı 652.009 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında mükellef sayılarındaki artış % 1,751 olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılındaki kurumlar vergisi mükellef sayısı 663.967 olduğu görölmektedir. 2011 yılındaki kurumlar vergisi mükellef sayılarındaki artış oranı yüzde % 1,834 oranında artmış olduğu görölmektedir. 2012 yılındaki kurumlar vergisi mükellef sayısı 662.190 olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılındaki azalış oranı %- 0,267 oranında mükellef sayılarında düşüş yaşandığı görölmektedir. 2013 yılındaki Türkiye'deki kurumlar vergisi mükellef sayıları 662.225 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında % 0,005 oranında arttığı görölmektedir.

Yukarıdaki grafikte 2007 ile 2013 yılları arasında Türkiye'deki kurumlar vergisi mükellefleri dikkat alındığında 2012 yılı hariç diğer yıllarda mükellef sayıları sürekli artış göstermiştir. 2007 ile 2013 yılları arasında mükellef sayılarındaki artış en fazla 2011 yılında meydana gelmiştir. 2008 yılı ile 2009 yılı arasındaki mükellef sayılarda meydana gelen artış diğer yıllara göre çok düşük seviyede olmuştur. Bu durumun sebebi 2008 yılında ABD'de gerçekleşen ve dünya genelindeki birçok ülkeye etki eden Mortgage krizinin ülkemizdeki olumsuz etkilerinden kaynaklanmaktadır. 2012 yılında mükellef sayılarında meydana gelen azalma ise 2011 yılında yaşanan küresel krizin olumsuz etkilerinden kaynaklanmaktadır.

3.2.2. Türkiye'de Kurumlar Vergisi Tahakkuku

Kurumlar vergisi tahakkuk tutarları yıllar itibariyle değişmektedir. Bu değişim bazı dönemlerde artış şeklinde olurken bazı dönemlerde azalış şeklinde olmaktadır. Bu başlık altında Türkiye'de kurumlar vergisi tahakkuk tutarlarının yıllar itibariyle nasıl bir değişim gösterdiği grafik üzerinden incelenecektir.

Grafik 3.2. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahakkuk Tutarları

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Türkiye’de kurumlar vergisi tahakkuk tutarları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. 2007 yılında kurumlar vergisi tahakkuk tutarı 15.779.147.000 olduğu görülmektedir. 2008 yılında kurumlar vergisi tahakkuk tutarının % 22,809 oranında artarak 19.378.274.000 olduğu görülmektedir. 2009 yılındaki Türkiye’deki kurumlar vergisi tahakkuk tutarı 21.779.409.000 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında tahakkuk tutarında meydana gelen artış oranı %12,390 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında Türkiye’deki kurumlar vergisi tahakkuk tutarı 26.900.915.000 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında tahakkuk tutarındaki artış % 23,515 olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılındaki kurumlar vergisi tahakkuk tutarı 35.271.979.000 olduğu görülmektedir. 2011 yılındaki kurumlar vergisi tahakkuk tutarındaki artış oranı yüzde % 31,118 oranında artmış olduğu görülmektedir. 2012 yılındaki kurumlar vergisi tahakkuk tutarı 35.222.224.000 olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılındaki düşüş oranı % - 0,141 olduğu görülmektedir. 2013 yılındaki Türkiye’deki kurumlar vergisi tahakkuk tutarı 35.469.171.000 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında % 0,701 oranında arttığı görülmektedir.

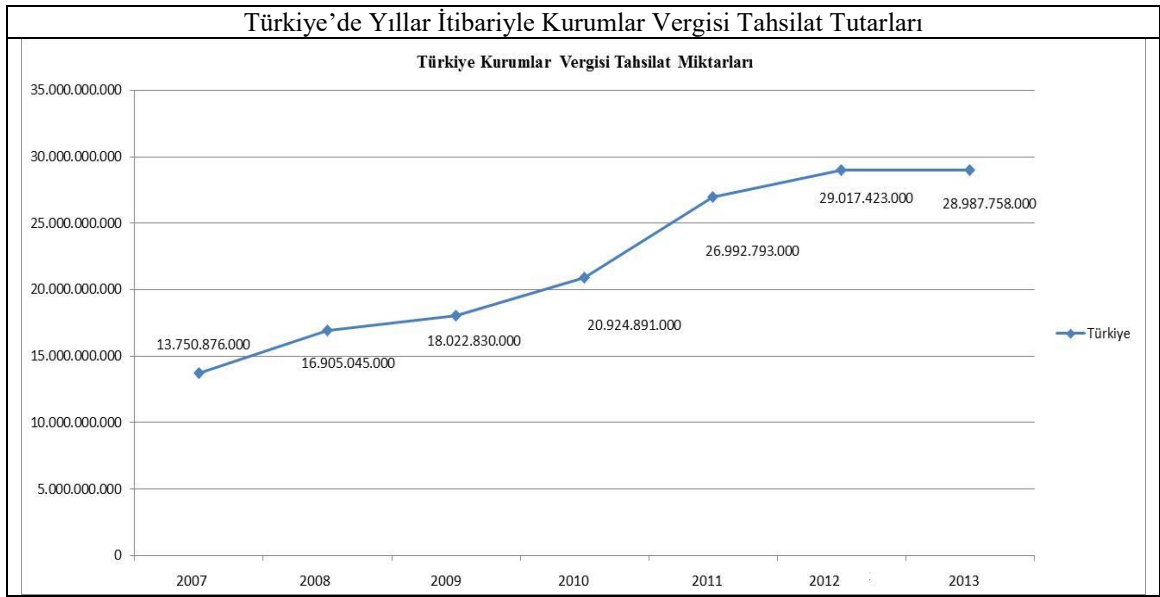
Yukarıdaki grafikte 2007 ile 2013 yılları arasında Türkiye’deki kurumlar vergisi tahakkuk tutarları dikkat alındığında 2012 yılı hariç tahakkuk tutarları sürekli artış göstermiştir. 2007 ile 2013 yılları arasında tahakkuk tutarlarındaki artış en fazla 2011

yılında meydana gelmiştir. 2012 yılında kurumlar vergisi tahakkuk tutarında meydana gelen düşüşün sebebi 2011 yılında meydana gelen küresel krizin olumsuz etkilerinin bir sonucudur.

3.2.3. Türkiye’de Kurumlar Vergisi Tahsilatı

Kurumlar vergisi tahsilat tutarları yıllar itibariyle değişmektedir. Bu değişim bazı dönemlerde artış şeklinde olurken bazı dönemlerde azalış şeklinde olmaktadır. Bu başlık altında Türkiye’de kurumlar vergisi tahsilat tutarlarının yıllar itibariyle nasıl bir değişim gösterdiği grafik üzerinden incelenecektir.

Grafik 3.3. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahsilat Tutarları

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Türkiye’de kurumlar vergisi tahsilat tutarları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. 2007 yılında kurumlar vergisi tahsilat tutarı 13.750.876.000 olduğu görülmektedir. 2008 yılında kurumlar vergisi tahsilat tutarının % 22,937 oranında artarak 16.905.045.000 olduğu görülmektedir. 2009 yılındaki Türkiye’deki kurumlar vergisi tahsilat tutarı 18.022.830.000 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında tahsilat tutarında meydana gelen artış oranı % 6,612 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında Türkiye’deki kurumlar vergisi tahsilat tutarı 20.924.891.000 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında tahsilat tutarındaki artış % 16,102 olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılındaki kurumlar vergisi tahsilat tutarı

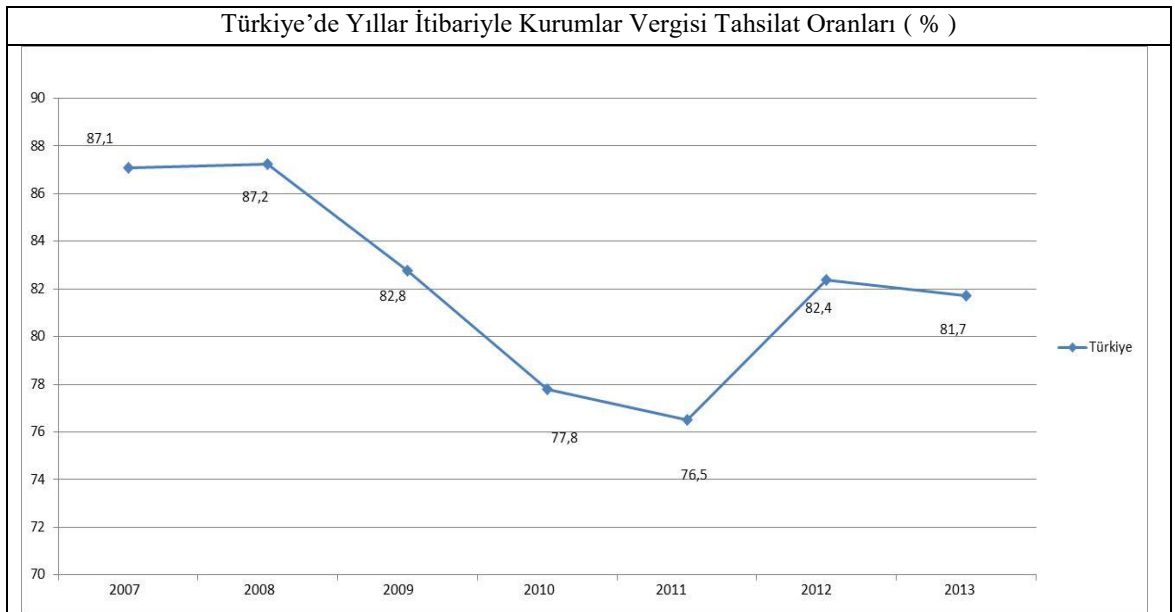
26.992.793.000 olduğu görülmektedir. 2011 yılındaki kurumlar vergisi tahsilat tutarındaki artış oranı yüzde % 29.998 oranında artmış olduğu görülmektedir. 2012 yılındaki kurumlar vergisi tahsilat tutarı 29.017.423.000 olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılındaki artış oranı %7,500 olduğu görülmektedir. 2013 yılındaki Türkiye'deki kurumlar vergisi tahsilat tutarı 28.987.758.000 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında % - 0,102 oranında azaldığı görülmektedir.

Yukarıdaki grafikte 2007 ile 2013 yılları arasında Türkiye'deki kurumlar vergisi tahsilat tutarları dikkat alındığında 2013 yılı hariç tahsilat tutarları sürekli artış göstermiştir. 2007 ile 2013 yılları arasında tahsilat tutarlarındaki artış en fazla 2011 yılında meydana gelmiştir. Vergi tahsilatını arttırmak için devlet, 2008, 2011 yıllarında vergi yapılandırması yapmıştır. Bu vergi yapılandırmaları tahsilat tutarlarının artmasına katkı sağlamıştır.

3.2.4. Türkiye'de Kurumlar Vergisi Tahsilat Oranları

Kurumlar vergisi tahsilat oranları yıllar itibariyle değişmektedir. Bu değişim bazı dönemlerde artış şeklinde olurken bazı dönemlerde azalış şeklinde olmaktadır. Bu başlık altında Türkiye'de yıllar itibariyle tahakkuk eden kurumlar vergisinin yüzde kaçının tahsil edildiği grafik üzerinden incelenecektir.

Grafik 3.4. Türkiye'de Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahsilat Oranları (%)

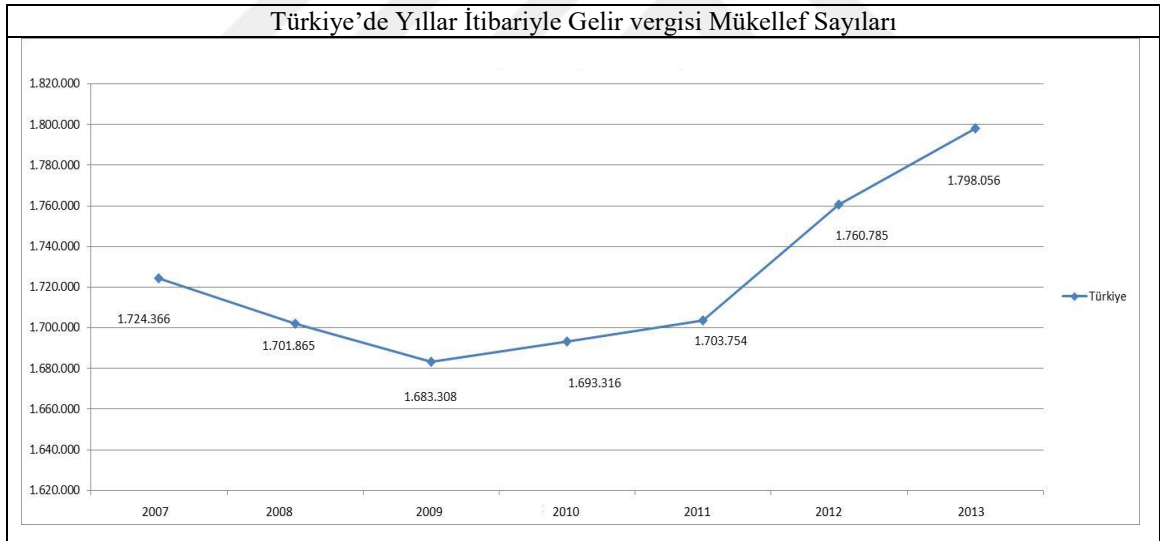
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Türkiye’de tahakkuk eden kurumlar vergisinin yüzde kaçının tahsil edildiği çizelge grafik halinde gösterilmektedir. Tahsilat oranı 2007 ile 2013 yılları arasında bazı yıllarda artmış bazı yıllarda azalmıştır. İncelenmekte olan yıllar içinde en yüksek oran 2008 yılında % 87,2 olarak gerçekleşmiş iken, en düşük tahsilat oranı 2011 yılında %76,5 oranında gerçekleşmiştir.

3.2.5. Türkiye’de Gelir Vergisi Mükellef Sayıları

Gelir vergisi mükellef sayıları yıllar itibariyle değişmektedir. Bu değişim bazı dönemlerde artış şeklinde olurken bazı dönemlerde azalış şeklinde olmaktadır. Bu başlık altında Türkiye’de gelir vergisi mükellef sayılarının yıllar itibariyle nasıl bir değişim gösterdiği grafik üzerinden incelenecektir.

Grafik 3.5. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Gelir vergisi Mükellef Sayıları

Kaynak: Gelirler Dairesi Başkanlığı verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Türkiye’de gelir vergisi mükellef sayıları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. 2007 yılında gelir vergisi mükellef sayısı 1.724.366 olduğu görülmektedir. 2008 yılında gelir vergisi mükellef sayısı % - 1,304 oranında azalarak 1.701.865 mükellef olduğu görülmektedir. 2009 yılındaki Türkiye’deki gelir vergisi mükellef sayısı 1.683.308 olarak

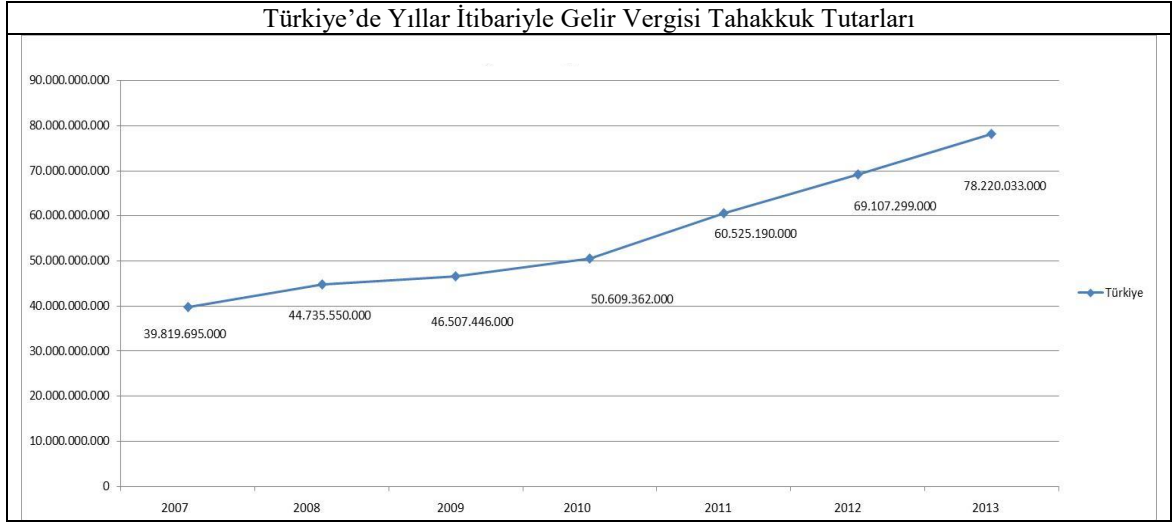
gerçekleşmiştir. 2009 yılında gerçekleşen mükellef azalış oranı % -1.090 olmuştur. 2010 yılında Türkiye deki gelir vergisi mükellef sayısı 1.693.316 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında mükellef sayılarındaki artış % 0,594 olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılındaki gelir vergisi mükellef sayısı 1.703.754 olduğu görülmektedir. 2011 yılındaki gelir vergisi mükellef sayılarındaki artış oranı yüzde % 0,616 oranında artmış olduğu görülmektedir. 2012 yılındaki gelir vergisi mükellef sayısı 1.760.785 olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılındaki % 3,347 oranında mükellef sayılarında artış yaşandığı görülmektedir. 2013 yılındaki Türkiye'deki gelir vergisi mükellef sayıları 1.798.056 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında mükellef sayıları % 2,116 oranında arttığı görülmektedir.

Yukarıdaki grafikte 2007 ile 2013 yılları arasında Türkiye'deki gelir vergisi mükellefleri dikkat alındığında 2008 ve 2009 yıllarında mükellef sayılarında düşüş yaşanmıştır. 2007 ile 2013 yılları arasında mükellef sayılarındaki artış en fazla 2012 yılında meydana gelmiştir. Türkiye gelir vergisi mükellef sayısının 2008 ve 2009 yılında yaşanan düşüşün sebebi o dönemde ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durumdan kaynaklanmaktadır. 2010 yılı ve sonraki dönemlerde gelir vergisi mükellef sayıları sürekli olarak artmıştır. Bu durum devletin yatırımı arttırmak için yapmış olduğu teşviklerin olumlu etkisidir.

3.2.6. Türkiye'de Gelir Vergisi Tahakkuku

Gelir vergisi tahakkuk tutarları yıllar itibariyle değişmektedir. Bu başlık altında Türkiye'de gelir vergisi tahakkuk tutarlarının yıllar itibariyle nasıl bir değişim gösterdiği grafik üzerinden incelenecektir.

Grafik 3.6. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahakkuk Tutarları

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Türkiye’de gelir vergisi tahakkuk tutarları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. 2007 yılında gelir vergisi tahakkuk tutarı 39.819.695.000 olduğu görülmektedir. 2008 yılında gelir vergisi tahakkuk tutarının % 12,345 oranında artarak 44.735.550.000 olduğu görülmektedir. 2009 yılındaki Türkiye’deki gelir vergisi tahakkuk tutarı 46.507.446.000 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında tahakkuk tutarında meydana gelen artış oranı %3,960 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında Türkiye’deki gelir vergisi tahakkuk tutarı 50.609.362.000 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında tahakkuk tutarındaki artış % 8,819 olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılındaki gelir vergisi tahakkuk tutarı 60.525.190.000 olduğu görülmektedir. 2011 yılındaki gelir vergisi tahakkuk tutarındaki artış oranı yüzde % 19,592 oranında artmış olduğu görülmektedir. 2012 yılındaki gelir vergisi tahakkuk tutarı 69.107.299.000 olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılındaki artış oranı % 14,179 olduğu görülmektedir. 2013 yılındaki Türkiye’deki gelir vergisi tahakkuk tutarı 78.220.033.000 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında % 13,186 oranında arttığı görülmektedir.

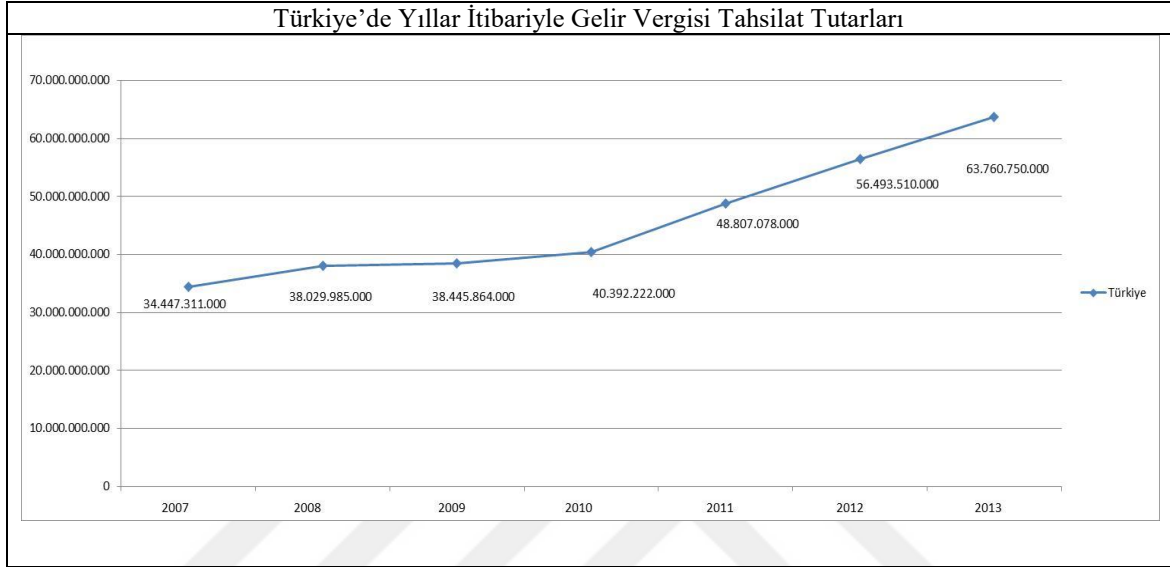
Yukarıdaki grafikte 2007 ile 2013 yılları arasında Türkiye’deki gelir vergisi tahakkuk tutarları dikkat alındığında tahakkuk tutarları sürekli artış göstermiştir. 2007 ile 2013 yılları arasında tahakkuk tutarlarındaki artış en fazla 2011 yılında meydana gelmiştir. Yıllar itibariyle gelir vergisi tahakkuk tutarının sürekli artışının sebebi devletin yapmış olduğu teşviklerdir.

3.2.7. Türkiye’de Gelir Vergisi Tahsilatı

Gelir vergisi tahsilat tutarları yıllar itibariyle değişmektedir. Bu başlık altında Türkiye’de gelir vergisi tahsilat tutarlarının yıllar itibariyle nasıl bir değişim gösterdiği grafik üzerinden incelenecektir.

Grafik 3.7. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahsilat Tutarları

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

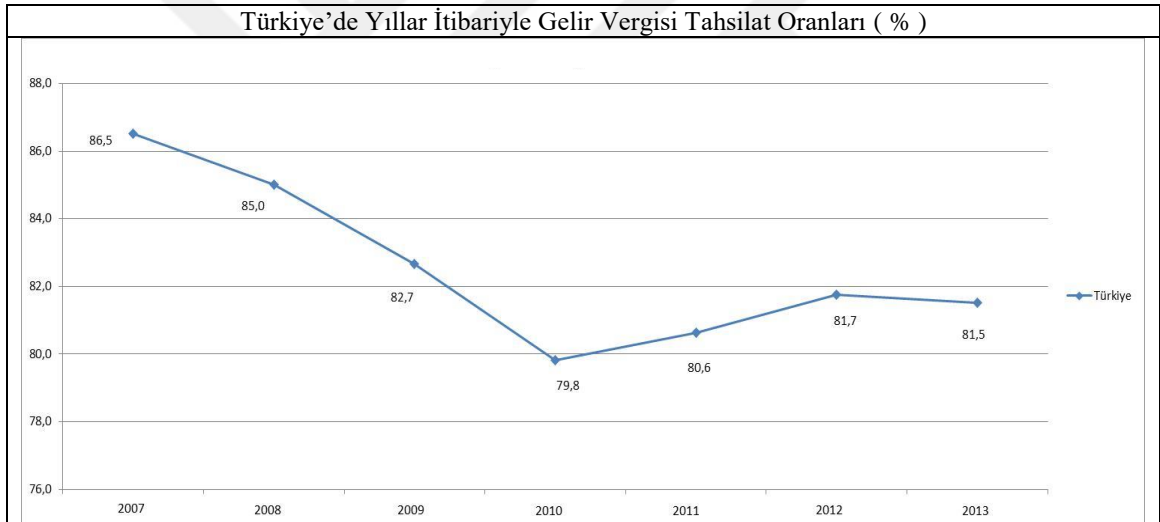
Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Türkiye’de gelir vergisi tahsilat tutarları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. 2007 yılında gelir vergisi tahsilat tutarı 34.447.311.000 olduğu görülmektedir. 2008 yılında gelir vergisi tahsilat tutarının % 10,400 oranında artarak 38.029.985.000 olduğu görülmektedir. 2009 yılındaki Türkiye’deki gelir vergisi tahsilat tutarı 38.445.864.000 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında gelir tutarında meydana gelen artış oranı % 1,093 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında Türkiye’deki gelir vergisi tahsilat tutarı 40.392.222.000 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında tahsilat tutarındaki artış % 5,062 olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılındaki gelir vergisi tahsilat tutarı 48.807.078.000 olduğu görülmektedir. 2011 yılındaki gelir vergisi tahsilat tutarındaki artış oranı yüzde % 20,832 oranında artmış olduğu görülmektedir. 2012 yılındaki gelir vergisi tahsilat tutarı 56.493.510.000 olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılındaki artış oranı %15,748 olduğu görülmektedir. 2013 yılındaki Türkiye’deki gelir vergisi tahsilat tutarı 63.760.750.000 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılındaki artış oranı % 12,863 olduğu görülmektedir.

Yukarıdaki grafikte 2007 ile 2013 yılları arasında Türkiye’deki gelir vergisi tahsilat tutarları dikkat alındığında tahsilat tutarları sürekli olarak artış göstermiştir. 2007 ile 2013 yılları arasında tahsilat tutarlarındaki artış en fazla 2011 yılında meydana gelmiştir. Bu artışların sebebi devletin 2008, 2011 ve 2013 yıllarında yapmış olduğu vergi yapılandırmalarıdır. Bu vergi yapılandırmaları sayesinde hem vergi mükelleflerine ödeme konusunda kolaylık sağlanırken hem de tahsilat tutarlarında artış sağlanmıştır¹⁵².

3.2.8. Türkiye’de Gelir Vergisi Tahsilat Oranları

Gelir vergisi tahsilat oranları yıllar itibariyle değişmektedir. Bu değişim bazı dönemlerde artış şeklinde olurken bazı dönemlerde azalış şeklinde olmaktadır. Bu başlık altında Türkiye’de yıllar itibariyle tahakkuk eden gelir vergisinin yüzde kaçının tahsil edildiği grafik üzerinden incelenecektir.

Grafik 3.8. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahsilat Oranları (%)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Türkiye’de tahakkuk eden gelir vergisinin yüzde kaçının tahsil edildiği çizelge grafik halinde gösterilmektedir. Tahsilat oranı 2007 ile 2013 yılları arasında bazı yıllarda artmış bazı yıllarda azalmıştır. İncelenmekte olan yıllar içinde en yüksek oran 2007 yılında % 86,5 olarak gerçekleşmiş iken, en düşük tahsilat oranı 2010 yılında %79,8 oranında gerçekleşmiştir.

¹⁵² Gelir idaresi Başkanlığı, "Kanunlar", www.mevzuat.gov.tr, 1 Nisan 2017.

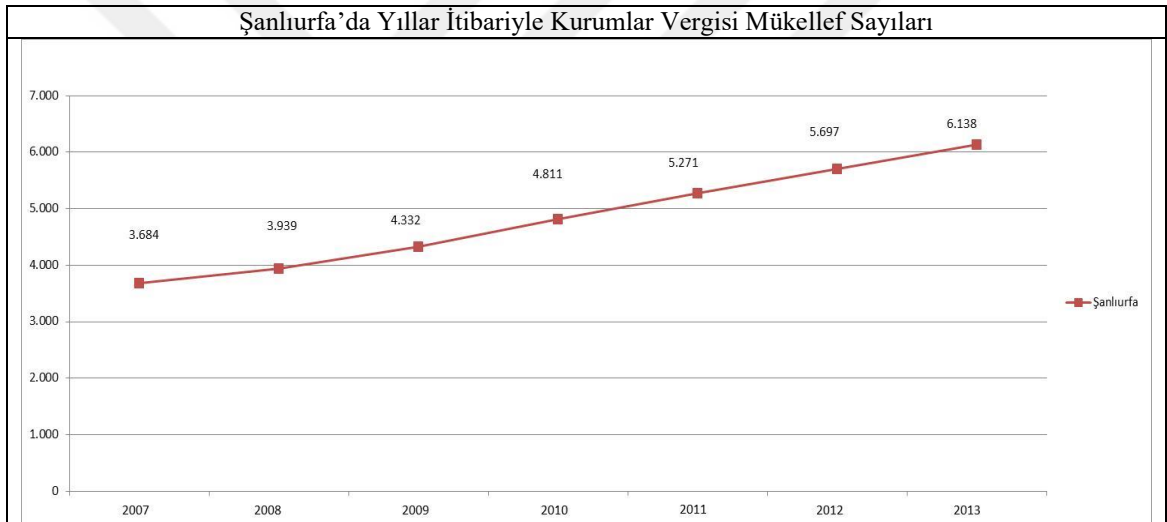
3.3. Şanlıurfa'da Gelir ve Kurumlar Vergisi Yapısı

Şanlıurfa'da toplam vergi gelirlerinin içinde gelir ve kurumlar vergisi önemli bir paya sahiptir. Bu başlık altında Şanlıurfa'da gelir ve kurumlar vergisi mükellef sayıları, gelir ve kurumlar vergisi tahakkuku, gelir ve kurumlar vergisi tahsilatı ve gelir ve kurumlar vergisinin tahakkuk eden tutarın yüzde kaçının tahsil edildiği incelenmiştir.

3.3.1. Şanlıurfa'da Kurumlar Vergisi Mükellef Sayıları

Kurumlar vergisi mükellef sayıları yıllar itibariyle değişmektedir. Bu başlık altında Şanlıurfa'da kurumlar vergisi mükellef sayılarının yıllar itibariyle nasıl bir değişim gösterdiği grafik üzerinden incelenecektir.

Grafik 3.9. Şanlıurfa'da Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Mükellef Sayıları

Kaynak: Gelirler Dairesi Başkanlığı verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Şanlıurfa kurumlar vergisi mükellef sayıları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. 2007 yılında kurumlar vergisi mükellef sayısı 3.684 olduğu görülmektedir. 2008 yılında kurumlar vergisi mükellef sayısı % 6,921 oranında artarak 3.939 mükellef olduğu görülmektedir. 2009 yılındaki Şanlıurfa'daki kurumlar vergisi mükellef sayısı 4.332 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında gerçekleşen mükellef artış oranı %9,977 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında Şanlıurfa'daki kurumlar vergisi mükellef sayısı 4.811 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında mükellef sayılarındaki artış % 11,057 olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılındaki kurumlar vergisi mükellef sayısı 5.271 olduğu görülmektedir. 2011 yılındaki

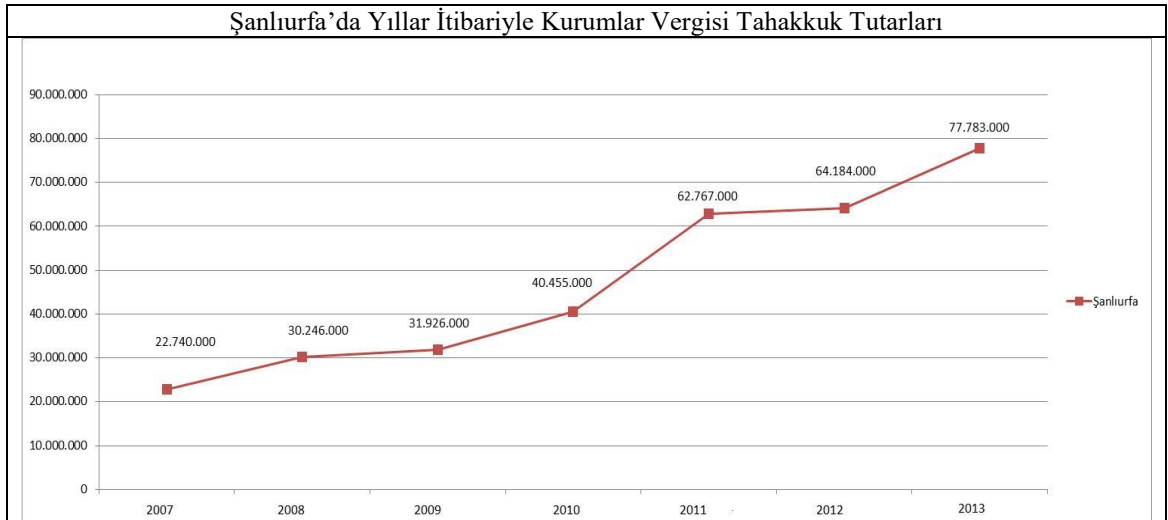
kurumlar vergisi mükellef sayılarındaki artış oranı yüzde % 9,561 oranında artmış olduğu görülmektedir. 2012 yılındaki kurumlar vergisi mükellef sayısı 5.697 olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılındaki artış oranı %8,081 olduğu görülmektedir. 2013 yılındaki Şanlıurfa'daki kurumlar vergisi mükellef sayıları 6.138 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında % 7,740 oranında arttığı görülmektedir.

Yukarıdaki grafikte 2007 ile 2013 yılları arasında Şanlıurfa'daki kurumlar vergisi mükellefleri dikkat alındığında mükellef sayıları sürekli olarak artış göstermiştir. 2007 ile 2013 yılları arasında mükellef sayılarındaki artış en fazla 2010 yılında meydana gelmiştir. Şanlıurfa kurumlar vergisi mükellef sayılarının yıllar itibariyle sürekli artması devletin yapmış olduğu teşviklerin olumlu etkisidir. Şanlıurfa'da 2012 yılında yeni yatırım teşvik sistemi yürürlüğe girmiştir. TRC2 bölgesinde yer alan Şanlıurfa 2009 ile 2012 yılları arasında istihdam önemli ölçüde artmıştır.

3.3.2. Şanlıurfa'da Kurumlar Vergisi Tahakkuku

Kurumlar vergisi tahakkuk tutarları yıllar itibariyle değişmektedir. Bu başlık altında Şanlıurfa'da kurumlar vergisi tahakkuk tutarlarının yıllar itibariyle nasıl bir değişim gösterdiği grafik üzerinden incelenecektir.

Grafik 3.10. Şanlıurfa'da Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahakkuk Tutarları

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Şanlıurfa’da kurumlar vergisi tahakkuk tutarları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. 2007 yılında kurumlar vergisi tahakkuk tutarı 22.740.000 olduğu görülmektedir. 2008 yılında kurumlar vergisi tahakkuk tutarının % 33,007 oranında artarak 30.246.000 olduğu görülmektedir. 2009 yılındaki Şanlıurfa’daki kurumlar vergisi tahakkuk tutarı 31.926.000 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında tahakkuk tutarında meydana gelen artış oranı %5.554 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında Şanlıurfa’daki kurumlar vergisi tahakkuk tutarı 40.455.000 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında tahakkuk tutarındaki artış % 26,714 olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılındaki kurumlar vergisi tahakkuk tutarı 62.767.000 olduğu görülmektedir. 2011 yılındaki kurumlar vergisi tahakkuk tutarındaki artış oranı yüzde % 55,152 oranında artmış olduğu görülmektedir. 2012 yılındaki kurumlar vergisi tahakkuk tutarı 64.184.000 olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılındaki artış oranı %2,257 olduğu görülmektedir. 2013 yılındaki Şanlıurfa’daki kurumlar vergisi tahakkuk tutarı 77.783.000 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında % 21,187 oranında arttığı görülmektedir.

Yukarıdaki grafikte 2007 ile 2013 yılları arasında Şanlıurfa’daki kurumlar vergisi tahakkuk tutarları dikkat alındığında tahakkuk tutarları sürekli artış göstermiştir. 2007 ile 2013 yılları arasında tahakkuk tutarlarındaki artış en fazla 2011 yılında meydana gelmiştir. TRC2 bölgesinde yer alan Şanlıurfa’da 2012 yılında yeni yatırım teşvik sistemi yürürlüğe girmiştir. Şanlıurfa 2009 ile 2012 yılları arasında yatırım önemli ölçüde artmıştır¹⁵³.

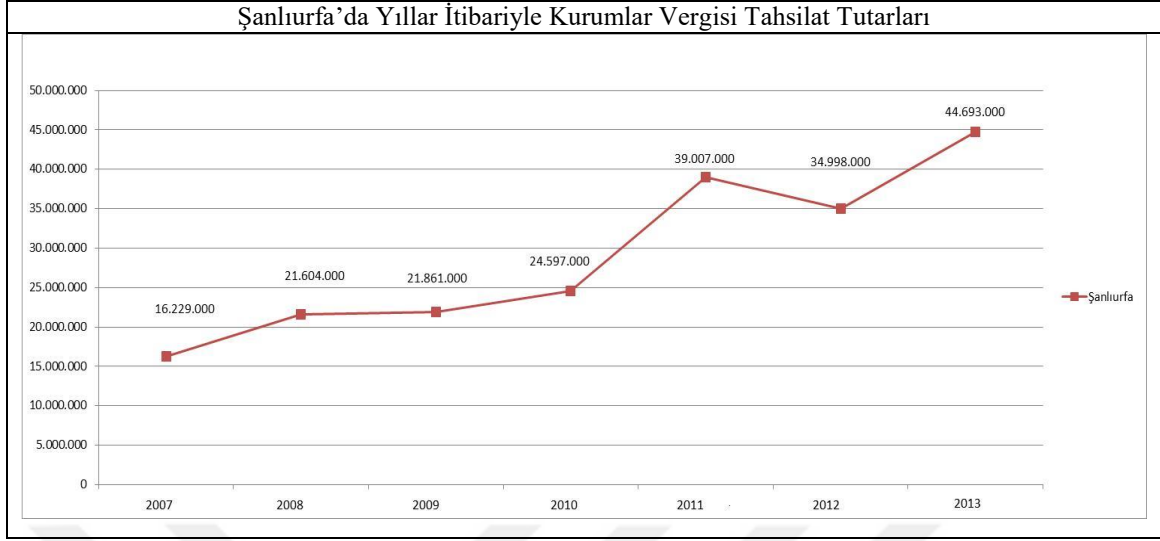
3.3.3. Şanlıurfa’da Kurumlar Vergisi Tahsilatı

Kurumlar vergisi tahsilat tutarları yıllar itibariyle değişmektedir. Bu değişim bazı dönemlerde artış şeklinde olurken bazı dönemlerde azalış şeklinde olmaktadır. Bu başlık altında Şanlıurfa’da kurumlar vergisi tahsilat tutarının yıllar itibariyle nasıl bir değişim gösterdiği grafik üzerinden incelenecektir.

---

¹⁵³ Esra Siverekli, “Trc2 Bölgesi’nin Sosyo-Ekonomik Demografik ve Kurumsal Yapısı ve Teşvik Politikalarının Çerçevesi”, Karacadağ Kalkınma Ajansı, *Şanlıurfa Ankara İlleri Karşılaştırmalı Teşvik politikaları*”, *Dün- Bugün- Yarın Projesi*, s.19.

Grafik 3.11. Şanlıurfa'da Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahsilat Tutarları

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

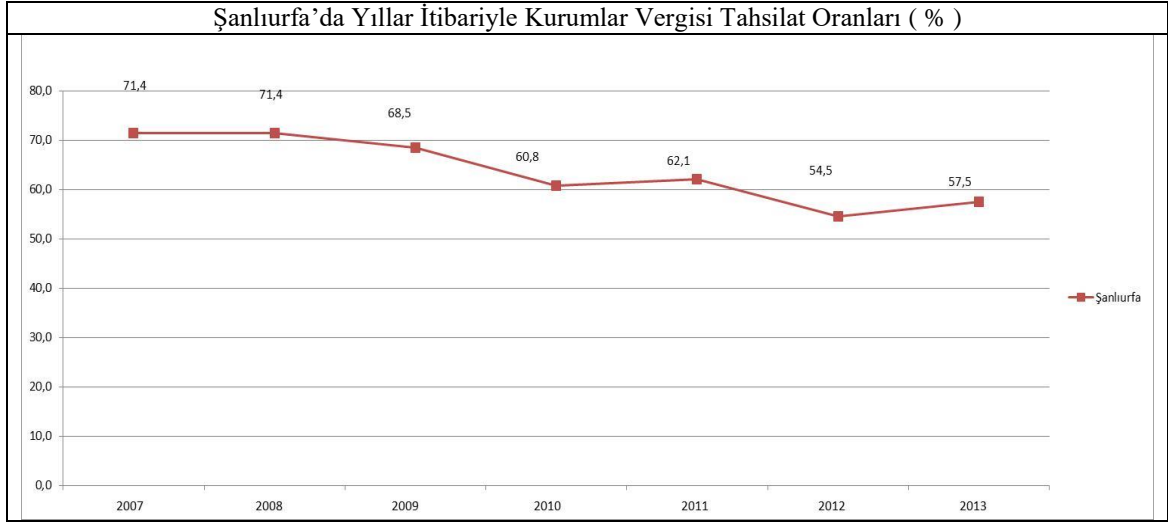
Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Şanlıurfa'da kurumlar vergisi tahsilat tutarları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. 2007 yılında kurumlar vergisi tahsilat tutarı 16.229.000 olduğu görülmektedir. 2008 yılında kurumlar vergisi tahsilat tutarının % 33,119 oranında artarak 21.604.000 olduğu görülmektedir. 2009 yılındaki Şanlıurfa'daki kurumlar vergisi tahsilat tutarı 21.861.000 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında tahsilat tutarında meydana gelen artış oranı % 1,189 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında Şanlıurfa'daki kurumlar vergisi tahsilat tutarı 24.597.000 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında tahsilat tutarındaki artış % 12,515 olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılındaki kurumlar vergisi tahsilat tutarı 39.007.000 olduğu görülmektedir. 2011 yılındaki kurumlar vergisi tahsilat tutarındaki artış oranı yüzde % 58,584 oranında artmış olduğu görülmektedir. 2012 yılındaki kurumlar vergisi tahsilat tutarı 34.998.000 olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılındaki düşüş oranı % - 10,277 olduğu görülmektedir. 2013 yılındaki Şanlıurfa'daki kurumlar vergisi tahsilat tutarı 44.693.000 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında % 27,701 oranında arttığı görülmektedir.

Yukarıdaki grafikte 2007 ile 2013 yılları arasında Şanlıurfa'daki kurumlar vergisi tahsilat tutarları dikkat alındığında 2012 yılı hariç tahsilat tutarları sürekli artış göstermiştir. 2007 ile 2013 yılları arasında tahsilat tutarlarındaki artış en fazla 2011 yılında meydana gelmiştir.

3.3.4. Şanlıurfa'da Kurumlar Vergisi Tahsilat Oranları

Kurumlar vergisi tahsilat oranları yıllar itibariyle değişmektedir. Bu değişim bazı dönemlerde artış şeklinde olurken bazı dönemlerde azalış şeklinde olmaktadır. Bu başlık altında Şanlıurfa'da yıllar itibariyle tahakkuk eden kurumlar vergisinin yüzde kaçının tahsil edildiği grafik üzerinden incelenecektir.

Grafik 3.12. Şanlıurfa'da Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahsilat Oranları (%)

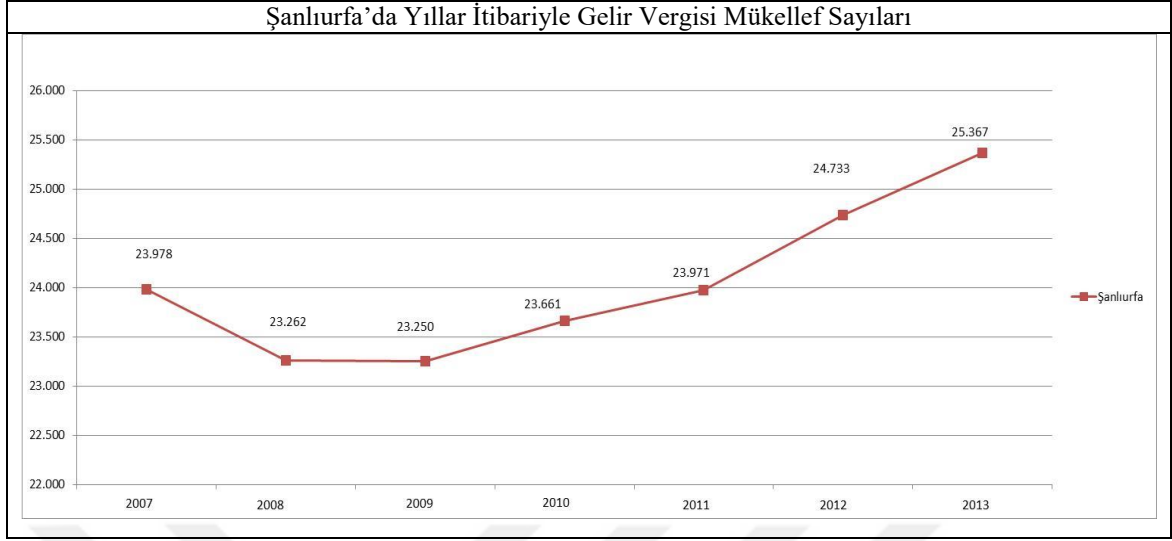
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Şanlıurfa'da tahakkuk eden kurumlar vergisinin yüzde kaçının tahsil edildiği çizelge grafik halinde gösterilmektedir. Tahsilat oranı 2007 ile 2013 yılları arasında 2007 ve 2008 yıllarında aynı kalmış 2013 ve 2011 yılında artmış diğer yıllarda ise azalmıştır. İncelenmekte olan yıllar içinde en yüksek tahsilat oranı 2007 ve 2008 yılında % 71,4 olarak gerçekleşmiş iken, en düşük tahsilat oranı 2012 yılında %54,5 oranında gerçekleşmiştir.

3.3.5. Şanlıurfa'da Gelir Vergisi Mükellef Sayıları

Gelir vergisi mükellef sayıları yıllar itibariyle değişmektedir. Bu değişim bazı dönemlerde artış şeklinde olurken bazı dönemlerde azalış şeklinde olmaktadır. Bu başlık altında Şanlıurfa'da gelir vergisi mükellef sayılarının yıllar itibariyle nasıl bir değişim gösterdiği grafik üzerinden incelenecektir.

Grafik 3.13. Şanlıurfa'da Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Mükellef Sayıları

Kaynak: Gelirler Dairesi Başkanlığı verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Şanlıurfa'da gelir vergisi mükellef sayıları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. 2007 yılında gelir vergisi mükellef sayısı 23.978 olduğu görülmektedir. 2008 yılında gelir vergisi mükellef sayısı % - 2,986 oranında azalarak 23.262 mükellef olduğu görülmektedir. 2009 yılındaki Şanlıurfa'daki gelir vergisi mükellef sayısı 23.250 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında gerçekleşen mükellef azalış oranı % - 0,051 olmuştur. 2010 yılında Şanlıurfa'daki gelir vergisi mükellef sayısı 23.661 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında mükellef sayılarındaki artış % 1,767 olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılındaki gelir vergisi mükellef sayısı 23.971 olduğu görülmektedir. 2011 yılındaki gelir vergisi mükellef sayılarındaki artış oranı yüzde % 1,310 oranında artmış olduğu görülmektedir. 2012 yılındaki gelir vergisi mükellef sayısı 24.733 olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılındaki % 3,178 oranında mükellef sayılarında artış yaşandığı görülmektedir. 2013 yılındaki Şanlıurfa'daki gelir vergisi mükellef sayıları 25.367 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında % 2,563 oranında arttığı görülmektedir.

Yukarıdaki grafikte 2007 ile 2013 yılları arasında Şanlıurfa'daki gelir vergisi mükellefleri dikkat alındığında 2008 ve 2009 yıllarında mükellef sayılarında düşüş yaşanmıştır. 2007 ile 2013 yılları arasında mükellef sayılarındaki artış en fazla 2012 yılında meydana gelmiştir. Şanlıurfa gelir vergisi mükellef sayıları 2009 yılından itibaren sürekli artmıştır. Mükellef sayılarında meydana gelen bu artışın nedeni devletin

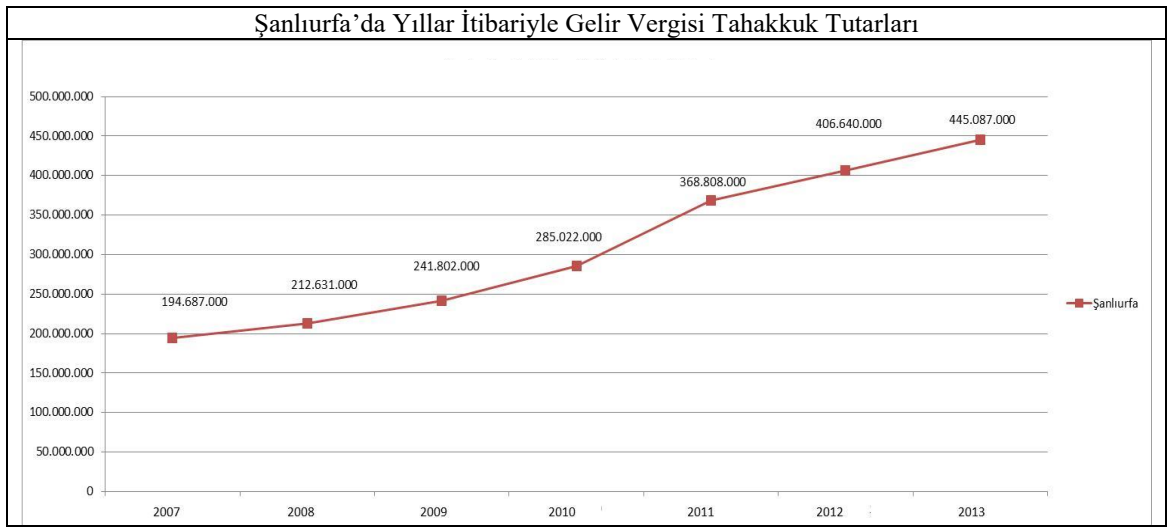

yapmış olduğu teşviklerin olumlu etkisidir. Bu teşvikler mükelleflerin vergiye olan uyumunu olumlu yönde etkilemektedir. Şanlıurfa'da 2012 yılında yeni yatırım teşvik sistemi yürürlüğe girmiştir. TRC2 bölgesinde yer alan Şanlıurfa 2009 ile 2012 yılları arasında istihdam önemli ölçüde artmıştır.

3.3.6. Şanlıurfa'da Gelir Vergisi Tahakkuku

Gelir vergisi tahakkuk tutarları yıllar itibariyle değişmektedir. Bu başlık altında Şanlıurfa'da gelir vergisi tahakkuk tutarının yıllar itibariyle nasıl bir değişim gösterdiği grafik üzerinden incelenecektir.

Grafik 3.14. Şanlıurfa'da Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahakkuk Tutarları

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Şanlıurfa'da gelir vergisi tahakkuk tutarları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. 2007 yılında gelir vergisi tahakkuk tutarı 194.687.000 olduğu görülmektedir. 2008 yılında gelir vergisi tahakkuk tutarının % 9,216 oranında artarak 212.631.000 olduğu görülmektedir. 2009 yılındaki Şanlıurfa'daki gelir vergisi tahakkuk tutarı 241.802.000 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında tahakkuk tutarında meydana gelen artış oranı %13,719 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında Şanlıurfa'daki gelir vergisi tahakkuk tutarı 285.022.000 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında tahakkuk tutarındaki artış % 17,874 olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılındaki gelir vergisi tahakkuk tutarı 368.808.000 olduğu görülmektedir. 2011 yılındaki gelir vergisi tahakkuk tutarındaki artış oranı yüzde % 29,396 oranında artmış olduğu görülmektedir. 2012 yılındaki gelir vergisi tahakkuk

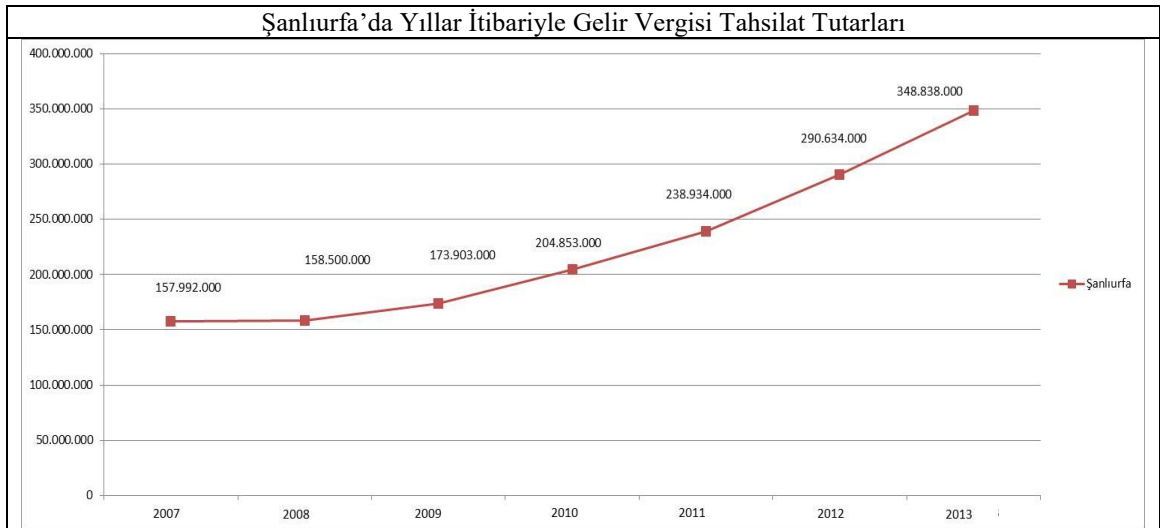
tutarı 406.640.000 olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılındaki artış oranı % 10,257 olduğu görülmektedir. 2013 yılındaki Şanlıurfa'daki gelir vergisi tahakkuk tutarı 445.087.000 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında % 9,454 oranında arttığı görülmektedir.

Yukarıdaki grafikte 2007 ile 2013 yılları arasında Şanlıurfa'daki gelir vergisi tahakkuk tutarları dikkat alındığında tahakkuk tutarları sürekli artış göstermiştir. 2007 ile 2013 yılları arasında tahakkuk tutarlarındaki artış en fazla 2011 yılında meydana gelmiştir. Şanlıurfa gelir vergisi tahakkuk tutarlarının sürekli artması devletin sağlamış olduğu teşviklerdir. TRC2 bölgesinde yer alan Şanlıurfa'da 2012 yılında yeni yatırım teşvik sistemi yürürlüğe girmiştir. Şanlıurfa 2009 ile 2012 yılları arasında yatırım önemli ölçüde artmıştır¹⁵⁴.

3.3.7. Şanlıurfa'da Gelir Vergisi Tahsilatı

Gelir vergisi tahsilat tutarları yıllar itibariyle değişmektedir. Bu başlık altında Şanlıurfa'da gelir vergisi tahsilat tutarının yıllar itibariyle nasıl bir değişim gösterdiği grafik üzerinden incelenecektir.

Grafik 3.15. Şanlıurfa'da Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahsilat Tutarları

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

¹⁵⁴ Sivrekli, a.g.e. , s.22.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Şanlıurfa’da gelir vergisi tahsilat tutarları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. 2007 yılında gelir vergisi tahsilat tutarı 157.992.000 olduğu görülmektedir. 2008 yılında gelir vergisi tahsilat tutarının % 0,321 oranında artarak 158.500.000 olduğu görülmektedir. 2009 yılındaki Şanlıurfa’daki gelir vergisi tahsilat tutarı 173.903.000 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında gelir tutarında meydana gelen artış oranı % 9,717 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında Şanlıurfa’daki gelir vergisi tahsilat tutarı 204.853.000 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında tahsilat tutarındaki artış % 17,797 olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılındaki gelir vergisi tahsilat tutarı 238.934.000 olduğu görülmektedir. 2011 yılındaki gelir vergisi tahsilat tutarındaki artış oranı yüzde % 16,636 oranında artmış olduğu görülmektedir. 2012 yılındaki gelir vergisi tahsilat tutarı 290.634.000 olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılındaki artış oranı %21,637 olduğu görülmektedir. 2013 yılındaki Şanlıurfa’daki gelir vergisi tahsilat tutarı 348.838.000 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılındaki artış oranı % 20,026 olduğu görülmektedir.

Yukarıdaki grafikte 2007 ile 2013 yılları arasında Şanlıurfa’daki gelir vergisi tahsilat tutarları dikkat alındığında tahsilat tutarları sürekli olarak artış göstermiştir. 2007 ile 2013 yılları arasında tahsilat tutarlarındaki artış en fazla 2012 yılında meydana gelmiştir. Şanlıurfa gelir vergisi tahsilat tutarlarının sürekli artması devletin yapmış olduğu vergi yapılandırmasının olumlu etkisidir. TRC2 bölgesinde yer alan Şanlıurfa’da 2012 yılında yeni yatırım teşvik sistemi yürürlüğe girmiştir. Şanlıurfa 2009 ile 2012 yılları arasında yatırım önemli ölçüde artmıştır¹⁵⁵.

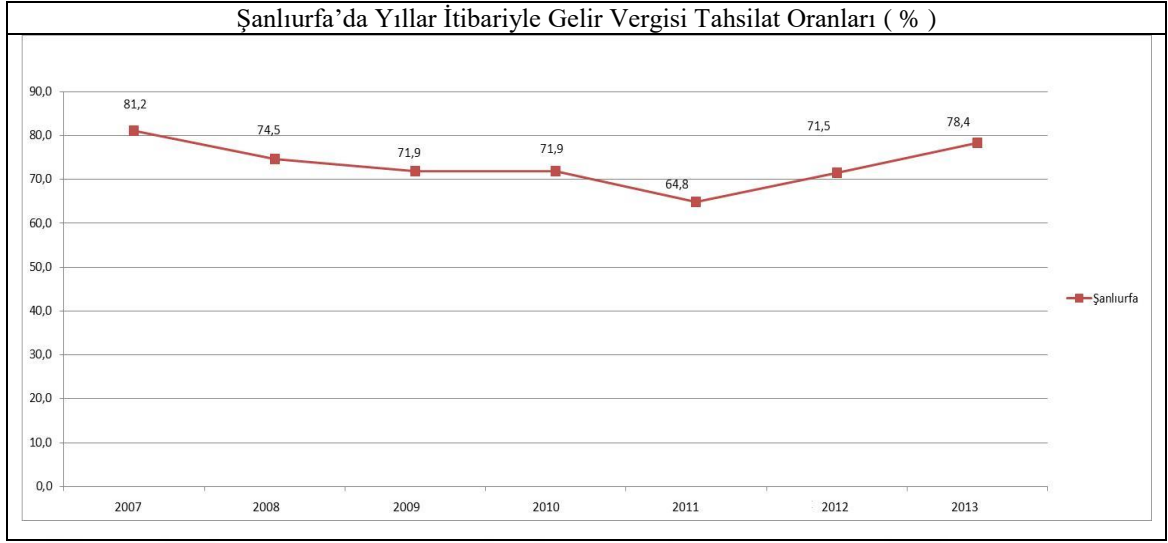
3.3.8. Şanlıurfa’da Gelir Vergisi Tahsilat Oranları

Gelir vergisi tahsilat oranları yıllar itibariyle değişmektedir. Bu değişim bazı dönemlerde artış şeklinde olurken bazı dönemlerde azalış şeklinde olmaktadır. Bu başlık altında Şanlıurfa’da yıllar itibariyle tahakkuk eden gelir vergisinin yüzde kaçının tahsil edildiği grafik üzerinden incelenecektir.

---

¹⁵⁵ Siverekli, a.g.e. , s.22.

Grafik 3.16. Şanlıurfa'da Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahsilat Oranları (%)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Şanlıurfa'da tahakkuk eden gelir vergisinin yüzde kaçının tahsil edildiği çizelge grafik halinde gösterilmektedir. Tahsilat oranı 2007 ile 2013 yılları arasında bazı yıllarda artmış bazı yıllarda azalmıştır. İncelenmekte olan yıllar içinde en yüksek oran 2007 yılında % 81,2 olarak gerçekleşmiş iken, en düşük tahsilat oranı 2011 yılında %64,8 oranında gerçekleşmiştir.

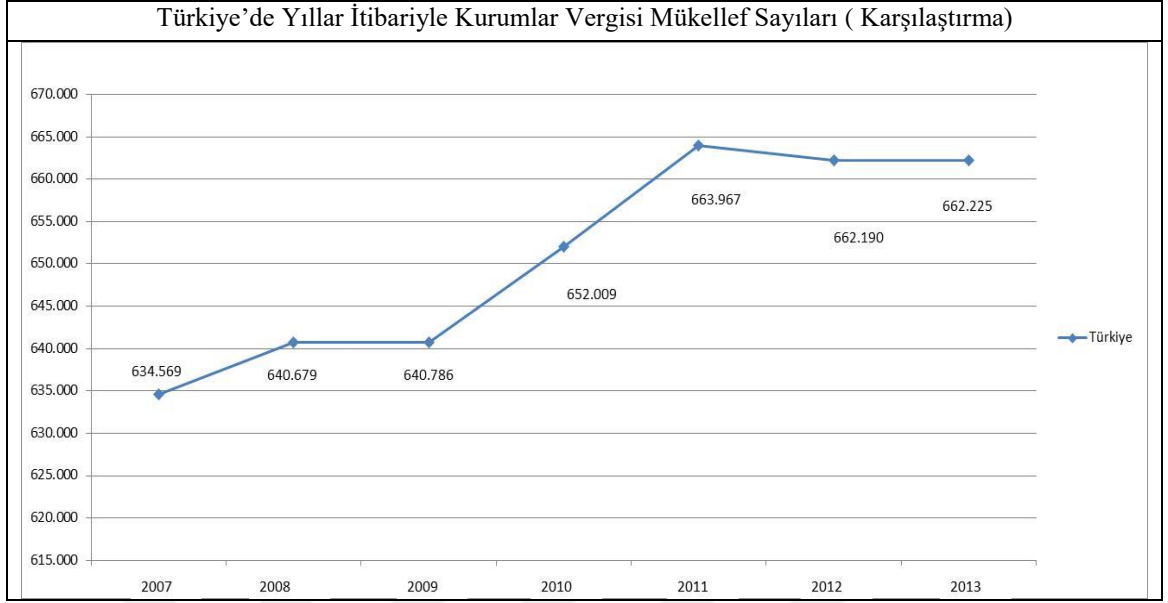
3.4. Türkiye'de ve Şanlıurfa'da Gelir ve Kurumlar Vergisi Yapısı

Kurumlar vergisi ve gelir vergisini incelemiş olduğumuz bu çalışmada Şanlıurfa'daki mükellef sayılarının, tahakkuk ve tahsil edilen vergi tutarlarının Türkiye genelindeki ortalamasının ne kadarını oluşturduğunu görmek açısından önemlidir. Bu başlık altında Türkiye'de ve Şanlıurfa'da gelir ve kurumlar vergisi mükellef sayıları, gelir ve kurumlar vergisi tahakkuku, gelir ve kurumlar vergisi tahsilatı ve gelir ve kurumlar vergisinin tahakkuk eden tutarın yüzde kaçının tahsil edildiği incelenmiştir.

3.4.1. Türkiye'de ve Şanlıurfa'da Kurumlar Vergisi Mükellef Sayıları

Kurumlar vergisi mükellef sayıları yıllar itibariyle değişim göstermektedir. Bu başlık altında Türkiye'de ve Şanlıurfa'da, kurumlar vergisi mükellef sayılarının yıllar itibariyle nasıl bir değişim gösterdiği çizelge grafik üzerinden incelenecektir.

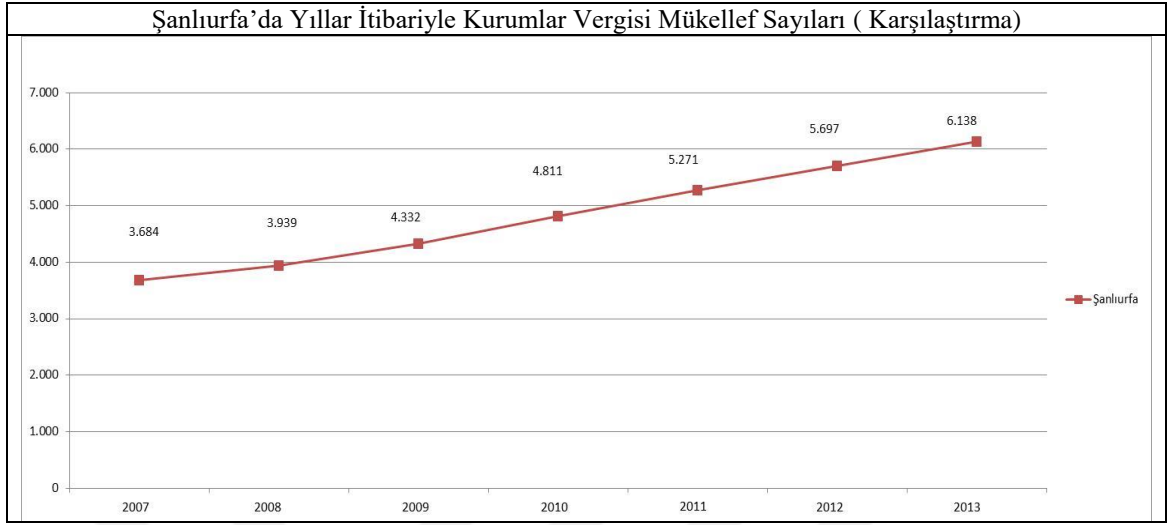
Grafik 3.17. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Mükellef Sayıları (Karşılaştırma)

Kaynak: Gelirler Dairesi Başkanlığı verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Türkiye’de kurumlar vergisi mükellef sayıları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. 2007 ile 2013 yılları arasında Türkiye’deki kurumlar vergisi mükellefleri dikkat alındığında 2012 yılı hariç mükellef sayıları sürekli olarak artış göstermiştir. 2007 ile 2013 yılları arasında mükellef sayısının en fazla olduğu yıl 663.967 mükellef ile 2011 yılı iken en az olduğu yıl 634.569 mükellef ile 2007 yılıdır.

Grafik 3.18. Şanlıurfa'da Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Mükellef Sayıları (Karşılaştırma)

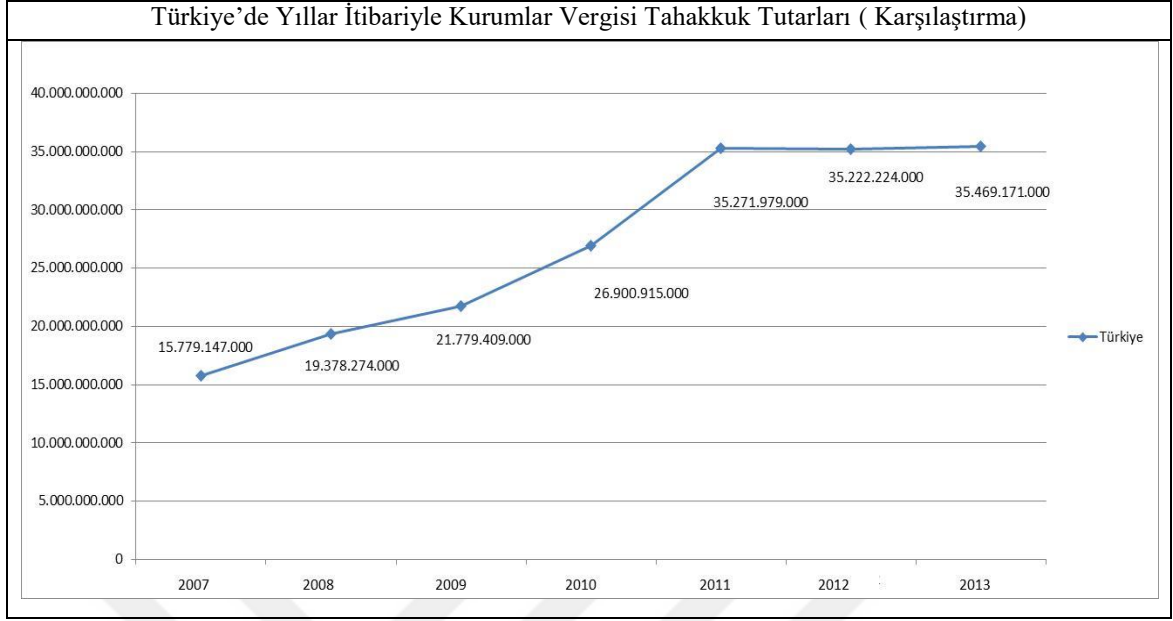
Kaynak: Gelirler Dairesi Başkanlığı verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Şanlıurfa'da kurumlar vergisi mükellef sayıları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. Şanlıurfa ilinde faaliyet gösteren kurumlar vergisi mükellef sayıları 2007 ile 2013 yılları incelendiğinde sürekli artış meydana geldiği tespit edilmiştir. Elde edilen tespitlere göre 2007 ile 2013 yılları arasında Şanlıurfa'daki kurumlar vergisi mükellefleri sayısının en fazla olduğu yıl 6.138 mükellef ile 2013 yılı iken en az olduğu yıl 3.684 mükellef ile 2007 yılıdır.

3.4.2. Türkiye'de ve Şanlıurfa'da Kurumlar Vergisi Tahakkuku

Kurumlar vergisi tahakkuk tutarları yıllar itibariyle değişim göstermektedir. Bu başlık altında Türkiye'de ve Şanlıurfa'da, kurumlar vergisi tahakkuk tutarlarının yıllar itibariyle nasıl bir değişim gösterdiği grafik üzerinden incelenecektir.

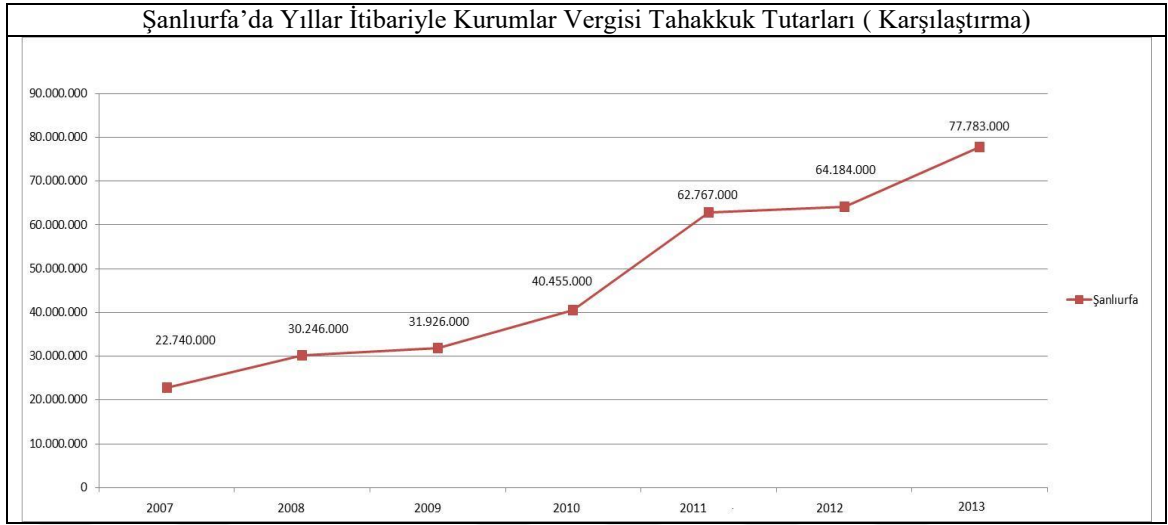
Grafik 3.19 Türkiye’de Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahakkuk Tutarları (Karşılaştırma)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Türkiye’de meydana gelen kurumlar vergisi tahakkuk tutarları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. 2007 ile 2013 yılları arasında Türkiye’deki kurumlar vergisi tahakkuk tutarları dikkate alındığında 2012 yılı hariç tahakkuk tutarları sürekli olarak artış göstermiştir. 2007 ile 2013 yılları arasında tahakkuk tutarının en fazla olduğu yıl 35.469.171.000 tahakkuk tutarı ile 2013 yılı iken en az olduğu yıl 15.779.147.000 tahakkuk tutarı ile 2007 yılıdır.

Grafik 3.20. Şanlıurfa’da Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahakkuk Tutarları (Karşılaştırma)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

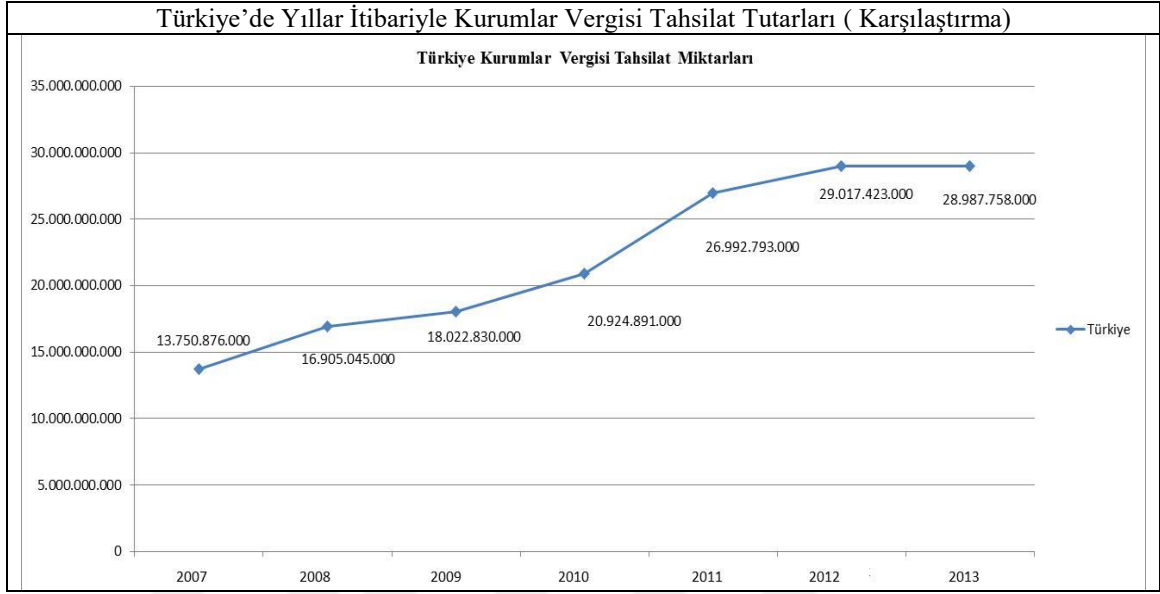
Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Şanlıurfa’da meydana gelen kurumlar vergisi tahakkuk tutarları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. Şanlıurfa ilinde kurumlar vergisi tahakkuk tutarları 2007 ile 2013 yılları incelendiğinde sürekli artış meydana geldiği tespit edilmiştir. Elde edilen tespitlere göre 2007 ile 2013 yılları arasında Şanlıurfa’daki kurumlar vergisi tahakkuk tutarının en fazla olduğu yıl 77.783.000 tahakkuk tutarı ile 2013 yılı iken en az olduğu yıl 22.740.000 tahakkuk tutarı ile 2007 yılıdır. Yıllar itibariyle tahakkuk tutarları incelendiğinde genel olarak meydana gelen artışlar mükellefin vergi ile uyumunun yansısı devletin yapmış olduğu teşviklerinin olumlu etkisidir.

3.4.3. Türkiye’de ve Şanlıurfa’da Kurumlar Vergisi Tahsilatı

Kurumlar vergisi tahsilat tutarları yıllar itibariyle değişim göstermektedir. Bu başlık altında Türkiye’de ve Şanlıurfa’da, kurumlar vergisi tahsilat tutarlarının yıllar itibariyle nasıl bir değişim gösterdiği grafik üzerinden incelenecektir.

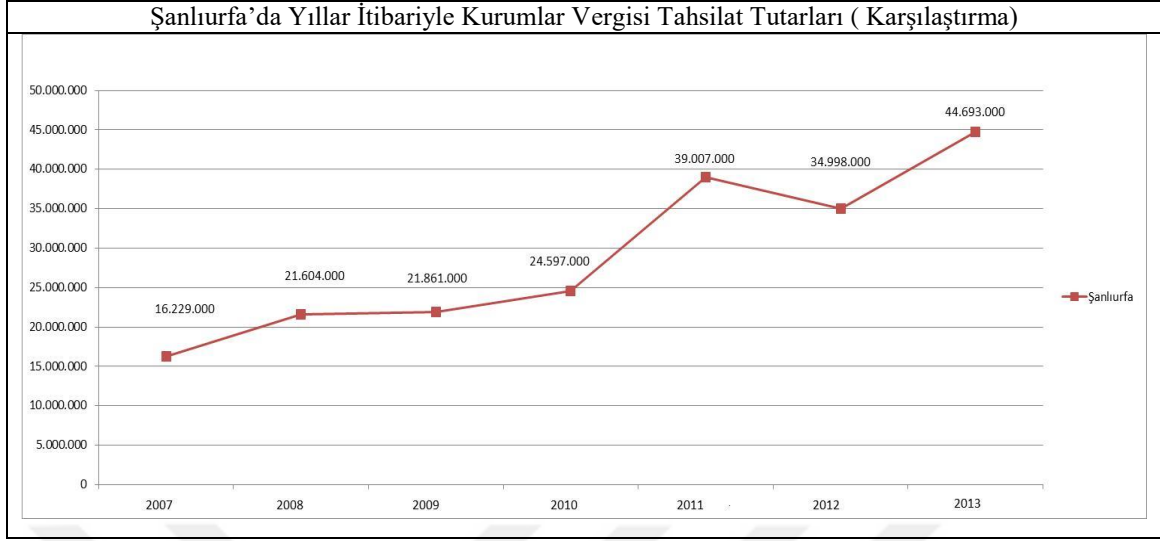
Grafik 3.21. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahsilat Tutarları (Karşılaştırma)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Türkiye’de kurumlar vergisi tahsilat tutarları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. 2007 ile 2013 yılları arasında Türkiye’deki kurumlar vergisi tahsilat tutarları dikkat alındığında 2013 yılı hariç tahsilat tutarları sürekli olarak artış göstermiştir. 2007 ile 2013 yılları arasında tahsilat tutarının en fazla olduğu yıl 29.017.423.000 tahsilat tutarı ile 2012 yılı iken en az olduğu yıl 13.750.876.000 tahsilat tutarı ile 2007 yılıdır.

Grafik 3.22. Şanlıurfa'da Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahsilat Tutarları (Karşılaştırma)

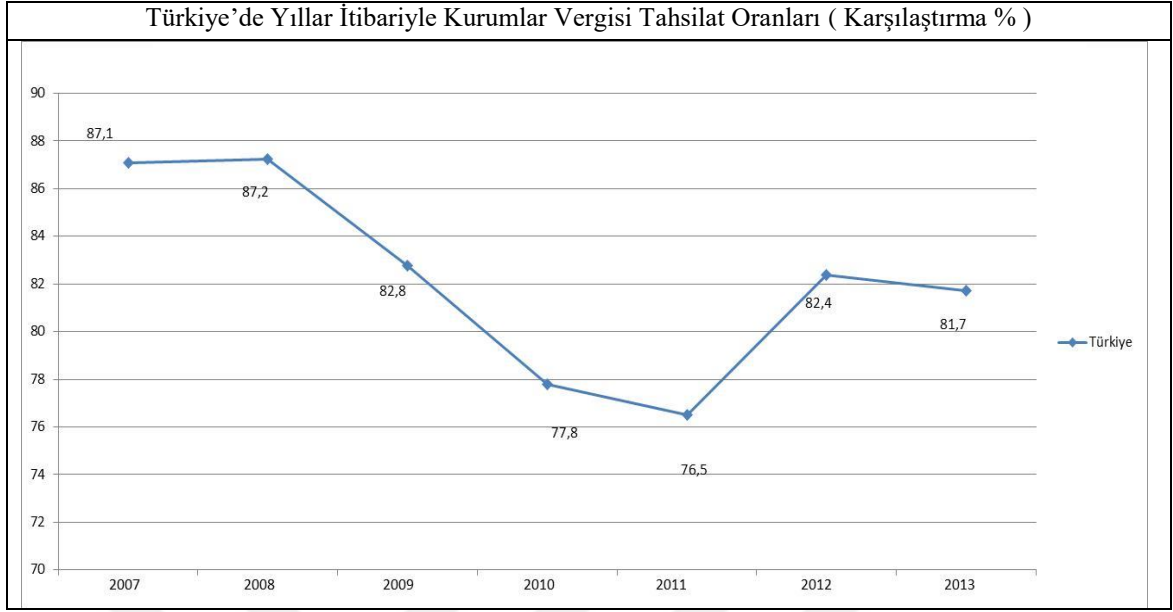
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Şanlıurfa'da kurumlar vergisi tahsilat tutarları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. Şanlıurfa ilinde kurumlar vergisi tahsilat tutarları 2007 ile 2013 yılları incelendiğinde 2012 yılı hariç sürekli olarak artış meydana geldiği tespit edilmiştir. Elde edilen tespitlere göre 2007 ile 2013 yılları arasında Şanlıurfa'daki kurumlar vergisi tahsilat tutarının en fazla olduğu yıl 44.693.000 tahsilat tutarı ile 2013 yılı iken en az olduğu yıl 16.229.000 tahsilat tutarı ile 2007 yılıdır. Yıllar itibariyle tahsilat tutarları incelendiğinde genel olarak meydana gelen artışlar devletin tahsilatı arttırmak için yapmış olduğu vergi yapılandırmasının olumlu etkisidir.

3.4.4. Türkiye'de ve Şanlıurfa'da Kurumlar Vergisi Tahsilat Oranları

Kurumlar vergisi tahsilat oranları yıllar itibariyle değişim göstermektedir. Bu başlık altında Türkiye'de ve Şanlıurfa'da yıllar itibariyle tahakkuk eden kurumlar vergisinin yüzde kaçının tahsil edildiği grafik üzerinden incelenecektir.

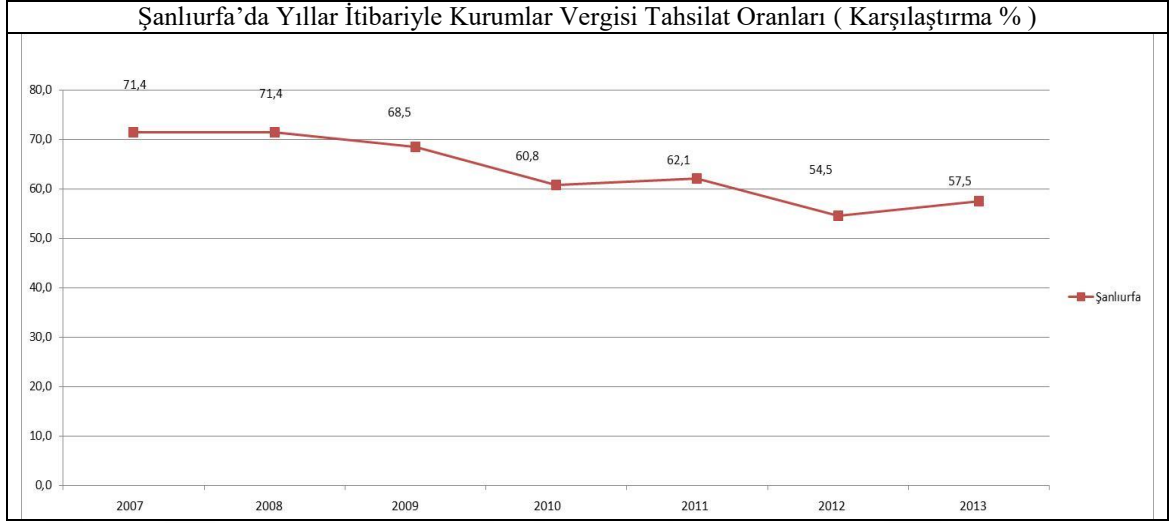
Grafik 3.23. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahsilat Oranları (Karşılaştırma %)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Türkiye’de tahakkuk eden kurumlar vergisinin yüzde kaçının tahsil edildiği çizelge grafik halinde gösterilmektedir. 2007 ile 2013 yılları arasında Türkiye’deki kurumlar vergisi tahsilat oranı 2007 ile 2013 yılları arasında bazı yıllarda artmış bazı yıllarda azalmıştır. İncelenmekte olan yıllar içinde en yüksek oran 2008 yılında % 87,2 olarak gerçekleşmiş iken, en düşük tahsilat oranı 2011 yılında %76,5 oranında gerçekleşmiştir.

Grafik 3.24. Şanlıurfa’da Yıllar İtibariyle Kurumlar Vergisi Tahsilat Oranları (Karşılaştırma %)

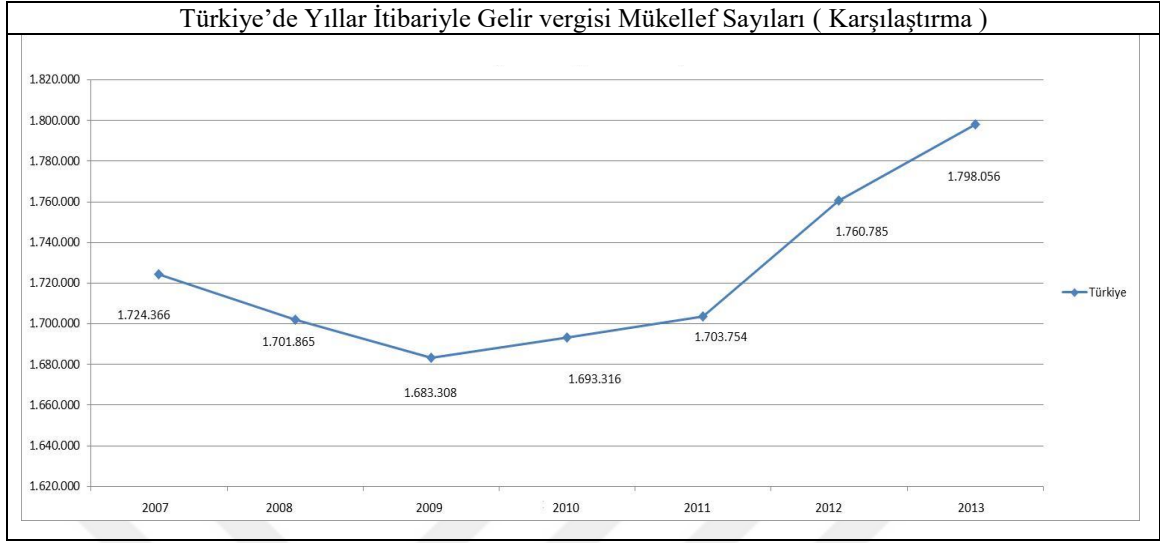
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Şanlıurfa’da tahakkuk eden kurumlar vergisinin yüzde kaçının tahsil edildiği çizelge grafik halinde gösterilmektedir. Şanlıurfa ilinde kurumlar vergisi tahsilat oranı 2007 ile 2013 yılları incelendiğinde, tahsilat oranı 2007 ile 2013 yılları arasında, 2007 ve 2008 yıllarında aynı kalmış, 2013 ve 2011 yılında artmış diğer yıllarda ise azalmıştır. İncelenmekte olan yıllar içinde en yüksek tahsilat oranı 2007 ve 2008 yılında % 71,4 olarak gerçekleşmiş iken, en düşük tahsilat oranı 2012 yılında %54,5 oranında gerçekleşmiştir.

3.4.5. Türkiye’de ve Şanlıurfa’da Gelir Vergisi Mükellef Sayıları

Gelir vergisi mükellef sayıları yıllar itibariyle değişim göstermektedir. Bu başlık altında Türkiye’de ve Şanlıurfa’da, gelir vergisi mükellef sayılarının yıllar itibariyle nasıl bir değişim gösterdiği grafik üzerinden incelenecektir.

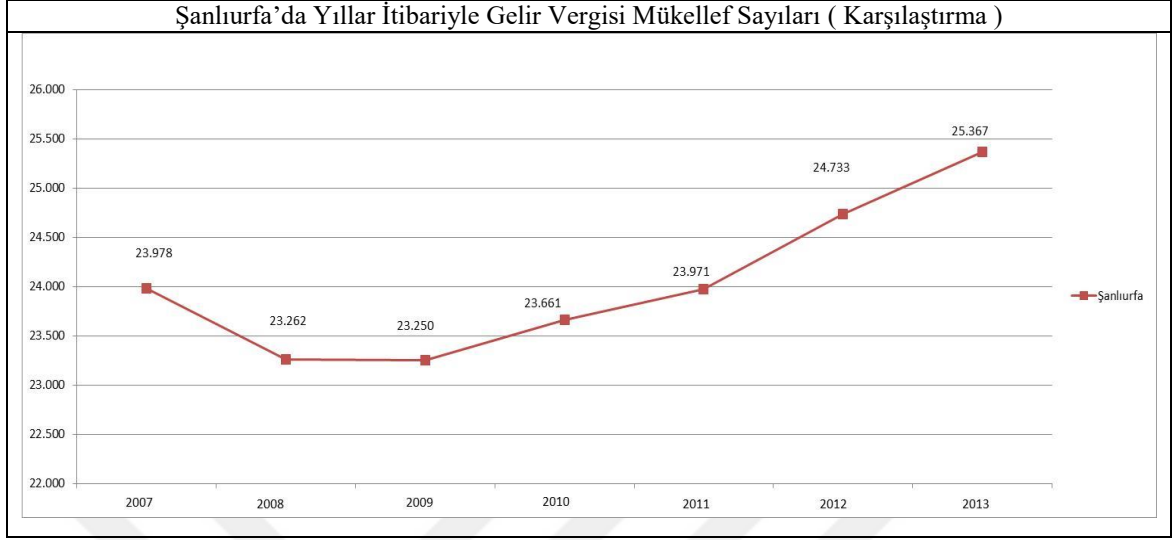
Grafik 3.25. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Mükellef Sayıları (Karşılaştırma)

Kaynak: Gelirler Dairesi Başkanlığı verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Türkiye’de gelir vergisi mükellef sayıları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. 2007 ile 2013 yılları arasında Türkiye’deki gelir vergisi mükellef sayıları dikkat alındığında mükellef sayılarının bazı yıllarda artış gösterirken bazı yıllarda azalış gösterdiği tespit edilmiştir. 2007 ile 2013 yılları arasında mükellef sayısının en fazla olduğu yıl 1.798.056 mükellef ile 2013 yılı iken en az olduğu yıl 1.683.308 mükellef ile 2009 yılıdır.

Grafik 3.26. Şanlıurfa'da Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Mükellef Sayıları (Karşılaştırma)

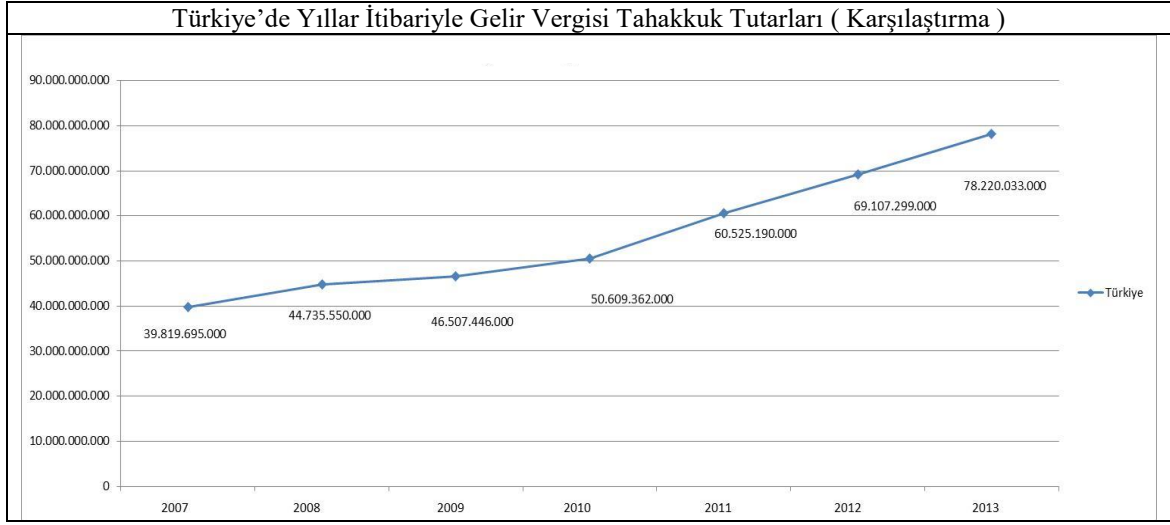
Kaynak: Gelirler Dairesi Başkanlığı verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Şanlıurfa'da gelir vergisi mükellef sayıları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. Şanlıurfa ilinde faaliyet gösteren gelir vergisi mükellef sayıları 2007 ile 2013 yılları incelendiğinde mükellef sayılarının bazı yıllarda artış gösterirken bazı yıllarda azalış gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen tespitlere göre 2007 ile 2013 yılları arasında Şanlıurfa'daki gelir vergisi mükellef sayısının en fazla olduğu yıl 25.367 mükellef ile 2013 yılı iken en az olduğu yıl 23.250 mükellef ile 2009 yılıdır. Mükellef sayılarında meydana gelen değişimler o dönemde ülkenin içinde bulunduğu durumla bağlantılıdır.

3.4.6. Türkiye'de ve Şanlıurfa'da Gelir Vergisi Tahakkuku

Gelir vergisi tahakkuk tutarları yıllar itibariyle değişim göstermektedir. Bu başlık altında Türkiye'de ve Şanlıurfa'da, gelir vergisi tahakkuk tutarlarının yıllar itibariyle nasıl bir değişim gösterdiği grafik üzerinden incelenecektir.

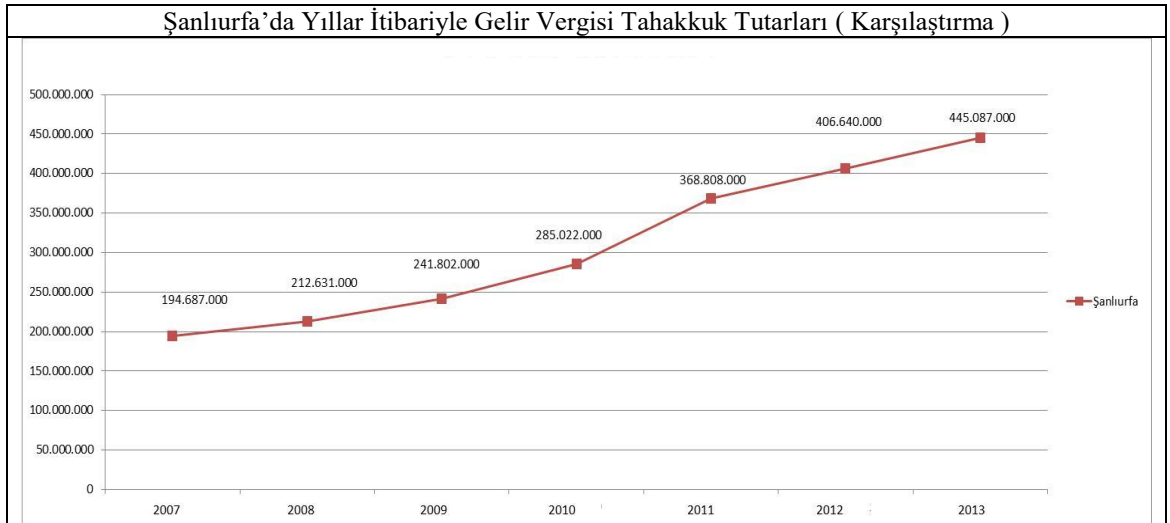
Grafik 3.27. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahakkuk Tutarları (Karşılaştırma)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Türkiye’de gelir vergisi tahakkuk tutarları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. Yukarıdaki grafikte 2007 ile 2013 yılları arasında Türkiye’deki gelir vergisi tahakkuk tutarları dikkat alındığında tahakkuk tutarları sürekli olarak artış göstermiştir. 2007 ile 2013 yılları arasında tahakkuk tutarının en fazla olduğu yıl 78.220.033.000 tahakkuk tutarı ile 2013 yılı iken en az olduğu yıl 39.819.695.000 tahakkuk tutarı ile 2007 yılıdır.

Grafik 3.28. Şanlıurfa’da Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahakkuk Tutarları (Karşılaştırma)

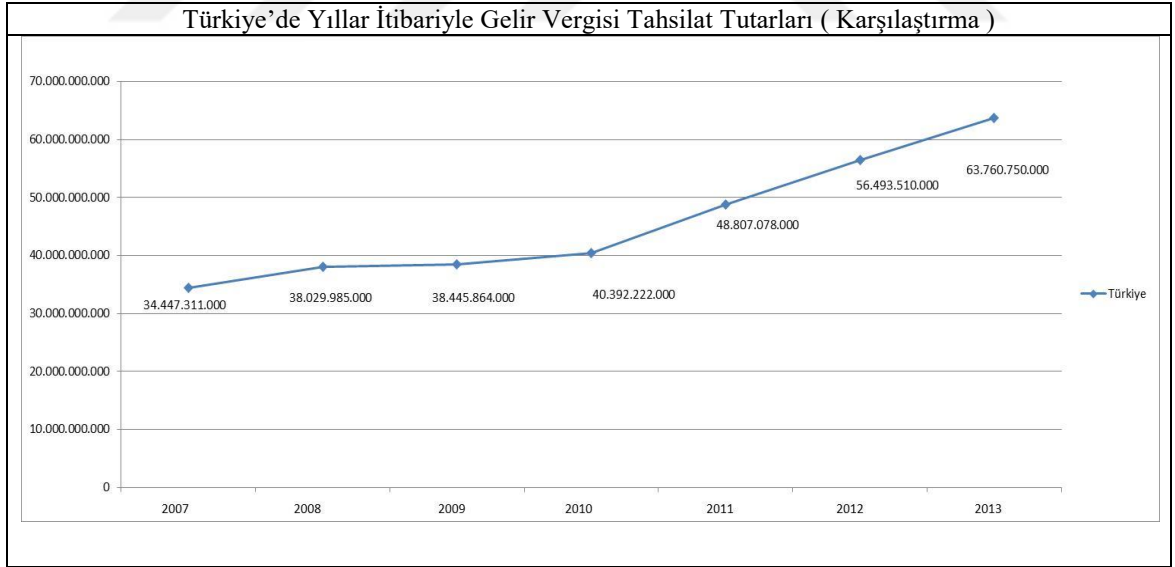
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Şanlıurfa’da gelir vergisi tahakkuk tutarları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. Şanlıurfa ilinde gelir vergisi tahakkuk tutarları 2007 ile 2013 yılları incelendiğinde sürekli artış meydana geldiği tespit edilmiştir. Elde edilen tespitlere göre 2007 ile 2013 yılları arasında Şanlıurfa’daki gelir vergisi tahakkuk tutarının en fazla olduğu yıl 445.087.000 tahakkuk tutarı ile 2013 yılı iken en az olduğu yıl 194.687.000 tahakkuk tutarı ile 2007 yılıdır. Tahakkuk tutarlarında meydana gelen artışların sebebi, devletin mükellefleri özendirip yatırıma yönlendirmek için yapmış olduğu uygulamalardır.

3.4.7. Türkiye’de ve Şanlıurfa’da Gelir Vergisi Tahsilatı

Gelir vergisi tahsilat tutarları yıllar itibariyle değişim göstermektedir. Bu başlık altında Türkiye’de ve Şanlıurfa’da, gelir vergisi tahsilat tutarlarının yıllar itibariyle nasıl bir değişim gösterdiği grafik üzerinden incelenecektir.

Grafik 3.29. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahsilat Tutarları (Karşılaştırma)

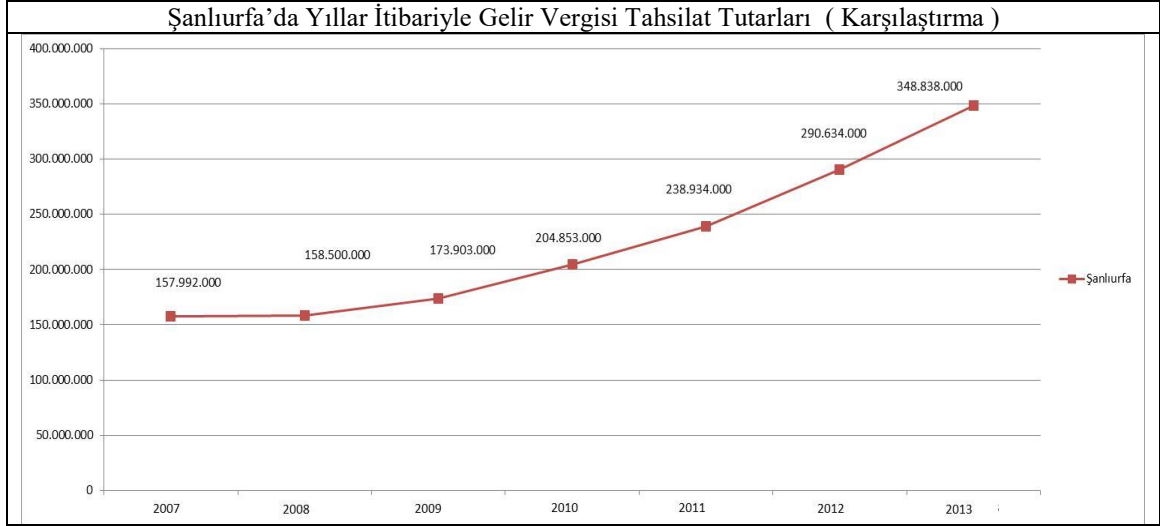
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Türkiye’de gelir vergisi tahsilat tutarları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. 2007 ile 2013 yılları arasında Türkiye’deki gelir vergisi tahsilat tutarları dikkat alındığında tahsilat tutarları

sürekli olarak artış göstermiştir. 2007 ile 2013 yılları arasında tahsilat tutarının en fazla olduğu yıl 63.760.750.000 tahsilat tutarı ile 2013 yılı iken en az olduğu yıl 34.447.311.000 tahsilat tutarı ile 2007 yılıdır.

Grafik 3.30. Şanlıurfa'da Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahsilat Tutarları (Karşılaştırma)

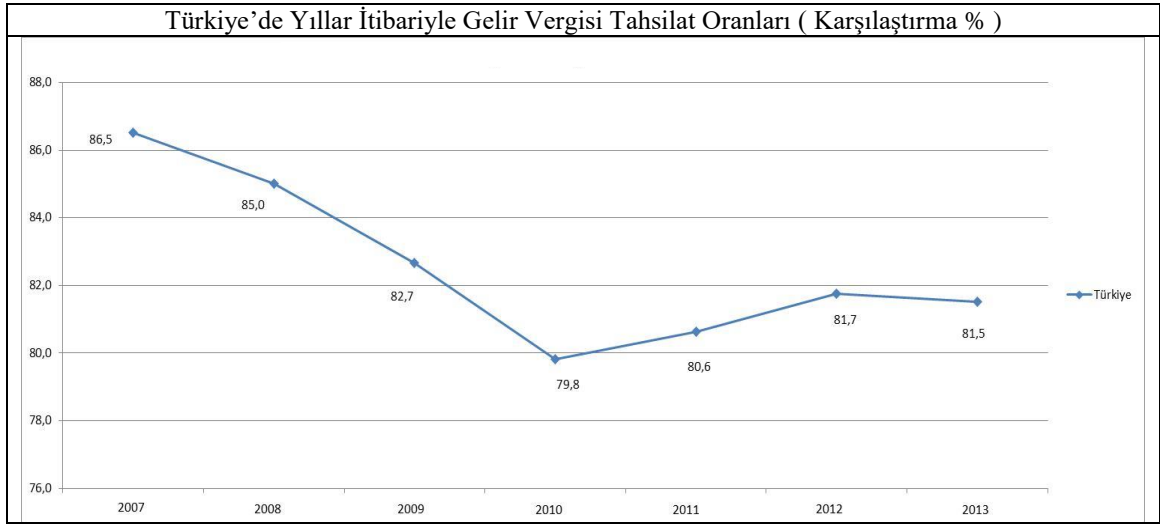

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Şanlıurfa'da gelir vergisi tahsilat tutarları çizelge grafik halinde gösterilmektedir. Şanlıurfa ilinde gelir vergisi tahsilat tutarları 2007 ile 2013 yılları incelendiğinde sürekli olarak artış meydana geldiği tespit edilmiştir. Elde edilen tespitlere göre 2007 ile 2013 yılları arasında Şanlıurfa'daki gelir vergisi tahsilat tutarının en fazla olduğu yıl 348.838.000 tahsilat tutarı ile 2013 yılı iken en az olduğu yıl 157.992.000 tahsilat tutarı ile 2007 yılıdır. Tahsilat tutarlarında meydana gelen artışların sebebi, devletin tahsilat tutarlarını arttırmak için yapmış olduğu uygulamaların olumlu etkisidir.

3.4.8. Türkiye 'de ve Şanlıurfa'da Gelir Vergisi Tahsilat Oranları

Gelir vergisi tahsilat oranları yıllar itibariyle değişim göstermektedir. Bu başlık altında Türkiye'de ve Şanlıurfa'da yıllar itibariyle tahakkuk eden gelir vergisinin yüzde kaçının tahsil edildiği grafik üzerinden incelenecektir.

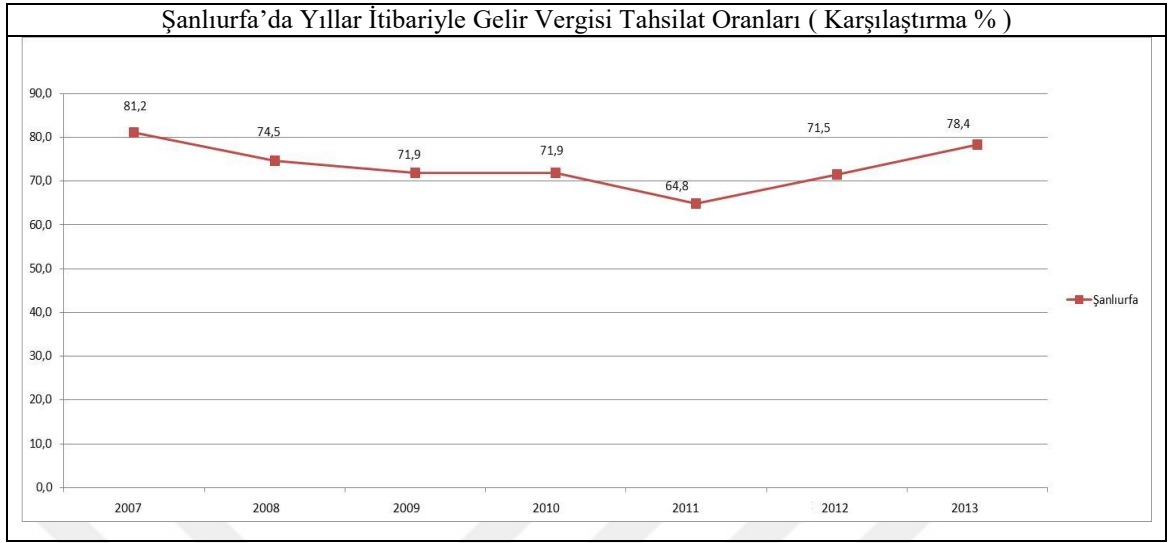
Grafik 3.31. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahsilat Oranları (Karşılaştırma %)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Türkiye’de tahakkuk eden gelir vergisinin yüzde kaçının tahsil edildiği çizelge grafik halinde gösterilmektedir. Yukarıdaki grafikte 2007 ile 2013 yılları arasında Türkiye’deki gelir vergisi tahsilat oranı 2007 ile 2013 yılları arasında bazı yıllarda artmış bazı yıllarda azalmıştır. İncelenmekte olan yıllar içinde en yüksek oran 2007 yılında % 86,5 olarak gerçekleşmiş iken, en düşük tahsilat oranı 2010 yılında % 79,8 oranında gerçekleşmiştir.

Grafik 3.32. Şanlıurfa’da Yıllar İtibariyle Gelir Vergisi Tahsilat Oranları (Karşılaştırma %)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 2007 yılları ile 2013 yılları arasındaki Şanlıurfa’da tahakkuk eden gelir vergisinin yüzde kaçının tahsil edildiği çizelge grafik halinde gösterilmektedir. Şanlıurfa İlinde gelir vergisi tahsilat oranı 2007 ile 2013 yılları incelendiğinde, tahsilat oranı 2007 ile 2013 yılları arasında, bazı yıllarında aynı kalmış bazı yıllarda artmış bazı yıllarda ise azalmıştır. İncelenmekte olan yıllar içinde en yüksek tahsilat oranı 2007 yılında % 81,2 olarak gerçekleşmiş iken, en düşük tahsilat oranı 2011 yılında %64,8 oranında gerçekleşmiştir.

SONUÇ

Vergi konusunu incelemiş olduğumuz bu çalışmamızda, öncelikli olarak gelir vergisi ve kurumlar vergisi üzerinde durulmuştur. Birinci bölümde verginin tanımı, konusu, ilkeleri, fonksiyonları incelenmiştir. Bunun yanında Dünya ve Türkiye'deki vergi sistemlerine genel bir şekilde bakılmıştır. İkinci bölümde gelir ve kurumlar vergisi detaylı bir biçimde incelenmiştir. Üçüncü ve son bölümümüzde gelir ve kurumlar vergisinin mükellef sayıları, tahakkuk, tahsilat tutarları ve tahakkuk eden verginin yüzde kaçının tahsil edildiği grafikler üzerinden gösterilmiştir. Daha sonra Türkiye ve Şanlıurfa verileri aynı grafik üzerinde gösterilerek karşılaştırılmıştır. Bu grafikler hazırlanırken Gelir idaresi Başkanlığı İstatistik verilerinden ve Muhasebat genel müdürlüğü istatistik verilerden faydalanarak hazırlanmıştır.

2007 ile 2013 yılları arasında Türkiye ve Şanlıurfa kurumlar vergisi mükellef sayıları incelendiğinde, Türkiye'de mükellef sayıları 2012 yılı hariç sürekli olarak artmıştır. Şanlıurfa'da ise mükellef sayısı sürekli olarak artmıştır. Türkiye'de Mükellef sayısının en fazla olduğu yıl 2011 yılı iken, en az olduğu yıl 2007 yılı olduğu tespit edilmiştir. Şanlıurfa'da ise mükellef sayısının en fazla olduğu yıl 2013 yılı iken, en az olduğu yıl 2007 yılı olduğu tespit edilmiştir. Türkiye ve Şanlıurfa kurumlar vergisi tahakkuk ve tahsilat tutarları incelendiğinde, Türkiye'de ve Şanlıurfa'da 2007 ile 2013 yılları arasında tahakkuk ve tahsilat tutarları bu dönemler arasında değişim göstermiştir. Türkiye'de tahakkuk eden verginin yıllar itibariyle ne kadarının tahsil edildiğine bakıldığı zaman tahsil oranının en fazla olduğu yıl 2008 iken, bu oranın en düşük olduğu yıl 2011 yılı olduğu tespit edilmiştir. Şanlıurfa'da tahakkuk eden verginin yıllar itibariyle ne kadarının tahsil edildiğine bakıldığı zaman tahsil oranının en fazla olduğu yıllar 2007 ve 2008 iken, bu oranın en düşük olduğu yıl 2012 yılı olduğu tespit edilmiştir.

2007 ile 2013 yılları arasında Türkiye ve Şanlıurfa gelir vergisi mükellef sayıları incelendiğinde, Türkiye'de ve Şanlıurfa'da mükellef sayılarının bazı yıllarda artış gösterirken bazı yıllarda azalış gösterdiği tespit edilmiştir. Türkiye'de mükellef sayısının en fazla olduğu yıl 2013 yılı iken, en az olduğu yıl 2009 yılı olduğu tespit

edilmiştir. Şanlıurfa’da ise mükellef sayısının en fazla olduğu yıl 2013 yılı iken, en az olduğu yıl 2009 yılı olduğu tespit edilmiştir. Türkiye ve Şanlıurfa gelir vergisi tahakkuk ve tahsilat tutarları incelendiğinde, Türkiye’de ve Şanlıurfa’da 2007 ile 2013 yılları arasında tahakkuk ve tahsilat tutarları bu dönemler arasında değişim göstermiştir. Türkiye’de tahakkuk eden verginin yıllar itibariyle ne kadarının tahsil edildiğine bakıldığı zaman tahsil oranının en fazla olduğu yıl 2007 iken, bu oranın en düşük olduğu yıl 2010 yılı olduğu tespit edilmiştir. Şanlıurfa’da tahakkuk eden verginin yıllar itibariyle ne kadarının tahsil edildiğine bakıldığı zaman tahsil oranının en fazla olduğu yıl 2007 iken, bu oranın en düşük olduğu yıl 2011 yılı olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye gelir ve kurumlar vergisi açısından incelendiğinde mükellef sayıları bazı dönemde artmış bazı dönemlerde azalmıştır. Mükellef sayılarında meydana gelen azalışların nedeni Türkiye’de o dönemde yaşanan ekonomik krizlerin mükellefleri olumsuz yönde etkilemesidir. Diğer yandan mükellef sayılarında meydana gelen artışın nedeni devletin yatırımı arttırmak için yapmış olduğu teşviklerin mükellef üzerindeki olumlu etkisinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca devlet son yıllarda işlemlerin kolaylaştırılması ve oto kontrolün daha kolay olması açısından e- beyanname, e fatura, e- defter, e-tebligat, e- imza, vb. gibi birçok yenilik yapmıştır. Bu yenilikler vergi mükelleflerin vergiye uyumlu hale gelmesi açısından olumlu yönde katkı sağlamıştır. Türkiye gelir ve kurumlar vergisi tahakkuk ve tahsilat tutarlarındaki artışın nedeni devletin yatırımı arttırmak için yapmış olduğu teşviklerin yanı sıra tahsilatları arttırmak amacıyla 2008, 2011 ve 2013 yıllarında yapılan vergi yapılandırılmasıdır. Vergi yapılandırılmasıyla tahsilatları arttırmakla beraber mükelleflere ödeme açısından kolaylık sağlanmaktadır.

15 Haziran 2012 yılında yeni yatırım teşvik sistemi olan “ Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkındaki Karar” yürürlüğe girmiştir. Yürürlüğe giren bu kararlar, üretim ve istihdamı arttırmak, uluslararası doğrudan yatırımı arttırmak, vb. birçok amacı vardır. Türkiye, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine göre altı farklı bölgeye ayrılmıştır. Hazırlanmış olan bu teşvikler az gelişmiş olan bölgelerde daha fazla avantaj sağlayacak bir biçimde düzenlenmiştir. Bu durum Şanlıurfa’nın içinde bulunduğu 6. Bölgenin ülke içindeki yatırım payını en fazla arttıran bölge olmasına imkan vermiştir. Şanlıurfa’da 2009 yılından bu yana yatırım ve istihdamda ciddi oranda bir artış olmuştur. Şanlıurfa yeni teşvik sisteminde teşvik unsurları bakımından en avantajlı bölgede yer almaktadır. Şanlıurfa’da mükellef sayıları genel itibariyle artış yaşanmıştır. Devletin yapmış olduğu

teşvikler bu artışın sebeplerindedir. Bazı yıllarda Şanlıurfa mükellef sayılarında meydana gelen azalmanın sebebi ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durumdur. Şanlıurfa'da tahakkuk tutarları yıllar itibariyle sürekli artış göstermiştir. Bu durum devletin yapmış olduğu teşviklerin mükellef kararlarını olumlu yönde etkileyerek yatırımlara yönlendirdiğinin göstergesidir. Şanlıurfa'da tahsilat tutarlarında yıllar itibariyle genellikle bir artış söz konusudur. Bu artışın sebebi devletin yapmış olduğu vergi yapılandırmasının olumlu bir sonucudur. Devlet yapmış olduğu bu vergi yapılandırmasıyla bir yandan vergi mükelleflerine ödeme kolaylığı sağlarken diğer yandan tahsilat tutarlarında artış meydana gelmiştir. Devlet 2008, 2011 ve 2013 yıllarında vergi yapılandırılmasına gitmiştir.

Gelir ve kurumlar vergisini incelemiş olduğumuz bu çalışmada gelir ve kurumlar vergisinden elde ettiğimiz geliri arttırmak için birçok öneride bulunulabilir. Bu önerileri şu şekilde sıralayabiliriz;

- ✓ Vergi denetimi etkili olmalı,
- ✓ Uygulanmakta olan vergi cezaları caydırıcı olmalı,
- ✓ Ülkede bulunan tüm bireylerde vergi bilincini arttırıcı uygulamalar yapılmalı,
- ✓ Vergi yasaları düzenlemeleri yapılırken anlaşılır ve kolay uygulanabilir bir şekilde düzenlenmeli,
- ✓ Vergi gelirlerinin arttırılmaları amacıyla üretim hacmi arttırılmalı, teşvik politikaları bölgeye uyumlu hale getirilmeli ve yeni iş alanları bölgeye çekilmeli,
- ✓ Tarımsal ürünlerin işlenmesi için gerekli altyapının sağlanması,
- ✓ Üretim tedarik zincirinin bölgeye uyumlu hale getirilecek uygulamalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Akdoğan Abdurrahman. , *Kamu Maliyesi*, Ankara, Gazi Kitapevi Tic. Ltd.Şti. , 2011.

Akgül Yılmaz Gülay. , *Kamu Maliyesi*, İstanbul, Arıkan Basım Yayım Ltd. Şti. , 2007.

Altay Asuman. , *Kamu Maliyesi Teorisi Gelişimi Kapsamı*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015.

Armağan Ramazan , “Türkiye’de Gelir ve Kurumlar Vergisi Oranlarında İndirimin Vergi Gelirleri Üzerine Etkisi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S.12, 2007, 3.

Bektaş Zeliha, Burhan Gündoğdu “ Türkiye’de 1980 Sonrası Uygulanan Vergi Politikaları ve Gelir Dağılımı Üzerine Etkisi”, www.vergi.tc. 1 Ocak 2016.

Bulutoğlu, Kenan, *Kamu Ekonomisine Giriş*, Ankara, Maliye ve Hukuk Yayınları, 2008.

Buyrukoğlu Selçuk, Davut Buzkıran “Klasik ve Modern Vergileme İlkeleri Çerçevesinde Uzlaşma Müessesesi”, *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, S.7,2016, 2078.

Can İsmail , “ Ekonomik Krizlere Karşı Uyulması gereken Vergi Politikası”, *Maliye dergisi*, s.142. www.sgb.gov.tr. 1 Nisan 2017.

Devlet Planlama Teşkilatı, Ercan Turhan, “Türkiye deki Kurumlar Vergisi uygulamasının Firma Davranışları Üzerinde Etkisi”, [www. Kalkınma.gov.tr](http://www.Kalkınma.gov.tr). , 15 Mayıs 2017.

Edizdoğan Nihat, Özhan Çetinkaya, Erhan Gümüş, *Kamu Maliyesi*, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2015.

Ener Meliha, Esra Siverekli Demircan “Müdahaleci Devlet Anlayışının Erozyonu: İktisat ve Maliye Politikalarında Değişim - Türkiye Örneği”, *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve ekonomik araştırmalar Dergisi*, 2007, s.224, www.dergi.kmu.edu.tr. 1 Mayıs 2017.

Erdem Metin, Doğan Şenyüz, İsmail Tatlıoğlu, *Kamu Maliyesi*, Bursa, Ekin Basım Dağıtım,2015.

Gelir İdaresi Başkanlığı, “İstatistik”, www.mevzuat.gov.tr. 5 Ocak 2017

Gelir İdaresi Başkanlığı, “Kanunlar”, www.mevzuat.gov.tr. 10Kasım 2015.

Gökbunar Ali Rıza , “Vergileme ilkeleri ve küreselleşme”, *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi dergisi*, s.4, (1998)

Güngör Gonca, Aykut Aydın, “Küreselleşmenin Türk Vergi, Politikalarının Üzerine Etkisinin 1980 Sonrası Analizi”, *Ekonomi Bilimler Dergisi*, s.3, (2011)

Kalkınma Bakanlığı, “Gösterge ve İstatistikler” www.kalkinma.gov.tr. 18 Şubat 2016.

Kalkınma Bakanlığı, “Onuncu kalkınma planı”, www.dap.gov.tr. 9 Ocak 2016.

Kırmanoğlu Hülya , *Kamu Ekonomisi Analizi*, İstanbul, Beta Basım Dağıtım A.Ő., 2011.

Muhasebat Genel Müdürlüğü, “Genel Bütçe Gelirleri”, www.muhasabat.gov.tr. 5 Ocak 2017.

Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Abdullah Mutlu, “ Tazminattan Günümüze Türkiye’de Vergileme Zihniyetinin Gelişimi”, www.sgb.gov.tr . Ağustos 2017.

Mutluer M. Kamil, Erdoğan Öner, Ahmet Kesik, *Teoride ve Uygulamada Kamu Maliyesi*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi yayınları, 2013.

Öztürk Nazım, *Kamu Maliyesi*, Bursa, Ekin Basım Dağıtım, 2013.

Paksoy Sadettin, Bakan Sumru, “ Türkiye’de uygulanan vergi politikaları ve Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri (1980 sonrası)”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, S.32, (2010)

Pehlivan Osman, *Kamu Maliyesi*, Trabzon, Cepheler Matbaacılık, 2015.

Pehlivan Osman, *Vergi Hukuku*, Trabzon, Celepler Matbaacılık, 2013.

Sivrekli Demircan Esra , “Türkiye’de Vergi Politikaların Siyasi Analizi: Siyasi Değişimin Vergi Kayıp ve Kaçaklarına etkisi üzerine bir inceleme”, 19. Maliye Sempozyumu, 10-14 Mayıs 2004, Belek/Antalya.

Sivrekli Esra, “ Vergilendirmenin Ekonomik Büyümeye ve Kalkınmaya Etkisi”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S.21, 2003.

Sivrekli Esra, “Trc2 Bölgesi’nin Sosyo-Ekonomik Demografik ve Kurumsal Yapısı ve Teşvik Politikalarının Çerçevesi”, Karacadağ Kalkınma Ajansı, *Şanlıurfa Ankara İlleri Karşılaştırmalı Teşvik politikaları*”, *Dün- Bugün- Yarın Projesi*.

Süzgü İbrahim Halil, Hüseyin Yıldırım, Halil İbrahim Aydın, “Vergi Adaleti Açısından Motorlu Taşıtlar Vergisinin Analizi” , *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 32, 2014, s.117.

Şenyüz Doğan, *Türk Vergi Sistemi*, Bursa, Ezgi Kitapevi Yayınları, 2003.

Şimşek Hayal Ayça, “ Türkiye’de 2000 sonrasında uygulanan İstikrar Programının Kamu Maliyesine Etkileri” , *Finansal Politik ve Ekonomik Yorumlar*, *Cilt:44*, Sayı.51.

Terzi Harun, Yurtkuran Süleyman, “Türkiye’de Dolaylı/Dolaysız Vergi Gelirleri ve GSYH İlişkisi”, *Maliye Dergisi*, s.171, 2016, www.sgb.gov.tr. 1 Mayıs 2017.

Turhan Salih, *Vergi Teorisi ve Politikası*, Ankara, Filiz Kitapevi,1998.

Türk İsmail, *Kamu Maliyesi*, Ankara, Turhan Kitapevi, 2011.

Türkiye İstatistik Kurumu , “Seçilmiş göstergelerle Şanlıurfa 2013, www.tuik.gov.tr, 25 Haziran 2016.

Türkiye Büyük Millet Meclisi,” Anayasanın Maddeleri”,
“www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa73.htm. 1 Ekim 2015.

Yereli Ahmet Burçin, Ata Ahmet Yılmaz, “Vergi Adaletine Ulaşma Yöntemleri Çerçevesinde Fayda İlkesinin Teorik Açıdan Değerlendirilmesi”, *Maliye Dergisi*, S.161, 2011 s.22, www.sgb.gov.tr. 1 Mayıs 2017.